25. ROČNÍK
30. ZÁŘÍ 2019

3
2019

AD NOTAM

NOTÁRSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY

ČASOPIS ČESKÉHO NOTÁŘSTVÍ

Z OBSAHU:

Články

Petr Šuk: Kogentnost a dispozitivita korporátního práva – hledání hranic

Karel Wawerka: Psychika českých notářů

Judikatura

Nedovolání se neplatnosti závěti

Rozhovor

JUDr. Kateřina Šimáčková, Ph.D.

Aktuálně

Seminář v Kroměříži 2019

Ze zahraničí

Zpráva z kongresu francouzských notářů

Pro případ, že se na vás podepíší Murphyho zákony.

§

Víme, že i vy notáři jste jen lidé. Proto vám už přes 20 let nabízíme naše služby v oblasti pojištění. Kromě profesního pojištění odpovědnosti za škodu si u nás můžete uzavřít pojištění pro svůj automobil, pro život i na soukromý nebo firemní majetek.

Informujte se o našich speciálních nabídkách u svého pojišťovacího zprostředkovatele.

Kooperativa
VIENNA INSURANCE GROUP

Pro život jaký je

www.koop.cz

ČLÁNKY
Petr Šuk: Kogentnost a dispozitivita korporátního práva – hledání hranic ... 3
Karel Wawerka: Psychika českých notářů ... 13

JUDIKATURA
Nedovolání se neplatnosti závěti ... 17
K vypořádání společného jmění manželů v pozůstalostním řízení ... 24

ROZHOVOR
JUDr. Kateřina Šimáčková, Ph.D. ... 29

RECENZE A ANOTACE
Dědické právo ... 32

AKTUÁLNĚ
Seminář v Kroměříži 2019 ... 35
Finále soutěže Moot Court z dědického práva ... 40
Slavnostní recepce Notářské komory ČR k 30. výročí Sametové revoluce ... 41
Setkání Vltava–Dunaj ... 41

ZE ZAHRANIČÍ
Jeden ze zajímavých institutů francouzského práva: PACS ... 42
Zpráva z kongresu francouzských notářů – Brusel ... 43
Zasedání Poradní komise a Generální rady UINL ve Veracruz/Mexiko ... 45
Generální shromáždění CNUE ... 47
Vyšší ochrana pro kupující dosud nepostavené nemovitosti v italském právním řádu ... 48

STOJÍ ZA POZORNOST ... 49

ZPRÁVY Z NK ČR
Zahájení a ukončení činnosti notářů ... 51
Konkurzy na obsazení uvolněných notářských úřadů ... 52

STŘÍPKY Z HISTORIE
Stanislav Balík: Střípky z historie 56 ... 57

FEJETON
Petr Hajn: Proč poslala pro notáře? ... 58
Šimon Klein: Čím více zákonů, tím zkaženější stát ... 59

Úvodník

Vážení čtenáři,

JUDr. Věra Sáblíková, prezidentka Notářské komory pro hl. m. Prahu

A je tu zase podzim. Letní dovolené plné dobrodružství jsou pouze více či méně hřejivou minulostí. Všimli jste si někdy, jak dlouhá je přítomnost ve vztahu k minulosti a budoucnosti? Nic moc, že, zejména pak k té minulosti. Dopředu, tedy jak dlouho vydržíme v komfortním stavu, se to opravdu moc odhadnout nedá. Jeden chytrý pán mi loni vyprávěl, že čím je člověk mladší a menší, tím delší je pro něj rok, a tím větší jsou pro něj jak předměty a prostředí, ve kterém se pohybuje, tak i těšení na příjemné věci příští. Odvíjí se to prý od dosažené délky jeho dosavadního života k délce příslušného období. Tedy například pro pětileté dítě je rok jednou pětinou jeho života a těšení na Vánoce je tak neskutečně dlouhé. Jeho myšlenka s velikostí pak, dle mého, trochu pokulhává. Od sedmnácti jsem do výšky nevyrostla a prostředí, ve kterém jsem se tehdy pohybovala, mi dnes přijde o mnoho menší, než na jaké se pamatuji. Ledaže by myslel růst do všech stran, pak nezbývá než mu dát za pravdu.

Proč mě ale zajímá právě minulost, přítomnost a budoucnost? Proto, že všechno má své příčiny, důvody a následky. Závidím každému, kdo si před sebou valí svoji přítomnou peněžní kuličku štěstí, na minulost zapomněl, dějiny ho vůbec nezajímají a nad budoucností se nikdy nezamyslel. Jejda, třeba by to nemuselo být příjemné, to přece určitě nechci a ono to nějak dopadne. S tím dopadem nezbývá než souhlasit. Dopadne to vždycky nějak. Otázkou však je, jak velký polštář si pod lidské pozadí připravit.

Letos jsou v plném proudu přípravy na oslavu již 30. výročí „Sametovky". Někde oslavy dokonce už i proběhly. Nedávno jsem přemýšlela, zda to pro dnešní třicátníky či ještě mladší ročníky znamená něco výjimečného nebo je to jenom další nudné datum z dějepisu, které si možná pamatují a možná také ne, ale každopádně je povinností ho řádně oslavit. Hodně se o tom mluví a hodně lidem, z nichž se bohužel někteří v následném období třeba až tak úplně charakterově neosvědčili, se přikládají až heroické zásluhy. Faktem ale zůstává, že pokud by 17. listopadu 1989 policie nebila a nemrzačila studenty, tedy naše děti,

AD NOTAM ČASOPIS ČESKÉHO NOTÁŘSTVÍ

Vydává: Notářská komora ČR se sídlem Apolinářská 12, 120 00 Praha 2, tel. 224 921 126, 224 921 258, tel./fax 224 919 192, 224 919 266, e-maily: prispevky.adnotam@nkcr.cz, reklamace.adnotam@nkcr.cz, www.nkcr.cz, ISSN 1211-0558, MK ČR E 7049. Vedoucí redaktor: JUDr. Ing. Michael Sáblík. Zástupce vedoucího redaktora: Mgr. David Kittel. Adresa redakce: Apolinářská 12, 120 00 Praha 2. Výroba a grafická úprava: IMPAX, spol. s r. o. Redakční rada: JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D., JUDr. Kateřina Brejlová, prof. JUDr. Jan Dvořák, CSc., JUDr. Roman Fiala, Ing. Mgr. Lenka Holíková, Mgr. Luboš Holík, JUDr. et Ing. Ondřej Klička, JUDr. Martina Kasíková, Mgr. Šimon Klein, doc. JUDr. Alena Macková, Ph.D., Mgr. Erik Mrzena, JUDr. Věra Sáblíková, JUDr. Karel Wawerka. Cena časopisu: 480 Kč včetně DPH za ročník (cena jednoho čísla je 120 Kč vč. DPH), předplatné možno objednat na predplatne.adnotam@nkcr.cz. Tisk: Impax, spol. s r. o.

věci by se tak rychle a „sametově" nepohnuly. Trochu mi to připomíná Blanické rytíře. Ti se ale neprobudili, zato se probudilo něco v nás – odpor k týrání a nespravedlnosti a tolik zapomenutá a zašlapaná národní hrdost, svoboda, úcta k člověku a důvěra v nás. Následovalo hezké a osvobozující období. Vše se tvořilo nově, cizí vojska odtáhla, restituentům byly navráceny majetky a lidé začali podnikat a pořádně cestovat a naše společnosti se postupně šplhala na místo, které jí po právu v Evropě patří. Zapomenuto bylo heslo: „Se Sovětským svazem na věčné časy a nikdy jinak". Byli jsme hrdí, samostatní a opravdu osvobození. V této hezké a plodné době také vzniklo samostatné notářství. O jeho vzniku a zásluhách našich kolegů, já jim sama pro sebe říkám „taťků zakladatelů", kteří se pro tuto myšlenku a její uvedení do praxe opravdu hodně nadřeli a rozhodně nikdy nic nedostali zadarmo, toho bylo řečeno již mnoho v loňskému speciálním čísle tohoto časopisu. Nicméně, i přes to ještě jednou díky. Dát kousek ze sebe pro dobro všech je i dnes poměrně výjimečné. A tak jsem „dostali" soukromé notářství.

Čas šel svým objektivním tempem, proběhly dvě vlny kupónové privatizace, politické strany se názorově vyhranily, politické, podnikatelské, ekonomické, technické, sociální a kulturní prostředí se změnilo a pohádka začátku s rovným a čistým stolem pro všechny byla u konce. Někdo uspěl a někdo ne. Taková je realita, byť se může zdát jakkoli tvrdá. Náš stát se navíc stal členským státem Evropské unie, což byl jistě dobrý počin, nicméně, některé její zásahy do vnitřního a právního prostředí suverénních států považuji za nešťastné a od původní myšlenky tohoto nadnárodního spojení velice vzdálené.

Od roku 1993 se začalo vyvíjet i „naše" notářství. Psací stroje nahradily počítače a kopírky. Pronajali jsme si kanceláře a přijali do pracovního poměru první zaměstnance. Pořídili jsem si historicky druhé mobilní telefony. Ty první vlastnili pouze úspěšní restituenti a velice bohatí podnikatelé. Jejich provoz byl totiž dost drahý. Vzhledem to byly takové krabice s uchem na držení a sluchátkem. Ještě dnes si pamatuji, jak jsem s jedním vlastníkem uvedeného mobilu telefonovala. Za hodinu za mnou doběhl do kanceláře i se svým mobilem, a s očima navrch hlavy mi vyčinil, že jsem správně nepoložila své sluchátko, on tedy nemůže telefonovat a navíc, že celá doba mého nepoložení se mu účtuje.

Následovalo mnoho dalších, na dnešní poměry klidných let, kdy jsme sice přišli o drtivou část nemovitostní agendy, ve které jsme byli a troufám si říci, že stále jsme špičkovými odborníky, avšak nám, mimo jiné agendy, množstevně nabyla zejména agenda obchodněprávní, a s ní i tzv. osvědčovací kvalifikované notářské zápisy. Také jsme si vybojovali své výhradní místo na slunci při vykonatelných notářských zápisech, jejichž složitost je při současné judikatuře opravdu nemalá. Pomalu jsme doputovali až do roku 2014, se kterým je pro nás neodmyslitelně spojen NOZ, ZOK a ZŘS a přímé zápisy do veřejných rejstříků za naši odměnu 300 Kč bez DPH. V tuto dobu se opět potvrdilo pravidlo, že je-li univerzální problém v bezprostřední blízkosti, tmelíme se. Bylo hezké, jak jsme se školili a vzájemně proškolovali v přímých zápisech do veřejných rejstříků a jak jsme si radili a pomáhali při zvládání nové materie ne vždy pochopitelných zákonů. Byli jsme totiž, ostatně jako již mnohokrát, opět v první řadě právnických profesí, která musela s těmito zákony aktivně a na vlastní odpovědnost od první chvíle jejich účinnosti pracovat. Jsem velice hrdá, že jsme to vše se ctí zvládli. Do toho všeho nám probíhala velká generační obměna, protože ne všichni naši starší kolegové měli potřebu učit se vše znovu od píky. Pak přišla jednoduchá s. r. o., při jejichž zakládání se nám odměna snížila na polovinu a žádná další agenda ani tarifní změna, která by alespoň částečně kryla tuto finanční ztrátu, nám dosud nepřibyla. To má dopad zejména na fungování těch notářských kanceláří, které jsou na obchodní agendě ekonomicky závislé, a z jiné agendy krýt ztráty finančních prostředků, které potřebují k udržení kanceláří, nemohou.

Nyní se nacházíme v éře digitalizace a k ní neodmyslitelně patřící elektronizace. Osobně si myslím, že elektronizace by nám měla pomáhat a usnadňovat život, a ne přinášet bezpočet dalších povinností, výdajů a práce navíc. Pro samé vyplňování, skenování a hlášení, a to vždy zdarma, pak na vlastní práci, která by bez diskuze měla být tím nejdůležitějším, zbývá velice málo času. Myšlenka, aby v budoucnu probíhalo vše pouze elektronicky, ve mně vyvolává neblahé pocity a osobně ji rozhodně odmítám. Trpí malou pokorou člověk, který se domnívá, že vymyslel systém či program nebo jiný produkt, který by někdo chytřejší nedokázal prorazit, a dostat se tak k chráněným údajům. Navíc bychom tak postupem času ztratili velkou část sebe a stávali bychom se stále více a více závislí na umělé inteligenci. Otázkou by pak bylo, kdo je sluha a kdo pán. Před týdnem jsem v jednom časopisu četla, že velkou novinkou bude nechat si implantovat pod kůži trubičku, která v sobě obsahuje zařízení, přes které je možné platit v bance a ověřit totožnost jejího nositele. Do té doby jsem znala čipování jen u psů a koček. V dávných dobách se jako projev úcty pobilo čelem o zem. Nechtěla bych se dožít doby, kdy budeme pobíjet čelem o čtečku.

Jak ale všechno bude v budoucnu fungovat, to je i v našich rukách. Vlastní notářské dějiny si tak trochu vytváříme sami a sami neseme odpovědnost na délce trvání naší budoucnosti vzhledem k přítomnosti. Inu, příčina a následek nebo vzestup a pád. Koho dějiny zajímají obecně, snadno se v nich najde. Brzy budou probíhat volby do orgánů naší samosprávy a je na každém z nás posoudit práci dosavadního vedení, všechna plus i minus, a zhodnotit, čeho bylo vlastně za toto funkční období dosaženo, v čem jsou naopak nedostatky a mezery, a podle toho se při volbách rozhodnout.

Do té doby máme ale ještě dost času. Jak jsem psala na začátku, je tu podzim. S ním je neodmyslitelně spjatá barevná příroda a houby, což mám moc ráda. Pokud vy také, přeji příjemné teploty, velký úlovek a dobrou smaženici bez červíků.

JUDr. Věra Sáblíková, prezidentka
Notářské komory pro hl. m. Prahu, notářka v Praze

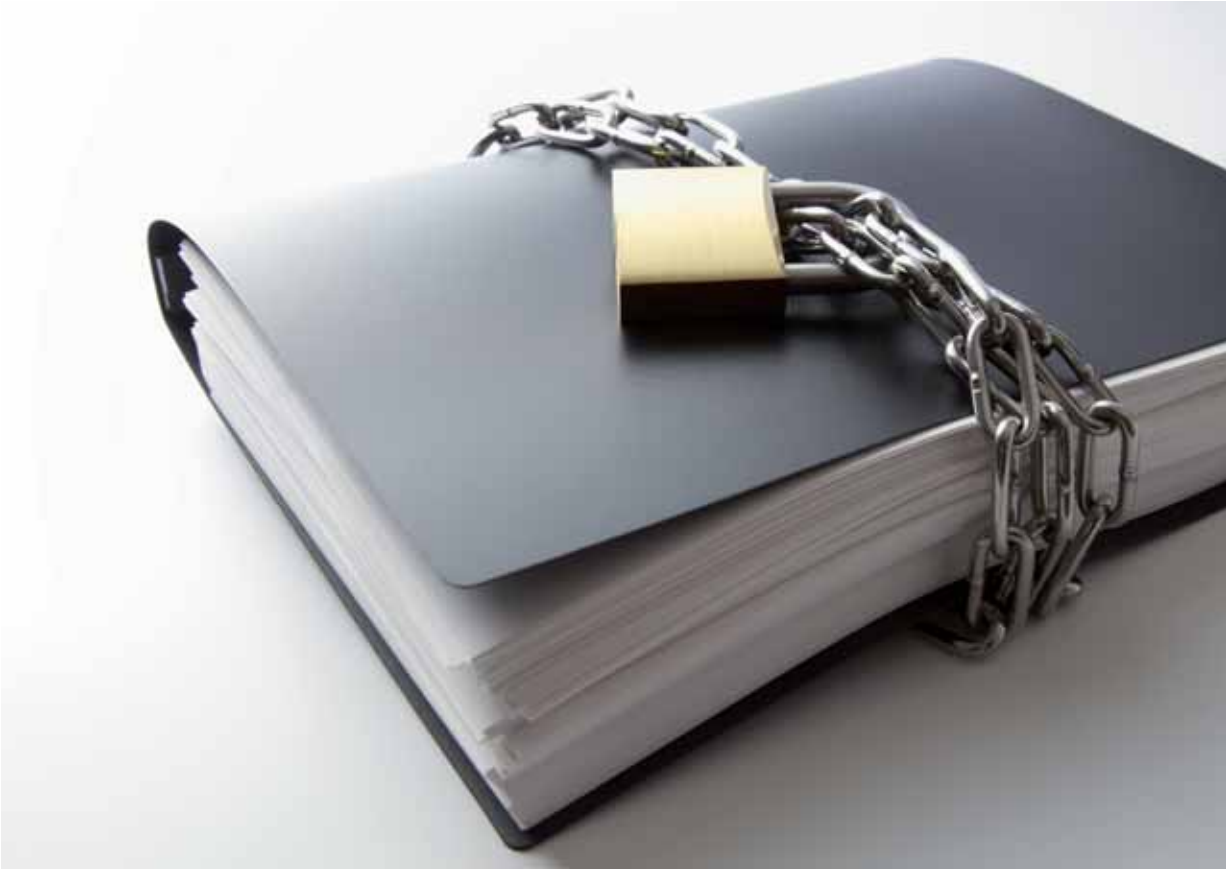

Kogentnost a dispozitivita korporátního práva – hledání hranic

JUDr. Petr Šuk

KOGENTNOST A DISPOZITIVITA CIVILNÍHO PRÁVA (KDY SE LZE OD ZÁKONA ODCHÝLIT UJEDNÁNÍM STRAN)

Na téma kogentnosti a dispozitivity civilního práva již bylo napsáno mnohé.[1] A přesto v praxi činívá posouzení povahy konkrétních právních norem, resp. dovolenosti ujednání odchylujících se od zákona, obtíže. Jak svého času výstižně konstatoval V. Knapp, „nejsnadněji se *ius cogens* a *ius dispositivum* pozná tehdy, jestliže to zákon řekne rovnou (…). Jinak (…) se to pozná hůř (…)“.[2] Jeho povzdech, že „většinou se ze zákona spolehlivě nepoznají“, doprovázela víra, že právníci nakonec kogentní a dispozitivní normy vždy rozliší, a to intuicí. Jelikož však tak významnou otázku nechce teorie ani praxe ponechat toliko na intuici toho kterého vykladače zákona, hledá poněkud pregnantnější (a objektivnější) kritéria.[3]

1 Za všechny příspěvky, statě, články či pojednání viz např.: Eichlerová, K. Může být jednatel ustaven do funkce jinak než valnou hromadou? In: Bejček, J., Šilhán, J., Valdans, J. (eds.) *Dny práva 2015. Část I. – Zákonná regulace vs. smluvní úprava?* Brno: AUB, 2016, s. 42; Eliáš, K. K pojetí dispozitivního práva v občanském zákoníku. In: *Sborník mezinárodní konference XXIII. Karlovarské právnické dny*. Praha: Leges, 2015, s. 55–84; Havel, B. O kogentnosti, vypořádání újmy a ručení vlivné osoby ve světle nového soukromého práva. *Obchodněprávní revue*, 2013, č. 1, s. 13 a násl.; Havel, B. Úvahy ke statusovým limitům smluvní podstaty korporace. *Právný obzor*, 2014, č. 4, s. 377–382; Havel, B., Ronovská, K. Kogentnost úpravy právnických osob a její omezení autonomií vůle, nebo vice versa? *Obchodněprávní revue*, 2016, č. 2, s. 33 a násl.; Hurdík, J. Kogentnost a dispozitivnost ustanovení nového občanského zákoníku o právnických osobách. Ke vzájemné použitelnosti ustanovení o nadacích a nadačních fondech. *Právní rozhledy*, 2014, č. 7; Hurychová, K. Schvalování odměn členům řídících orgánů akciových společností. *Obchodněprávní revue*, 2016, č. 11–12, s. 305–314; Knapp, V. O právu kogentním a dispozitivním. *Právník*, 1995, č. 1, s. 5 a násl.; Lavický, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 2–38; Melzer, F. Dispozitivní a kogentní normy v novém občanském zákoníku. *Právní rozhledy*, 2013, č. 7; Melzer, F.,

Tégl, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I. § 1–117.* Praha: Leges, 2013, s 50 a násl.; Pelikán, R. Kogentní a dispozitivní ustanovení v novém zákonu o obchodních korporacích. *Obchodněprávní revue*, 2012, č. 9; Pelikánová, I., Pelikán, R. in Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I (§ 1 až 654, obecná část)*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 9–16.

2 Knapp, V., 1995.

3 Ke kritice spoléhání se na intuici viz např. Melzer, F., Tégl, P. a kol., 2013, s. 51.

4 Sněmovní tisk číslo 362, Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 6. volební období 2010–2013, s. 584: *„Zákonný zákaz je formulován buď výslovně slovy ‚zakazuje se', nebo výslovným stanovením důsledku odklonu od kogentního ustanovení poukazem na neplatnost ujednání nebo stanovením, že se k závadnému ujednání nepřihlíží."*

5 Viz Eliáš, K., 2015, a zejména Melzer, F., Tégl, P. a kol., 2013, s. 52: „Výslovný zákaz odchylného ujednání může být formulován dvojím způsobem. Jednak se může jednat o přímý zákaz, kdy OZ výslovně uvádí, že se strany od příslušného ustanovení nemohou odchýlit. (…) Druhým způsobem výslovného vyjádření zákazu je nepřímý zákaz, kdy odchýlení zákon reprobuje tím, že je prohlásí za neplatné, případně za zdánlivé či že se k němu nepřihlíží. (…) Nejvýznamnějším příkladem jsou případy hlavních důvodů neplatnosti v § 580 an."

6 Ponechme nyní stranou, zda slovní spojení „nepřímý výslovný" není „tak trochu" oxymoron. Požadavkem, aby zákaz byl výslovný, zákonodárce zdůrazňuje, že pro kogentnost určité právní normy zde musí existovat zřetelný důvod.

7 Uvedený výčet není úplný. Např. § 1964 o. z. zakazuje určitá ujednání tím, že je označuje za neúčinná (resp. že umožňuje dovolat se jejich neúčinnosti).

8 Přímé výslovné zákazy nalezneme i v § 145, § 452 odst. 2, § 1097 o. z. a v dalších ustanoveních.

9 Určité ujednání nelze považovat současně za dovolené a neplatné. Vyžaduje-li smysl a účel určitého pravidla, aby odchylka od něj byla neplatná, jde (logicky) o pravidlo kogentní. Nepřímé výslovné zákazy nalezneme v řadě dalších ustanovení, určujících, že k určitému ujednání se nepřihlíží (viz např. § 16, § 19 odst. 2, § 93 odst. 1, § 262 odst. 1 *in fine*, a další ustanovení občanského zákoníku či zákona o obchodních korporacích), že „nemá právní účinky" (např. § 1574 o. z.) či že se na ně hledí, jako by se nestalo (např. § 155 o. z.). K výkladu obratu „nepřihlíží se" srov. důvody rozsudků Nejvyššího soudu ze dne 21. 11. 2018, sp. zn. 29 Cdo 5943/2016, a sp. zn. 27 Cdo 1318/2017.

10 Ponechávám nyní stranou rozlišení na relativně kogentní právní normy, jež připouštějí odchylky určitým směrem (např. subjektivně polokogentní normy chránící slabší strany), a absolutně kogentní právní normy, nepřipouštějící žádné odchylky.

11 Srov. Melzer, F., Tégl, P. a kol., 2013, s. 57. K obdobnému výsledku, byť na základě jiné argumentace (popírající výslovnost zákazu jako jediné kritérium kogentnosti), dospívá i P. Lavický (viz Lavický, P. a kol., 2014, s. 21).

12 Z pravidla, že určitá ujednání jsou zakázána, nelze bez dalšího dovozovat (nevyplývá), že jiná ujednání zakázána nejsou. Příkladem dalších chráněných hodnot (účelů), jejichž narušení je sankcionováno neplatností, je ochrana slabší strany. Ke shodnému závěru se kloní jak Melzer, F., Tégl, P. in Melzer, F., Tégl, P. a kol., 2013, s. 56 a násl., tak i Lavický, P. in Lavický, P. a kol., 2014, s. 22 a 23. Naopak důvodová zpráva řadí ochranu slabší strany pod pojem dobré mravy a K. Eliáš i B. Havel pod veřejný pořádek (viz Eliáš, K., 2015, s. 70, a Havel, B., 2013, s. 13). Nicméně tomuto širšímu pojetí dobrých mravů, případně veřejného pořádku (obecně jistě možnému) brání systematický výklad, zejména pak § 588 o. z. (v podrobnostech srov. Melzer, F., Tégl, P. a kol., 2013, s. 56).

Zákonodárce se v tomto hledání pokouší pomoci zdánlivě jednoduchým pravidlem, podle něhož si lze práva a povinnosti upravit odchylně od zákona vždy, když to zákon výslovně nezakazuje (§ 1 odst. 2 část věty před středníkem o. z.). Klíč k jeho porozumění spočívá ve slovním spojení „**výslovný zákaz**". Kdy zákon zakazuje určité ujednání výslovně? Odpověď naštěstí nastiňuje jak důvodová zpráva k návrhu občanského zákoníku,[4] tak i část právní teorie.[5] Výslovný zákaz může být buď přímý („zakazuje se"), anebo nepřímý. Nepřímo, a přesto výslovně,[6] zákon určitá ujednání zakazuje tím, že je prohlašuje za neplatná, zdánlivá, či určuje, že se k nim nepřihlíží.[7] Učebnicovým příkladem přímého výslovného zákazu je § 1 odst. 2 část věty za středníkem o. z. – přímo a výslovně jsou zakázána ujednání porušující dobré mravy, veřejný pořádek nebo právo týkající se postavení osob, včetně práva na ochranu osobnosti.[8] Nepřímý výslovný zákaz pak nalezneme např. v § 580 odst. 1 o. z., zakazujícím ujednání, jejichž nepřípustnost plyne ze smyslu a účelu určitého zákonného pravidla.[9]

Ustanovení § 1 odst. 2 a § 580 odst. 1 o. z. tak představují spojené nádoby, řešící (do jisté míry) stejnou otázku – první z pohledu dovolenosti ujednání odchylujícího se od právní normy, druhé pak z pohledu důsledků odchýlení se od právní normy. Nelze-li se od určitého zákonného pravidla odchýlit, jde o kogentní právní normu.[10] A naopak, je-li určité ujednání neplatné proto, že odporuje smyslu a účelu právní normy, těžko lze přijmout jiný závěr, než že daná právní norma (jejíž smysl a účel vyvolává neplatnost odchylného ujednání) je kogentní.[11] Smyslem a účelem právní normy, který brání odchylné (autonomní) úpravě, přitom může být nejen ochrana dobrých mravů, veřejného pořádku či úprava statusu osob (zdůrazněná v § 1 odst. 2 části věty za středníkem o. z.), ale taktéž ochrana dalších hodnot.[12]

Popsaná východiska je možné dále zjednodušit. Vyžaduje-li smysl a účel určité právní normy, aby se od ní nebylo možné odchýlit (ať už vůbec, či jen určitým způsobem), jde o právní normu (absolutně či relativně) kogentní. Smyslem a účelem, který odůvodňuje kogentnost právní normy, může být jak ochrana hodnot zdůrazněných (pro svůj mimořádný význam) v § 1 odst. 2 části věty za středníkem o. z., tak i ochrana hodnot jiných. Jelikož kogentnost právní normy znamená omezení autonomie vůle (stranám se zakazuje odchylné ujednání), musí být smysl a účel právní normy, způsobující její kogentnost (bránící odchylným ujednáním), natolik významný, aby ospravedlňoval zásah do autonomie vůle.[13] Zjednodušeně řečeno tedy platí, že **právní norma je kogentní, vyžaduje-li to její smysl a účel**.[14]

Rekodifikace civilního práva tudíž nepřinesla koncepční změnu v posuzování kogentnosti a dispozitivity právních norem, pouze se snaží – s ohledem na ne vždy „šťastné" závěry soudní praxe přijímané za účinnosti předchozí právní úpravy[15] – upřesnit linii oddělující oba „světy" tak, aby každý závěr o kogentnosti právní normy vycházel z teleologického výkladu, respektoval princip autonomie vůle a opíral se o racionální argumenty.[16]

K uvedenému pojetí kogentnosti a dispozitivity právních norem se – přímo a výslovně – přihlásil i Nejvyšší soud, a to v usneseních ze dne 19. 9. 2017, sp. zn. 29 Cdo 5719/2016, a ze dne 31. 10. 2017, sp. zn. 29 Cdo 387/2016, uveřejněných pod čísly 152/2018 a 10/2019 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 152/2018" a „R 10/2019").

Z praktického pohledu je pak třeba dodat dvě poznámky:

JUDr. Petr Šuk
- soudce Nejvyššího soudu ČR
- předseda senátu NS, předseda senátu občanskoprávního a obchodního kolegia NS

Za prvé, posuzování dovolenosti konkrétního ujednání, odchylujícího se od určité právní normy, se zpravidla odehrává ve dvou krocích. V prvním kroku je nutné nejprve posoudit, zda právní norma, od níž se ujednání odchyluje, je (absolutně či relativně) kogentní, resp. zda smysl a účel dotčené právní normy takovému odchylnému ujednání brání. Není-li tomu tak (a jde-li o právní normu dispozitivní, popř. pouze relativně kogentní), nastupuje druhý krok, v němž je třeba zvážit, zda danému ujednání nebrání jiná (kogentní) právní norma. I při odchýlení se od dispozitivní právní normy si totiž lze představit ujednání, jehož nepřípustnost dovodíme z jiných – kogentních – pravidel.[17] Např. ujednání, odchylující se od § 207 odst. 1 z. o. k. tak, že podíl může být převeden pouze na společníka, který spáchá úmyslný trestný čin, za nějž hrozí trest odnětí svobody v délce nejméně 5 let, bude neplatné pro rozpor s veřejným pořádkem (pro narušení hodnot chráněných trestním zákoníkem) přesto, že § 207 odst. 1 z. o. k. je (jak vysvětlil Nejvyšší soud v R 152/2018) dispozitivní.

A za druhé, v řadě případů bude závěr o dovolenosti určitého ujednání odchylujícího se od zákonné úpravy záviset na konkrétních okolnostech. To, co v jedné společnosti takříkajíc „projde", může ve společnosti jiné (s ohledem na její specifické poměry) odporovat smyslu a účelu určité právní normy. Jinými slovy, ne vždy bude možné učinit paušální závěr, podle něhož je určité ujednání bez dalšího možné (přípustné). Příkladem může být schvalování smlouvy o výkonu funkce statutárního ředitele. Jakkoliv obecně platí, že stanovy mohou tuto působnost odejmout valné hromadě a svěřit ji správní radě,[18] v případě, že statutárním ředitelem je jediný člen správní rady, by takové ujednání odporovalo smyslu a účelu schvalování smlouvy o výkonu funkce (jímž je především omezení „samokontraktace" členů volených orgánů, jejichž vztah se společností je smlouvou o výkonu funkce regulován).

PRÁVO TÝKAJÍCÍ SE POSTAVENÍ OSOB (STATUSOVÁ ÚPRAVA)

Výše stručně rozebraný přístup k rozlišování kogentních a dispozitivních právních norem, resp. dovolených a zakázaných ujednání odchylujících se od zákona, se prosadí i v poměrech právní úpravy obchodních korporací. Úskalí, s nimiž se teorie i praxe v této oblasti – zejména pak, jde-li o kapitálové společnosti – potýká, souvisí zpravidla s nejasným ohraničením pojmu „právo týkající se postavení osob", resp. s určením, která pravidla spadají do tzv. statusové úpravy, a jsou tak „chráněna" přímým výslovným zákazem upraveným v § 1 odst. 2 části věty za středníkem o. z.

Příčina těchto obtíží tkví v samotné podstatě obchodních korporací, resp. právnických osob vůbec. Jakkoliv se lidé mohou organizovat do různých útvarů, entit či struktur v zásadě „dle libosti", je věcí zákonodárce, zda a kterým z těchto útvarů přizná právní osobnost (§ 20 o. z.). Jinak řečeno, lidé mají velmi širokou svobodu upravovat a organizovat své vztahy, ale pouze zákonodárce může jimi vytvořenému organizovanému útvaru přiřknout právní osobnost se vším, co s sebou přináší. A na zákonodárci závisí nejen to, jakým entitám přizná právní osobnost, ale také, jak podrobně tyto entity vymezí.[19] Souhlasím s R. Pelikánem, že tato pravomoc zákonodárce je věcí veřejného pořádku;[20] jasným vymezením, který organizovaný útvar je nadán právní osobnos-

13 K významu a postavení principu autonomie vůle v českém ústavním pořádku srov. např. nález Ústavního soudu ze dne 13. 9. 2016, sp. zn. I. ÚS 190/15, a v něm citovaná rozhodnutí Ústavního soudu. V podrobnostech srov. opět Melzer, F., Tégl, P. a kol., 2013, s. 51 a násl., jakož i Eliáš, K., 2015, s. 59 a 60.

14 Tentýž smysl a účel právní normy, způsobující její kogentnost, bude zpravidla – alespoň jde-li o normy soukromého práva – vyžadovat i neplatnost ujednání jej porušujícího. Nemusí tomu tak být ale vždy; viz např. v „předrekodifikačních poměrech" výklad § 196a odst. 3 obch. zák. přijatý velkým senátem občanskoprávního a obchodního kolegia v rozsudku ze dne 8. 2. 2012, sp. zn. 31 Cdo 3986/2009, uveřejněném pod číslem 67/2012 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

15 Srov. § 2 odst. 3 obč. zák. 1964.

16 Srov. důvodovou zprávu k návrhu (nového) občanského zákoníku a v literatuře např. Melzer, F., Tégl, P. a kol., 2013, s. 51.

17 Srov. i důvody R 152/2018 a R 10/2019.

18 Ustanovení § 463 odst. 1 věty druhé z. o. k. se prosadí (neurčují-li stanovy jinak) pouze v případě, že statutárního ředitele volí a odvolává správní rada. K působnosti volit a odvolávat statutárního ředitele [a k řešení konfliktu mezi § 421 odst. 2 písm. e) a § 463 odst. 1 větou první z. o. k.] srov. stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 13. 1. 2016, Cpjn 204/2015, uveřejněné pod číslem 31/2016 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, odst. 28. K možnosti přenést působnost schvalovat smlouvu o výkonu funkce (odměňování) na správní radu i tehdy, zůstane-li valné hromadě zachována působnost volit a odvolávat statutárního ředitele, srov. Hurychová, K., 2016, a výklad podaný níže.

19 Srov. Havel, B. in Melzer, F., Tégl, P. a kol., 2013, s. 272.

20 Pelikán, R., 2012, s. 248 a 249. Autor doslova uvádí, že „(…) korporace je sice sociálním útvarem, právní subjektivitu a tím i účastenství na právní realitě ale tomuto sociálnímu útvaru poskytuje až zákonodárce. Nebýt jeho rozhodnutí, ze smlouvy uzavřené zakladateli by žádná právnická osoba nepovstala. Pak je ovšem třeba zákonodárci zároveň přiznat pravomoc určit, jaké právní subjekty právní realitu zaplní, jinými slovy, určit podstatné znaky jednotlivých jím akceptovaných forem právnických osob. Tato pravomoc je, podle mého názoru, věcí veřejného pořádku. Právě uvedené mne vede k závěru, že zakladatelům nepřísluší modifikovat základní organizační strukturu jednotlivých forem korporací, a to ze dvou důvodů. Jednak by taková dohoda narušovala veřejný pořádek, neboť

tí a může mít práva a povinnosti, je chráněna bezpečnost právního styku a právní jistota jako taková. V těchto souvislostech je pak nutné hledat hranice pojmu „právo týkající se postavení osob", jakož i odpověď na otázku, zda to které odchylné ujednání tuto statusovou úpravu porušuje.

Zřejmě nejpodrobněji se pokusil vymezit, co vše spadá do „statusového práva", K. Eliáš. Řadí sem:

- úpravu právní osobnosti právnických osob (§ 20 a 118 o. z.) a stanovení jejich typů (korporace, fundace, ústav, popř. další typy upravené mimo občanský zákoník) a právních forem včetně úpravy změny právní formy právnické osoby,
- úpravu vznikání a zanikání právnické osoby, tj. úpravu jejího ustavení založením nebo zřízením a jejího zrušení a zániku, včetně stanovení zákonných důvodů a způsobů zrušení právnické osoby i jeho revokace (§ 170 o. z.) a úpravy zrušení výmazu při obnovení právnické osoby (§ 209 o. z.),
- úpravu neplatnosti právnické osoby (§ 129 o. z., § 92 z. o. k.),
- stanovení, která osoba je vlivnou a ovlivněnou, ovládající a ovládanou a řídící a řízenou,
- úpravu názvu, sídla a předmětu činnosti, včetně určení veřejné prospěšnosti právnické osoby,
- zákonnou úpravu způsobu, jak je za právnickou osobu projevována vůle, což zahrnuje úpravu statutárního orgánu (určení, který orgán je statutární a jak se vytváří), úpravu způsobu, jak statutární orgán za právnickou osobu právně jedná, a rozsahu, v jakém jedná, a rovněž přičítání protiprávních činů zástupců právnické osoby jí samotné, a dále úpravu orgánů či osob zastávajících funkce co do působnosti se statutárním orgánem srovnatelné (likvidátor, opatrovník).[21]

Jakkoliv jde o vymezení založené spíše na oné „knappovské" intuici, činěné bez hlubší argumentace,[22] lze s ním – opět „intuitivně" – s jistými výhradami souhlasit.[23]

K. Eliáš,[24] na rozdíl od jiných autorů,[25] do práva týkajícího se postavení osob nezahrnuje „úpravu vnitřních poměrů právnické osoby". Mám za to, že správná odpověď v tomto případě zní „jak kdy"; záleží totiž na tom, co přesně máme na mysli „vnitřními poměry právnické osoby".

Určení, které orgány musejí organizovaný útvar vytvářet, aby byla uznána jeho právní osobnost, představuje významnou charakteristiku, jejímž prostřednictvím[26] zákonodárce zpravidla vymezuje určitou právní formu právnické osoby. Těžko přijmout jiný závěr, než že vymezení orgánů, které musí ta která právnická osoba zřizovat, spadá do práva týkajícího se postavení osob. Vymezením orgánů rozumím nejen určení jejich názvu, ale také úpravu toho, jak[27] a kým[28] se tyto orgány obsazují, jak tyto orgány rozhodují[29] a jaká je jejich působnost. Právě ohledně působnosti orgánů bývá (převážně v nepublikovaných diskusích) vyjadřováno nejvíce pochybností, zda ji lze považovat za součást statusu, a pokud ano, v jakém rozsahu.[30] Co jiného však (vedle jeho názvu a způsobu jeho obsazování) definuje orgán, než právě jeho působnost (tj. vymezení záležitostí, o nichž rozhoduje)? Je na úvaze zákonodárce, do jaké míry (jak detailně) se rozhodne u jednotlivých forem právnických osob upravit jednotlivé orgány včetně jejich působnosti. Míru podrobnosti, s jakou tak ve vztahu k jednotlivým typům právnických osob činí, ovlivňuje význam dané právní formy pro společenské vztahy, složitost právních vztahů, jež uvnitř i vně této právní formy typově vznikají, jakož i rizika spojená s činností těchto právnických osob pro třetí osoby a společnost jako takovou.[31]

by ve svém důsledku vedla ke vzniku právních forem, se kterými zákonodárce nepočítal. Jednak by se taková dohoda dotýkala třetích osob, zejména tedy věřitelů, jejichž zájmy jsou dělbou moci mezi jednotlivé orgány obchodní společnosti chráněny. To tedy znamená, že zakladatelská smlouva nemůže korporaci zbavit povinnosti konstituovat orgány, které v případě té které právní formy zákonodárce předvídá. Stejně tak nelze omezit pravomoci těchto jednotlivých orgánů mimo případy, kdy s tím zákonodárce sám počítá. To ovšem neznamená, že by korporace nemohla vytvořit i nějaké orgány další, které budou mít doplňkovou roli poradní či kontrolní."

21 Eliáš, K., 2015, s. 79.

22 Jde pouze o konstatování faktu, bez náznaku výtky autorovi; nalézt věcné argumenty pro zařazení jednotlivých oblastí do tzv. „statusového práva", aniž by představovaly „argumentaci v kruhu", není snadné. V zásadě jde o vymezení znaků či oblastí úpravy, jimiž zákonodárce definuje organizované útvary, kterým přiznává právní osobnost. Nezbývá než připustit, že V. Knapp měl s onou intuicí do jisté míry pravdu.

23 Své výhrady směřuji především k zařazení úpravy, která osoba je vlivnou a ovlivněnou, ovládající a ovládanou a řídící a řízenou, a dále úpravy opatrovnictví právnických osob, u nichž mám pochybnosti, zda, resp. do jaké míry (v jakém rozsahu), je lze považovat za statusové. Řešení těchto otázek však přesahuje možnosti příspěvku, a proto se jimi blíže nezabývám.

24 Eliáš, K., 2015, s. 80–82.

25 Srov. Melzer, F., Tégl, P. a kol., 2013, s. 63 (podle nichž u právnických osob do statusové úpravy spadá „vnitřní struktura orgánů, jejich působnosti a pravidla jednání apod."), či Pelikánová, I., Pelikán, R. in Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J., 2014, s. 16 (autoři sem řadí „i ustanovení určující vnitřní právní uspořádání jednotlivých forem právnických osob"). B. Havel pak v této souvislosti do statusové úpravy řadí „minimální pravidla vnitřní organizace a zpravidla také základní působnost orgánů; srov. Havel, B., 2014, s. 380.

26 Také, společně s dalšími znaky.

27 Zejména kdo (či který orgán) povolává členy do funkce, kolik členů orgán má, kdy funkce vzniká a zaniká atd. I zde však zřejmě bude třeba hranice „statusu" vykreslovat „jemněji" a zvažovat, zda, a pokud ano, do jaké míry lze do „práva týkajícího se postavení osob" řadit např. úpravu odstoupení z funkce.

28 Zejména úprava předpokladů výkonu funkce, řešení otázky, zda členem orgánu může být i právnická osoba (a pokud ano, za jakých podmínek) atd.

29 Zejména kvorum, rozhodovací většiny atd. Za sporné (hraniční) lze považovat, zda sem lze zařadit i úpravu svolání (zasedání či jednání) orgánu jakožto předpoklad řádného rozhodování.

30 V literatuře viz např. opatrné konstatování B. Havla uvedené v poznámce č. 25, či poukaz na spornost této otázky v Havel, B., Ronovská, K., 2016, s. 35.

31 Srov. v této souvislosti i Havel, B. in Melzer, F., Tégl, P. a kol., 2013, s. 272, a Pelikán, R., 2012, s. 248–249. S ohledem na popsaná hlediska jsou zřejmě nejpodrobněji upraveny právě obchodní korporace.

Jakkoliv vymezení působnosti orgánů právnických osob považuji za součást statusu, neznamená to samozřejmě, že vše, o čem tyto orgány rozhodují, patří do působnosti práva upravujícího postavení osob.[32] Naopak, značná část záležitostí, o nichž jednotlivé orgány právnické osoby rozhodují, není upravena právem týkajícím se postavení osob. Příkladů je celá řada (schvalování účetní závěrky, tiché společnosti či finanční asistence, rozhodování o rozdělení zisku, schvalování udělení či odvolání prokury atd.), s ohledem na jisté pochybnosti vyslovované v literatuře[33] je nutné zdůraznit úpravu vzniku a zániku členství v korporaci. Rozhoduje-li tudíž např. představenstvo (či jiný orgán) družstva o přijetí uchazeče za člena družstva [§ 577 odst. 1 písm. b), odst. 3 z. o. k.], anebo valná hromada společnosti s ručením omezeným o vyloučení společníka v kadučním řízení (§ 151 odst. 2 z. o. k.), rozhodují o záležitostech, které do jejich působnosti svěřuje statusová úprava zákona o obchodních korporacích (úprava působnosti valné hromady), nicméně které samy do statusové úpravy nepatří (přesněji řečeno, které nejsou upraveny právem týkajícím se postavení osob ve smyslu § 1 odst. 2 části věty za středníkem o. z.).

Chceme-li tudíž řadit mezi vnitřní poměry právnické osoby i např. úpravu vzniku a zániku členství v korporaci, pak je správný závěr, že tato část úpravy vnitřních poměrů nepatří do práva týkajícího se postavení osob. Tím není řečeno, že není částečně kogentní z jiných důvodů.

Jakkoliv považuji vymezení obligatorně zřizovaných orgánů právnických osob (včetně jejich působnosti) za součást statusové úpravy, neznamená to, že se od této úpravy nelze vůbec (za žádných okolností) odchýlit, resp. že se lze odchýlit jen a pouze v případech, kdy to sám zákon výslovně připustí. Ustanovení § 1 odst. 2 část věty za středníkem o. z. totiž nezakazuje jakákoliv ujednání **odchylující se** od právních norem spadajících do práva týkajícího se postavení osob, ale pouze ujednání tyto právní normy **porušující**. Přitom platí, že ne každé odchýlení lze bez dalšího kvalifikovat jako porušení. Stejně jako v případě jiných hodnot (účelů) chráněných právními normami, i v případě tzv. statusu je vždy třeba posuzovat, zda odchylné ujednání jde proti smyslu a účelu dané právní normy či zda tento smysl a účel zachovává (byť tak činí prostřednictvím odchylné – autonomní – úpravy).[34] Při úvahách, zda určité odchylné ujednání porušuje statusovou úpravu, je současně nutné mít na paměti výše zdůrazňované východisko, že je věcí zákonodárce, kterým organizovaným útvarům vytvářeným lidmi přizná právní osobnost a jak (podrobně) tyto organizované útvary charakterizuje. Zjednodušeně řečeno, neměl by být aprobován výklad, v jehož důsledku by se např. pod označení „společnost s ručením omezeným" „schoval" organizovaný útvar, který s touto právní formou nemá mnoho společného a jehož právní osobnost zákonodárce neuznává.[35]

PÁR POZNÁMEK K POJMU STATUSOVÉ VĚCI V PROCESNÍM PRÁVU

Pojem „statusové věci právnických osob" se vyskytuje i v procesním právu.[36] Je třeba mít na paměti, že jde o pojem procesního práva, který nemusí mít (a nemá) zcela shodný obsah s pojmem tzv. statusových věcí užívaným v právu hmotném, resp. s pojmem „právo týkající se postavení osob" ve smyslu § 1 odst. 2 část věty za středníkem o. z. Asi nejlépe je to vidět na problematice řízení o vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady.

Nejvyšší soud v usnesení ze dne 19. 7. 2018, sp. zn. 29 Cdo 3307/2016, k tomu (mimo jiné) uvedl: *„Zdaleka ne všechny právní normy upravující otázky právnických osob lze považovat za součást práva upravujícího postavení osob ve smyslu posledně označeného ustanovení* (rozuměj § 1 odst. 2 část věty za středníkem o. z. – pozn. autora). *Typickým příkladem je většina pravidel upravujících vznik a zánik členství v korporaci. Taktéž platí, že ne vše, o čem rozhodují orgány právnických osob, patří do působnosti práva upravujícího postavení osob (tedy do tzv. statusové úpravy v hmotněprávním smyslu). Nicméně, z pohledu procesněprávního zákonodárce zahrnul řízení, v němž soud přezkoumává platnost rozhodnutí orgánu právnické osoby, bez dalšího mezi řízení ve statusových věcech právnických osob, aniž by rozlišoval, zda dotčeným rozhodnutím orgán právnické osoby rozhodl o záležitosti, která je regulována právem upravujícím postavení osob. Jinými slovy, pro posouzení, zda jde o řízení ve statusových věcech právnických osob ve smyslu § 85 písm. a) z. ř. s., není významné, zda záležitost, o níž orgán právnické osoby rozhodl, spadá mezi tzv. statusové věci ve smyslu hmotněprávním (zda je regulována právem upravujícím postavení osob).“*

Rozlišování povahy řízení (zda jde o řízení ve statusové věci právnických osob) podle toho, zda záležitost, o které valná hromada rozhodla, je regulována právem týkajícím se po-

32 Srov. výslovně usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 7. 2018, sp. zn. 29 Cdo 3307/2016 (jež bylo na zasedání občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu dne 13. 2. 2019 schváleno k uveřejnění ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek).

33 Zde mám na mysli především kritiku K. Eliáše (Eliáš, K., 2015, s. 81) ve vztahu k některým dřívějším rozhodnutím Nejvyššího soudu, jež podle porozumění autora zahrnula do statusu právě i např. právní úpravu vyloučení člena družstva. Jde však o nedorozumění, způsobené tím, že se pojem tzv. „statusových věcí" v hmotném právu zcela neshoduje s týmž pojmem užívaným v právu procesním (v podrobnostech srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu citované v předchozí poznámce pod čarou a výklad podaný dále). Právní úprava vyloučení člena družstva není (a ani dříve nebyla) součástí tzv. statusu (práva týkajícího se postavení osob).

34 Nechci v této souvislosti „slovíčkařit", resp. stavět své závěry toliko na gramatickém výkladu. Jde jen o zdůraznění základního pravidla, podle něhož jsou zakázána pouze ta ujednání, která odporují smyslu a účelu určité právní normy.

35 Je však třeba přiznat, že hranice, která bude oddělovat přípustné odchylky od statusové úpravy od ujednání tuto úpravu porušujících (a tudíž zakázaných), může být v některých případech rozostřená, a její určení tak někdy bude otázkou oné „knappovské" intuice. A tedy, žel, i do jisté míry subjektivní.

36 Srov. zejména § 9 odst. 3 písm. b) o. s. ř., ve znění účinném do 31. 12. 2013, a s účinností od 1. 1. 2014 § 3 odst. 2 písm. a) a § 85 písm. a) z. ř. s.

stavení osob či nikoliv, Nejvyšší soud odmítl, neboť by *„vedlo k rozdílnému závěru o věcné příslušnosti vždy podle toho, v jaké záležitosti orgán rozhodoval (krajské soudy jsou věcně příslušné toliko k řízením výslovně vypočteným v § 3 odst. 2 z. ř. s.). Přijal-li by orgán právnické osoby na tomtéž zasedání více rozhodnutí, z nichž některá by měla (z pohledu hmotněprávního) povahu statusové věci a jiná nikoliv, rozhodovaly by o jejich neplatnosti soudy různého stupně i v případě, kdy by důvody neplatnosti byly totožné (např. vady při svolání zasedání orgánu). Takový závěr neodpovídá předpokladu racionálního zákonodárce."*

Z řečeného se podává, že řízení o vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady kapitálové společnosti je řízením ve statusové věci právnické osoby ve smyslu § 3 odst. 2 písm. a) a § 85 písm. a) z. ř. s. bez ohledu na to, v jaké záležitosti valná hromada rozhodla.[37] To platí i tehdy, rozhoduje-li valná hromada společnosti s ručením omezeným či členská schůze družstva o vyloučení společníka (člena družstva).[38]

PŘÍKLADY (NE)PŘÍPUSTNÝCH UJEDNÁNÍ ODCHYLUJÍCÍCH SE OD PRÁVNÍ ÚPRAVY OBCHODNÍCH KORPORACÍ

Pochopitelně zde nemíním rozebírat všechna do úvahy připadající ujednání, s nimiž se lze setkat či jejichž „využití" se zvažuje buď v literatuře, či v korporátní praxi. Rád bych ale na několika příkladech ukázal aplikaci shora popsaných obecných východisek pro posuzování přípustnosti konkrétních ujednání odchylujících se od zákona.

PLURALITA STATUTÁRNÍCH ŘEDITELŮ

Není pochyb o tom, že zákonodárce upravil jeden ze dvou obligatorně zřizovaných volených orgánů akciové společnosti s monistickým systémem vnitřní struktury jako orgán unipersonální.[39] Na rozdíl od správní rady, jakož i volených orgánů akciové společnosti s dualistickým systémem vnitřní struktury, přitom výslovně neurčuje, že stanovy mohou – jde-li o počet členů orgánu – určit jinak.[40] Přesto jsem přesvědčen, že se akcionáři (zakladatelé) mohou od právní normy upravující počet členů tohoto voleného orgánu (statutárního ředitele) odchýlit, ačkoliv jde o právní normu spadající do práva týkajícího se postavení osob a ačkoliv zákon odchylku výslovně neumožňuje, a ve stanovách určit vyšší počet statutárních ředitelů.[41]

Obecně mám za to, že tam, kde zákon určuje, že volený orgán musí být kolektivní (např. tak, že musí mít nejméně 3 členy), nelze se stanovami odchýlit a zřídit daný orgán jako unipersonální; došlo by tím ke snížení zákonem stanoveného standardu, a tedy i k porušení práva týkajícího se postavení osob. Smyslem a účelem požadavku na více členů určitého orgánu totiž zpravidla bývá zajištění kvalitnějšího plnění úkolů náležejících danému orgánu.[42] U více členů orgánu lze předpokládat „vyšší sumu" jejich znalostí, dovedností a zkušeností (jež mohou vzájemně sdílet a jež jim otevírá možnost vnitřního rozdělení působnosti), lepší efektivitu[43] a vzájemnou kontrolu. Skutečnost, že orgán má více členů, je (může být) významná nejen z pohledu ochrany společnosti a jejích společníků, ale i z pohledu ochrany třetích osob (srov. např. § 159 odst. 3 o. z.). Bez výslovného zákonného „povolení" by proto nebylo možné zřídit správní radu, představenstvo ani dozorčí radu jako jednočlenný orgán.

Naopak, upravuje-li zákon volený orgán jako unipersonální, jde zpravidla[44] o „minimální" standard, který lze ve stanovách „zvýšit" (tím, že zakladatelé či akcionáři daný orgán zřídí jako kolektivní). Vyšší počet statutárních ředitelů přinese vyšší „sumu" znalostí, dovedností a zkušeností,[45] a umožní vzájemnou kontrolu (jak při rozhodování, tak i – pomocí „pravidla více očí" – při zastupování). Zvýší se jak ochrana společnosti a jejích akcionářů, tak i (alespoň potenciálně) ochrana věřitelů společnosti (§ 159 odst. 3 o. z., § 68 z. o. k. atd.). Jelikož nenacházím žádný důvod, proč by statutární ředitelé nemohli tvořit kolektivní orgán (proč by jich nemohlo být více), mám za to, že zákonná úprava nebrání tomu, aby si zakladatelé (akcionáři) zřídili statutární ředitele jako kolektivní orgán. Takové ujednání se sice odchyluje od práva týkajícího se postavení osob, nicméně jej neporušuje. Smysl a účel právní úpravy statutárního ředitele tomuto ujednání nebrání a jeho nedovolenost nelze (po mém soudu) dovodit ani z jiných právních norem.

37 Totéž platí i pro poměry jiných právnických osob. Viz např. pro spolky právě usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 3307/2016, či pro politické strany usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2019, sp. zn. 27 Cdo 1495/2017.

38 Srov. v poměrech spolků rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 12. 2016, sp. zn. 28 Cdo 4916/2015, uveřejněný pod číslem 59/2018 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 7. 2018, sp. zn. 29 Cdo 3476/2016.

39 Ačkoliv právní normu určující, že statutární ředitel je unipersonálním orgánem, nenalezneme v zákoně výslovně, lze ji dovodit z řady ustanovení upravujících tento volený orgán [srov. § 396 odst. 2, § 421 odst. 2 písm. e), § 456 odst. 1 a zejména § 463 z. o. k.].

40 Srov. pro správní radu § 457, pro představenstvo § 439 odst. 1 a pro dozorčí radu § 448 odst. 1 z. o. k. K počtu členů správní rady viz dále stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 13. 1. 2015, Cpjn 204/2015, uveřejněné pod číslem 31/2016 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, bod V.

41 Jako první se touto úvahou zabývali Dědič, J. a Lasák, J. v článku Monistický systém řízení akciové společnosti: výkladové otazníky (2. část). *Obchodněprávní revue*, 2013, č. 4, s. 97–105. Autoři nakonec tuto možnost (spíše z opatrnosti) odmítli.

42 Někdy stojí v pozadí požadavku na kolektivnost orgánu jiné důvody; příkladem může být např. § 448 odst. 1 věta druhá z. o. k.

43 Samozřejmě vždy jen do určitého počtu, od jehož překročení začíná platit známý „Parkinsonův zákon", podle něhož čím více lidí se podílí na rozhodování, tím nesmyslnější jsou jejich rozhodnutí.

44 Nejsou-li dány, zejména v případě specifických právnických osob, zvláštní důvody pro unipersonálnost určitého orgánu. V případě monistické akciové společnosti však žádné takové argumenty neshledávám.

45 A sníží tak potřebu tzv. vnější delegace.

V důsledku zvýšení počtu statutárních ředitelů se z nich stane kolektivní statutární orgán, jenž si musí zvolit svého předsedu (§ 44 odst. 3 z. o. k.) a jenž se při rozhodování bude řídit pravidly pro kolektivní orgány (§ 156 až 158 o. z. a dále s ohledem na § 456 z. o. k. ustanovením § 440 z. o. k.). Budou-li např. všichni členové správní rady současně statutárními řediteli a bude-li předseda správní rady současně předsedou statutárních ředitelů, oba orgány personálně „splynou" a alespoň do určité míry bude mít daná akciová společnost opravdu monistický systém.[46] Obdobně lze touto cestou dosáhnout rozlišení členů správní rady na exekutivní (ti, kteří jsou současně statutárními řediteli) a neexekutivní.

VOLBA (JMENOVÁNÍ) A ODVOLÁNÍ JEDNATELŮ

Právní úprava působnosti valné hromady tvoří (podle mého názoru) součást práva týkajícího se postavení osob.[47] O její převážně kogentní povaze svědčí i samotná systematika. Záležitosti, které zákonodárce považuje z pohledu působnosti valné hromady za klíčové, svěřuje valné hromadě výslovně, případné svěření dalších (jím nevypočtených) záležitostí pak ponechává na zakladatelském právním jednání [srov. § 190 odst. 2 písm. o) a § 421 odst. 2 písm. p) z. o. k.], popř. (jde-li o společnost s ručením omezeným) dokonce na prostém rozhodnutí samotné valné hromady (§ 190 odst. 3 z. o. k.). Tam, kde zákonodárce na zachování působnosti valné hromady netrvá, resp. kde ponechává na společnících, zda ji svěří nejvyššímu orgánu, tak zpravidla činí výslovně.[48]

Přesto mám za to, že v některých případech se lze od zákonné úpravy působnosti valné hromady odchýlit i tehdy, kdy to sám zákon výslovně nepředjímá. Jak jsem zdůraznil již výše, zákon nezakazuje všechna ujednání odchylující se od statusové právní úpravy (práva týkajícího se postavení osob), ale (toliko) ujednání tuto úpravu porušující. Vždy je tak třeba zkoumat, zda daná odchylka statusovou úpravu porušuje či zda naopak respektuje důvody, pro které zákonodárce svěřuje určitou záležitost právě valné hromadě, byť tak činí způsobem zákonem neupraveným.[49, 50]

Velmi dobře lze uvedený přístup ilustrovat na příkladu schvalování odměn členům řídících orgánů akciové společnosti, který před časem pečlivě rozebrala K. Hurychová, s jejímiž závěry se ztotožňuji.[51]

Dalším příkladem, v literatuře popsaným K. Eichlerovou,[52] je zřejmě i volba (jmenování) a odvolání jednatelů. Zákonodárce sice výslovně nepočítá s tím, že by společenská smlouva mohla svěřit tuto záležitost do působnosti jiného orgánu, nicméně nelze přehlížet, že uspořádání, kdy členy statutárního orgánu kapitálové společnosti volí jiný orgán než valná hromada, zákonodárce nepovažuje *per se* za nepřijatelné. Naopak, v poměrech akciové společnosti výslovně připouští, aby členy představenstva či statutárního ředitele volil jiný (volený) orgán než valná hromada (stačí, že tak určí stanovy). Je-li takové uspořádání přípustné u akciové společnosti, lze jen obtížně hledat racionální důvody, proč by nemělo být možné v (typově volněji regulované) společnosti s ručením omezeným. Zřídí-li společenská smlouva dobrovolně dozorčí radu[53] a svěří-li jí působnost volit (a odvolávat) jednatele, lze z jistého úhlu pohledu dokonce dovozovat, že standard nastavený zákonodárcem bude posílen. Členové dozorčí rady totiž budou povinni (na rozdíl od společníků) vykonávat i tuto působnost s péčí řádného hospodáře (§ 159 odst. 1 o. z.), za což ponesou odpovědnost jak vůči společnosti, tak (zprostředkovaně) i vůči třetím osobám. Soudní přezkum rozhodnutí o volbě či odvolání jednatelů přitom zůstane zachován (§ 193 odst. 1 z. o. k.).

Proto dovozuji, že se společníci mohou ve společenské smlouvě odchýlit od § 190 odst. 2 písm. c) z. o. k. a svěřit působnost volit a odvolávat jednatele dobrovolně zřízené dozorčí radě, jejíž členy volí a odvolává valná hromada.[54] Změna společenské smlouvy, jíž se valné hromadě odejme působnost volit a odvolávat jednatele a svěří se jinému orgánu společnosti, bude zřejmě spadat do režimu § 171 odst. 2 z. o. k.[55]

46 Nesmyslnost české právní úpravy, jež monistickému systému v rozporu s jeho podstatou vnucuje dva volené orgány, snad ani netřeba komentovat. Lze doufat, že novela zákona o obchodních korporacích projednávaná t. č. Poslaneckou sněmovnou přinese nápravu a úvahy o počtu statutárních ředitelů již nebudou pro praxi významné.

47 I jejím prostřednictvím zákonodárce vymezuje organizovaný útvar (obchodní korporaci), jemuž „poskytuje" právní osobnost.

48 Viz např. § 190 odst. 2 písm. d), e) a f), § 421 odst. 2 písm. f) a k) z. o. k. Mj. i skutečnost, že zákonodárce v některých případech výslovně uvádí, že dané pravidlo je dispozitivní, činí výklad obtížným. Je totiž prakticky nemožné racionálně zdůvodnit, proč tak zákonodárce v rámci úpravy působnosti valné hromady někdy činí výslovně a jindy ponechává posouzení povahy daného pravidla na výkladu.

49 I tam, kde dospějeme k tomu, že od zákonné úpravy je možné se odchýlit, bude zpravidla omezen „okruh přípustných odchylek" (způsobů, jakými se lze od zákonné úpravy působnosti valné hromady odchýlit – viz dále).

50 Tím se do určité míry odchyluji od dříve vyslovených (striktnějších) názorů (srov. např. Šuk, P. in Štenglová, I., Havel, B., Cileček, F., Kuhn, P., Šuk, P. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář.* 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 406).

51 Hurychová, K., 2016. Autorka dospívá k závěru, podle něhož lze působnost schvalovat smlouvu o výkonu funkce (resp. odměny) členů představenstva (statutárního ředitele) stanovami svěřit dozorčí (či správní) radě i tehdy, ponechá-li si valná hromada působnost členy představenstva (statutárního ředitele) volit a odvolávat. Jinými slovy, že není nutné bezvýhradně trvat na principu, dle kterého smlouvy o výkonu funkce (odměňování) schvaluje ten orgán, který členy představenstva (statutárního ředitele) volí a odvolává.

52 Eichlerová, K., 2016. V obecné rovině se ale k této otázce vyjadřují i další autoři, viz např. Ronovská, K., Havel, B., 2016, či Havel, B., Kuhn, P. in Štenglová, I., Havel, B., Cileček, F., Kuhn, P., Šuk, P., 2017, s. 406.

53 Popř. jiný, zákonem výslovně nepředjímaný volený orgán, jehož členy volí a odvolává valná hromada.

54 Či jinému volenému orgánu, jehož členy volí a odvolává valná hromada. Po letech diskusí, v nichž jsem se klonil spíše k opačnému názoru, tak dávám za pravdu nejen K. Eichlerové, ale i dalším kolegům, kteří uvedenou možnost obhajovali.

55 Tento závěr je jistě diskusní. Záleží totiž na tom, zda odejmutí působnosti valné hromadě vyložíme jako „zásah do práv" těch společníků, kteří by jinak mohli výkonem hlasovacího práva ovlivňovat volbu či odvolání jednatelů.

Za problematické (a bez výslovné zákonné opory spíše nepřípustné) mám naopak další možnosti zvažované K. Eichlerovou – zřízení tzv. vysílacího práva[56] a spojení povinnosti vykonávat funkci jednatele s určitým podílem. Na podporu přípustnosti tzv. vysílacího práva by bylo možné argumentovat tím, že podobného výsledku lze dosáhnout „vhodnou" úpravou hlasovacího práva (tedy takovým nastavením počtu hlasů, kdy o volbě jednatele či některého z nich rozhoduje toliko jeden ze společníků).[57] Při podrobnějším zkoumání zjistíme, že obě situace nejsou totožné. Zákonná (statusová) úprava totiž předpokládá (mimo jiné) omezený soudní přezkum volby a odvolání jednatelů (§ 191 z. o. k.) a reálnou možnost odvolání jednatele z důvodu porušování povinností při výkonu funkce [§ 173 odst. 1 písm. c) z. o. k.], což v případě zákonem neupraveného vysílacího práva zaručeno není.[58] Vtělení povinnosti vykonávat funkci jednatele do některého z podílů emitovaných společností by pak podle mého názoru výrazně změnilo vnitřní uspořádání společnosti. Společníci by nemohli dosáhnout změny na postu jednatele (a to ani v případě, kdy jednatel – společník porušuje povinnosti při výkonu funkce), eliminováno by bylo právo na soudní přezkum volby jednatele (§ 191 z. o. k.), o dalších aspektech nemluvě.[59] Proto se kloním k názoru, podle něhož se od § 190 odst. 2 písm. c) z. o. k. nelze odchýlit tak, že působnost volit a odvolávat jednatele bude odňata valné hromadě a svěřena některému ze společníků (tzv. vysílací právo), popř. že bude s některým z podílů spojena povinnost vykonávat funkci jednatele.[60]

PODÍLY (AKCIE) BEZ HLASOVACÍHO PRÁVA

Druhy podílů lze vytvářet v zásadě třemi různými způsoby, resp. jejich kombinacemi – modifikací zákonem upravených práv a povinností, přidáváním zákonem nepředvídaných práv či povinností a konečně (částečným či úplným) odebráním některých zákonem upravených práv.

Příkladem modifikace zákonem upravených práv či povinností je podíl (akcie) s pevným podílem na zisku, výslovně předvídaný § 161 odst. 3 z. o. k. (§ 276 odst. 3 a § 348 odst. 4 z. o. k.). Taktéž sem spadají podíly (akcie) prioritní či podřízené (s nimiž je spojeno přednostní či naopak podřízené právo na podíl na zisku), podíly (akcie), s nimiž je spojeno právo na podíl na zisku vytvořeném určitou částí závodu (tzv. *tracking shares*), podíly (akcie) s různou váhou, resp. různým počtem hlasů atd. (srov. § 276 odst. 3 z. o. k.). Druh podílu je možné vytvořit i tak, že s (některými) podíly se spojí příplatková povinnost (§ 162 a násl. z. o. k.). Podíly se mohou lišit i např. pravidly převoditelnosti (např. některé mohou být neomezeně převoditelné, jiné jen se souhlasem valné hromady a další – alespoň ve společnosti s ručením omezeným[61] – zcela nepřevoditelné).

Společníci mohou vytvořit zvláštní druh podílu také tím, že s ním spojí právo či povinnost zákonem nepředvídané. Oproti některým názorům vysloveným v publikované literatuře[62] mám za to, že určení práv a povinností, jež souvisí s účastí ve společnosti a jež lze takto vtělit do podílu, je zásadně věcí společníků a jejich smluvní volnosti. Ta je omezena především úpravou rozdělování zisku a jiných vlastních zdrojů (§ 40 a 167 z. o. k.) a zákazem udělovat jednatelům pokyny týkající se obchodního vedení mimo režim § 51 odst. 2 z. o. k. (§ 195 odst. 2 z. o. k.). Právo vtělené do (druhu) podílu tak nesmí představovat nepeněžitou dividendu, na niž by vznikal nárok v rozporu s úpravou rozdělování zisku (např. právo na slevu z ceny produktů prodávaných společností). Z téhož důvodu nepřichází v úvahu ani tzv. úrokové podíly, s nimiž by bylo spojeno právo na určitý úrok nezávisle na hospodářském výsledku společnosti, byť tak zákon pro společnost s ručením omezeným nestanoví – na rozdíl od akciové společnosti (viz § 276 odst. 2 z. o. k.) – výslovně. Současně nelze vytvořit druh podílu přidáním práva společníka jakkoliv zasahovat do obchodního vedení společnosti (např. práva na uzavření určité smlouvy na produkty či služby společnosti). Řečené platí (přinejmenším jde-li o přidávání práv) *mutatis mutandis* i v poměrech akciové společnosti.[63]

Jakkoliv i v případě prvních dvou způsobů tvorby druhů podílů (akcií) je vždy nutné posuzovat, zda dané konkrétní ujednání společenské smlouvy (stanov) nenaráží na mantinely nastavené kogentní úpravou, nejproblematičtější je hledání hranic v případě třetího způsobu – odebírání práv (a teoreticky i povinností), která s podílem (akcií) spojuje zákon. V některých případech zákon takovou možnost přímo předvídá (viz např. § 38 odst. 3 z. o. k., jde-li o právo na podíl na likvidačním zůstatku, či § 164 odst. 5 z. o. k., jde-li o abandonní právo), většinou je však nutné vždy pečlivě posuzovat, zda odebrání určitého (zákonem upraveného) práva z podílu nebrání jeho smysl a účel, popř. zda jím nedojde k zasažení do statusové úpravy společnosti.[64]

56 Tedy vytvoření zvláštního druhu podílu, s nímž bude spojeno právo společníka jmenovat (a odvolat) jednatele či některého z nich.

57 Lze-li téhož výsledku dosáhnout jinak, proč bránit vysílacímu právu?

58 S výslovným zavedením tzv. vysílacího práva počítá novela zákona o obchodních korporacích, projednávaná Poslaneckou sněmovnou.

59 Např. řešení situací, kdy vlastník podílu není schopen plnit funkci jednatele, kdy nesplňuje předpoklady výkonu funkce, otázky spojené s odstoupením z výkonu funkce atd.

60 Nicméně uznávám, že zejména v případě tzv. vysílacího práva jde o typický příklad výše zmíněné „rozostřené" hranice mezi přípustnými a zakázanými odchylkami od zákona.

61 Srov. § 270 z. o. k.

62 Srov. např. Čech, P. in Čech, P., Šuk, P. *Právo obchodních společností v praxi a pro praxi (nejen soudní)*. Praha: RNDr. Ivana Hexnerová – Bova Polygon, 2016, s. 269; Černá, S. Volba druhů podílů (akcií) a její limity. *Rekodifikace a praxe*, 2015, č. 12.

63 K úvahám o tvorbě druhu akcií „pomocí" přidání povinností srov. např. Dědič, J., Šuk, P. Příplatky v akciové společnosti. In: *Sborník mezinárodní konference XXVI. Karlovarské právnické dny*. Praha: Leges, 2018, s. 481–504.

64 Zákon s tvorbou druhů podílů či akcií cestou odebírání jím upravených práv nepočítá (srov. § 135 odst. 1 a § 276 odst. 1 z. o. k.). Značná spornost této možnosti mě zpočátku vedla k názoru, že takto druhy podílů (akcií) zásadně (až na výjimky) vytvářet nelze (viz Čech, P., Šuk, P., 2016, s. 270 a 271). Nicméně po dalších úvahách a diskusích jsem tento názor – jako zbytečně striktní a nerespektující shora nastíněné hranice mezi světem kogentních a dispozitivních norem – opustil.

Asi nejlépe lze řečené ilustrovat na hlasovacím právu.[65] Jakkoliv jde o právo společníka úzce související s fungováním (rozhodováním) nejvyššího orgánu společnosti (a tedy se statusovou úpravou společnosti), samo o sobě (jakožto právo společníka) je nelze považovat za součást práva týkajícího se postavení osob ve smyslu § 1 odst. 2 *in fine* o. z. Zákon s podíly bez hlasovacího práva sice výslovně nepočítá, to však neznamená, že je nelze vytvářet. Jak vyloženo výše, zákaz určitého ujednání nelze dovozovat z absence jeho výslovného zákonného povolení, ale naopak z toho, že je zákon (přímo či nepřímo) výslovně zakazuje. Paušální zákaz vytváření podílů bez hlasovacího práva ze zákona neplyne; dovodit však lze určitá omezení, jež musejí být při tomto způsobu tvorby druhu podílu respektována.

Prvním limitem je zákonná (statusová) úprava valné hromady jakožto nejvyššího orgánu společnosti (§ 44 odst. 1 z. o. k.). Vytvořením podílů bez hlasovacího práva nesmí dojít k tomu, že by valná hromada nemohla přijímat rozhodnutí v záležitostech, které do její působnosti svěřuje zákon či společenská smlouva. Hlasovací právo tudíž musí být spojeno vždy alespoň s jedním podílem ve společnosti.[66] K eliminaci valné hromady nemůže dojít ani tehdy, budou-li všechny hlasy ve společnosti sistovány či je z jiných důvodů nepůjde vykonávat (srov. § 149 odst. 2, § 173 a § 212 odst. 4 z. o. k.). Mám za to, že i v těchto situacích nabudou hlasovací právo podíly, s nimiž jinak není spojeno. Druhý limit pak spatřuji v § 171 odst. 2 z. o. k., jejž považuji s ohledem na jeho smysl a účel (jímž je zakotvení zákazu rozhodování o právech či povinnostech společníků ve stylu „o nás bez nás") za kogentní; v případech předvídaných § 171 odst. 2 z. o. k. nabývají hlasovací právo i podíly, s nimiž jinak není hlasovací právo spojeno. Na popsané situace by měla myslet společenská smlouva určením, kolik hlasů je v těchto případech s označenými podíly spojeno, jinak se uplatní pravidlo § 169 odst. 2 z. o. k.

Třetí limit pak leží v úpravě ostatních práv společníků. Není-li s podílem spojeno hlasovací právo, mělo by s ním být spojeno právo na podíl na zisku a (nebo) právo na podíl na likvidačním zůstatku. Toho, kdo nemá ani hlasovací právo, ani právo na podíl na zisku, a ani právo na podíl na likvidačním zůstatku, lze jen stěží považovat za společníka společnosti s ručením omezeným.[67] Naopak odebrání hlasovacího práva není třeba podmiňovat jinými „výhodami" (např. prioritním právem na podíl na zisku).

Jestliže společníci vytvoří podíly bez hlasovacího práva, aniž by výslovně určili, za kterých okolností bude hlasovací právo i s těmito podíly spojeno (kdy „obživne"), nebude takové ujednání společenské smlouvy neplatné jako celek, ale pouze v rozsahu, v němž odjímá hlasovací právo i pro případy uvedené v § 171 odst. 2 z. o. k., resp. pro situace, kdy nikdo ze společníků vlastnících podíly s hlasovacími právy nemůže tato práva vykonávat (srov. výše). Odeberou-li však hlasovací právo ze všech podílů, popř. odeberou-li z některých podílů vedle hlasovacího práva i právo na podíl na zisku a likvidačním zůstatku, půjde o ujednání neplatné.

Popsané závěry se prosadí obdobně i v poměrech akciové společnosti. I zde představují limity pro vydání akcií bez hlasovacího práva (1) zachování funkčnosti valné hromady, (2) smysl a účel požadavku na hlasování podle druhu akcií a konečně i (3) zachování alespoň práva na podíl na zisku a (nebo) práva na podíl na likvidačním zůstatku (§ 256 odst. 1 z. o. k.).[68]

Hlasovací právo musí být spojeno s akciemi, jejichž souhrn jmenovité (či účetní) hodnoty činí alespoň 10 % základního kapitálu (§ 279 z. o. k.). I v akciové společnosti musí být valná hromada vždy s to přijímat rozhodnutí; nemůže-li hlasovací právo vykonávat žádný z akcionářů vlastnících akcie, s nimiž je hlasovací právo spojeno (srov. zejm. § 308 odst. 3, § 426 a 427 z. o. k.), nabudou je akcie, s nimiž jinak spojeno není (hlasovací právo u těchto akcií „obživne"). S ohledem na smysl a účel požadavku na hlasování podle druhů akcií (zejména § 417 odst. 2 až 4 z. o. k.)[69] dovozuji, že i v těchto případech budou vlastníci akcií bez hlasovacího práva oprávněni hlasovat (tedy, že pro tato hlasování bude s jejich akciemi hlasovací právo spojeno).[70] Obdobně pak lze zvažovat, zda stejný důsledek („obživnutí" hlasova-

65 V literatuře lze na otázku možnosti odebrání hlasovacího práva z podílu nalézt různé názory. Srov. např. Josková, L. Je ve společnosti s ručením omezeným možný podíl bez hlasovacího práva či práva na podíl na zisku? *Obchodněprávní revue*, 2015, č. 9, nebo Dědič, J., Lasák, J. Vlastnictví více podílů a druhy podílů ve společnosti s ručením omezeným. *Bulletin Komory daňových poradců ČR*, 2015, č. 3 (klonící se k závěru, že hlasovací právo je možné odebrat), Čech, P., Šuk, P., 2016, s. 270 a 271, či Černá, S., 2015 (mající za to, že hlasovací právo odebrat nelze), anebo Pokorná, J. in Lasák, J., Pokorná, J., Čáp, Z., Doležil, T. a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář – I. díl.* Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 874 (dovozující, že je lze odebrat za podmínky, že půjde o prioritní podíly).

66 Věcné důvody k analogické aplikaci § 279 z. o. k. neshledávám. Společnost, v níž bude mít hlasovací práva jediný z více společníků, nebude společností s jediným společníkem ve smyslu § 12 z. o. k.

67 S ohledem na možnosti tohoto příspěvku se nezabývám dalšími právy společníků, nicméně řadu z nich (např. právo podat návrh na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady, právo uplatnit *actio pro socio*) společníkům odebrat nelze bez ohledu na to, zda s jejich podíly je spojeno hlasovací právo či nikoliv.

68 Jsem si vědom určité nepřesnosti tohoto konstatování, neboť akcionářům nelze odebrat řadu dalších práv, jež jim slouží především k naplnění jejich práva podílet se na řízení akciové společnosti (vedle práv kvalifikovaných akcionářů, jejichž odebrání zákon nepřímo výslovně zakazuje v § 365 odst. 4 z. o. k., jde především o právo na vysvětlení či právo domáhat se vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady). Podrobný rozbor však přesahuje možnosti tohoto příspěvku.

69 Jenž je obdobný jako v případě § 171 odst. 2 z. o. k.

70 To ostatně naznačuje i sám zákonodárce v § 278 odst. 2 *in fine* z. o. k. Skutečnost, že tak činí pouze ve vztahu k prioritním akciím, je dána tím, že zákon zcela nesystémově a nešťastně upravuje jako jediné akcie, s nimiž nemusí být spojeno hlasovací právo, akcie prioritní.

cího práva) neplyne z úpravy hlasování o vytěsnění (§ 382 z. o. k.).[71] Na případy, kdy i s akciemi vydanými bez hlasovacího práva bude hlasovací právo spojeno, musí „myslet" stanovy společnosti.[72]

ZÁVĚREM

Ve výčtu (ne)přípustných ujednání zakladatelských právních jednání, zejména (ale ne jenom) upravujících různé druhy podílů či akcií, by bylo možné pokračovat takřka donekonečna. Hojně diskutovaná je možnost vydání akcií bez práva na podíl na zisku,[73] nejasnosti vyvolává požadavek § 36 odst. 3 *in fine* z. o. k. na to, aby odchylné ujednání společenské smlouvy o vypořádacím podílu (jeho výši) bylo vhodné,[74] debaty nás jistě čekají i o možných úpravách práva společníků na informace atd. Cílem tohoto příspěvku však není a ani nemůže být vyčerpávající výklad kogentnosti a dispozitivity úpravy obchodních korporací; chtěl jsem toliko navázat na diskuse vedené na stránkách odborné literatury (i mimo ně), a přispět tak se svojí troškou do mlýna. Podaří-li se mi posunout současný diskurs na toto téma byť i jen o příslovečný chloupek dále, budu spokojen. ■

Příspěvek byl přednesen na XXVII. konferenci Karlovarských právnických dnů (13. až 15. 6. 2019)

71 I zde zákon právo hlasovat výslovně „dává" prioritním akciím jenom proto, že sám s jinými akciemi bez hlasovacího práva nepočítá.

72 Na rozdíl od společnosti s ručením omezeným nám při absenci ujednání ve stanovách nepomůže žádné dispozitivní zákonné pravidlo typu „1 hlas na 1 Kč vkladu".

73 Kde se většina autorů shoduje na závěru, že takové ujednání je přípustné (koneckonců jde „jen o peníze"), byť lze nalézt i opatrnější názory – viz zejména Štenglová, I. Lze akcionářům odejmout zákonem přiznaná práva, aneb kdy přestává být akcie akcií? In: *Sborník mezinárodní konference XXV. Karlovarské právnické dny*. Praha: Leges, 2017, s. 463–473.

74 Srov. zejména Dědič, J., Lasák, J. Vlastnictví více podílů a druhy podílů ve společnosti s ručením omezeným. *Bulletin Komory daňových poradců ČR*, 2015, č. 3. Osobně marně hledám smysl a účel právní úpravy vypořádacího podílu, který by bránil jeho úplnému odnětí (tj. vytvoření druhu podílu, s nímž nebude spojeno právo na vypořádací podíl). Dovozujeme-li možnost vydání podílů bez práva na podíl na zisku či na podíl na likvidačním zůstatku, proč by nemělo být možné emitovat podíly s nulovým vypořádacím podílem? Vhodnost vyžadovanou § 36 odst. 3 *in fine* z. o. k. vnímám jako „proveditelnost", nikoliv jako zákaz vydat podíly bez práva na vypořádací podíl.

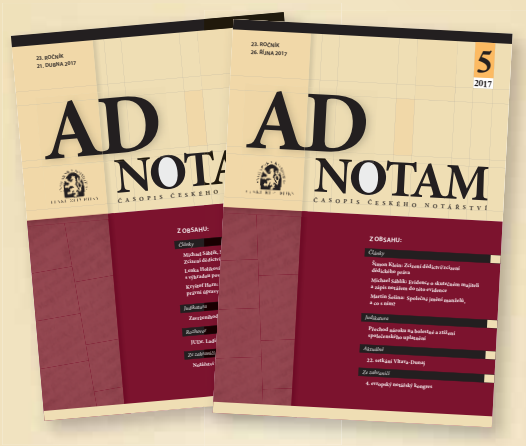

Instrukce autorům

Vážení autoři časopisu Ad Notam,
věnujte prosím pozornost následujícím instrukcím:

Příspěvky
Vaše příspěvky prosím zasílejte výhradně elektronicky na adresu **prispevky.adnotam@nkcr.cz**, a to ve formátu .doc nebo .rtf, nikdy ve formátu .pdf.

Texty a tabulky
Odstavce textu oddělujte pouze enterem. Vyznačování v textu provádějte pouze tučně nebo kurzivou, nikoliv tučnou kurzivou, nikoliv proloženě, podtržením, ani verzálkami, s vyznačováním pokud možno šetřete. Poznámky a vysvětlivky k textu tvořte výhradně pomocí funkcionality programu MS Word „Poznámky pod čarou". Použití tabulek je možné, např. i vložením tabulky z MS Excel.

Fotografie a ilustrace
Pokud k článku chcete připojit obrazové podklady, zašlete je zvlášť ve formátu .jpg, .tif nebo .eps. Fotografie musejí mít rozlišení nejméně 300 dpi. Obrazový materiál nevkládejte přímo do dokumentů.

Ke každému příspěvku, prosím, připojte
- čestné prohlášení, že článek nebyl dosud publikován, pokud publikován byl, uveďte prosím kde a kdy
- telefonické a e-mailové spojení na Vás
- informaci o Vašem profesním působení, případné akademické, pedagogické či vědecké tituly
- sdělení, zda jste plátcem DPH
- zda požadujete zaslání příspěvku k autorizaci (je možné pouze při zaslání příspěvku do redakční uzávěrky)

Citlivé osobní údaje, které jsou nezbytné pro vyplacení autorského honoráře, jako jsou korespondenční adresa, rodné číslo, bankovní spojení, zasílejte, prosím, výhradně šifrovaně. V souladu s ochranou osobních údajů budou tyto údaje zpracovány pouze pro účely vyplacení autroských honorářů, a to jedním odpovědným pracovníkem.
(Jednoduchý formulář pro autory naleznete na https://www.nkcr.cz/casopis-ad-notam/instrukce-pro-autory).
Redakce si vyhrazuje právo stylistických, jazykových a technických úprav textů. ■

Redakce Ad Notam

Psychika českých notářů

Nedávno jsem měl příležitost vyslechnout si přednášku renomovaných odborníků na téma „Jednání s problémovými klienty a čtení neverbálních signálů" určenou pražským notářům. Přednášející se úspěšně snažili obecné zásady komunikace s klientem, pochopitelně zejména s problematickým klientem, aplikovat na poměry notářských pracovišť.

Přednáška mě inspirovala k obecnější úvaze o psychologických a psychických aspektech notářské práce, a to i v historickém pohledu. Položme si otázku: jak se liší čeští notáři z psychologického pohledu oproti příslušníkům jiných právních profesí, oproti advokátům, soudcům, státním zástupcům, podnikovým právníkům apod., jako celek. Pochopitelně rozdíl je dán náplní práce. Základem notářské práce je harmonizace právního světa, předcházení konfliktům, vytváření světa právní jistoty. Tomu by nejspíše měli odpovídat notáři i z hlediska svého psychického uspořádání jako lidé souladní, lidé kompromisu, lidé předvídaví.

Přitom ovšem není pravda, že by většina notářů tak, jak je osobně znám, odpovídala trochu starosvětské představě o notářské důstojnosti. Je mezi nimi určitě hodně osob solidních, budících respekt, jak ve vztahu ke klientům, tak i ve vztahu k ostatním notářům. Hodně – zejména mladých notářů – však nelze rozeznat od velké části advokátů, jsou to moderní lidé, kteří se často dobře uplatňují zejména v listinné agendě se vztahem k obchodnímu právu.

Dnes již víme, že čeští notáři si v posledních třiceti letech vybudovali respekt a uznání mezi ostatními právnickými profesemi. A co je důležité, jsou vyhledáváni klienty, kteří k nim mají důvěru danou historickými zkušenostmi.

PSYCHIKA NOTÁŘŮ HISTORICKY

Dnešnímu stavu, který samozřejmě není zdaleka ideální, předcházela dlouhá období, která psychice samotných notářů, zejména jejich sebevědomí, nebyla nikterak nakloněna. Brutálním zásahem do psychiky notářů bylo nesporně období následující po roce 1948, kdy všichni notáři postupně přicházeli o své dlouhá léta budované a dobře fungující kanceláře a o výsledky svého mnohdy celoživotního pracovního úsilí. Mnozí neprošli sítem nesmiřitelného

kádrování a jen část nastoupila jako státní notáři do státních notářství vzniklých v roce 1952, což ovšem také nebylo žádné terno.

Podle zákona č. 116/1951 Sb., o státním notářství, dohlížel na výkon notářství předseda okresního soudu, v jehož obvodu bylo státní notářství zřízeno. Tato právní úprava znamenala, že vznikající státní notářství představovala jistý „odpad" justice, byl to právní útvar zcela podřízený okresnímu soudu. To se v praxi projevovalo tím, že státní notářství byla umístěna někde na konci soudních chodeb a byla vybavena tím nejstarším možným nábytkem. Franz Kafka by měl z takového pracoviště radost. Také v rovině platové byly příjmy státních notářů nižší než platy soudcovské. Taková atmosféra strachu vytvářela z přežívajících státních notářů, tzv. starých pánů, nešťastné jedince. Psychika českého notáře byla tehdy na velmi nízké úrovni.

Tato atmosféra se změnila k lepšímu v šedesátých letech, kdy byla v roce 1964 státní notářství postavena organizačně na roveň okresním soudům, získala společensky významnou agendu registrace smluv o nemovitostech a nakonec v roce 1968 byl dokonce plat státních notářů postaven na roveň platům soudců okresních soudů.

Pak nadešla léta sedmdesátá, období normalizace. Mé osobní dojmy jako notářského čekatele při nástupu na Státní notářství pro Prahu 4 počátkem října 1971 byly značně tristní. Toto státní notářství tvořilo výjimku a jako odloučené pracoviště Okresního soudu pro Prahu 4 se nacházelo v Nuslích ve druhém patře nad prodejnou obuví a pedikúrou. Výstup do 2. patra bez výtahu byl pro staré lidi obtížný.

Osazenstvo se skládalo zčásti ze starých pánů postižených nemocí, zčásti z bývalých legislativců Ministerstva spravedlnosti, kteří se na notářství nacházeli z trestu. Trochu pohody přinášely na notářství jen dámy – notářky.

Na druhé straně je nutno přiznat, že nálada na státních notářstvích se s postupujícím časem zlepšovala, jejich osazenstvo v druhé půli sedmdesátých letech zgruntu omládlo a nastupovala právě ta generace notářů, která se stala hlavním aktérem změn v notářství po listopadu 1989 a návratu českého notářství do podoby známé v civilizovaném světě. S mládím přicházela i touha se navzájem přátelit, a to nejen v rámci jednoho notářství, ale také v rámci kraje. Zvláště semknutá parta mladých notářů se vytvářela ve Středočeském kraji, ale také v Praze a v řadě jiných krajů.

Kolektivní soudržnost notářů vygradovala na začátku devadesátých let. Pevný jednotný hlas českých notářů sjednocených ve Sdružení notářů ČR se stal oporou těm, kdo vyjednávali legislativní základ nové právní úpravy umožňující návrat ke klasické podobě notářství. Přijetí potřebných zákonů v květnu a červnu 1992 bylo odměněno opravdu vřelou reakcí ze strany notářů. Znamenalo ovšem radikální změnu dosavadního stylu práce.

Nastalo období hledání místa pro notářské kanceláře, které v této době přetrvávajícího nedostatku nájemních ploch nebylo snadné. Dále se jednalo o hledání vhodných zaměstnanců, seznamování se s daňovými problémy a řešení mnoha dalších aspektů, které chod samostatné notářské kanceláře vyžadoval.

To vše jistě představovalo nápor na psychiku notáře pořádný, neboť zpočátku se přece jenom jednalo o skok do neznáma. K tomu si připočtěme skutečnost, že více než dvě třetiny českých notářů tvořily ženy, které musely současně řešit chod vlastní domácnosti a výchovu dětí.

Není proto náhodou, že se na konec roku 1992 a začátek roku 1993 v diskusích tak vzpomíná. Ani z finančního pohledu nebyla situace úplně jednoduchá. Pevný pravidelný plat nahradil zpočátku nejistý příjem vybíraný od klientů. Notář, který nebyl dosud zvyklý pracovat jinak než jako právník, se dostal do role organizátora pracoviště, řešitele vzájemných mezilidských vztahů.

Je zřejmé, že to vše se muselo pořádně odrážet v psychice notářů, byť přednosti nové situace se projevovaly rychle. K tomu přistoupil problém určité izolovanosti jednotlivých notářů, kteří doposud působili na jednom pracovišti v kolektivu jako kolegové, a měli tak bezprostřední příležitost mezi sebou konzultovat a radit se. Každý notář od té doby disponuje svou vlastní kanceláří, a pokud nezaměstnává notářského koncipienta či kandidáta či nemá notáře společníka, zůstává na řešení právních problémů sám. K tomu přistupuje určitá míra konkurence mezi notáři, snaha získat klienty, která sice na jedné straně zkvalitňuje přístup notářů ke klientům, na straně druhé je pochopitelně vztah ke kolegům poněkud odtažitější.

PSYCHIKA NOTÁŘŮ V PŘÍTOMNOSTI I BUDOUCNOSTI

Tím, co jsem uvedl, nechci tvrdit, že si notáři navzájem nepomáhají, ale je složitější odhodlat se zatelefonovat kolegovi než vejít do sousední kanceláře a zeptat se kolegy přímo, pokud ještě problém držím v hlavě. Také pocit odpovědnosti notáře je větší – na rozdíl od minulosti odpovídá za všechno ve své kanceláři – od účetnictví počínaje po sociální zabezpečení svých zaměstnanců konče – a právní problematika už není to jediné, čím se v práci zabývá. Na rozdíl od advokátů, kteří také působí často izolovaně, je samotný chod notářské kanceláře neskonale složitější a musí odpovídat státu za správný chod úřadu, když na něj byly přeneseny významné funkce státu.

Popsané změny v psychickém rozpoložení notářů oproti minulosti dnes již dávno mladé notáře netrápí. Mají totiž příležitost se praktickému chodu notářské kanceláře přiučit u svých zaměstnavatelů. O notářskou profesi je mezi právníky velký zájem, a to navzdory překážkám, které se k dosažení plnohodnotného výkonu notářského povolání kladou (notářská zkouška, peripetie spojené s konkurzy na uvolněný notářský úřad).

Jistě ovšem na psychiku notářských kandidátů těžce dopadá systém notářských konkurzů na uvolněný notářský úřad. V současné době jsou na tom sice notářští kandidáti relativně dobře, neboť se uvolňuje velké množství notářských úřadů v souvislosti s odchodem silné generace notářů, kteří nastoupili v sedmdesátých či osmdesátých letech, do penze. Naděje zvítězit v některém z konkurzů je dnes poměrně značná.

V budoucnu se však na dlouhá desetiletí situace pro mladé adepty notářského povolání zabetonuje. Náš systém, který jsme převzali z rakouské úpravy, nutně vyvolává těžkou psychickou situaci dlouholetých čekatelů na plnohodnotné zapojení do notářské profese. Mnohokrát jsem uvažoval o tom, zda není výhodnější plánovitý systém německý, zejména bavorský, v němž stát platí notářské koncipienty a přijímá jen tolik koncipientů, kolik se za 3 roky uvolní notářských míst. Takže každý notářský kandidát má složením notářské zkoušky jistotu, že získá notářský úřad automaticky ve věku kolem třiceti let.

Ale vraťme se k problému kolektivních vztahů mezi notáři. Myslím si, že právě regionální notářské komory vytvářejí prostředí pro psychické uvolnění a vzájemnou pomoc jednotlivých, často izolovaných notářů. Na půdě regionálních komor se vytvářejí a upevňují přátelské vztahy mezi notáři, na školeních či kolegiích se notáři navzájem setkávají a vzdělávají. Osobně rád vzpomínám na krásné mezilidské vztahy, které vznikaly mezi notáři na jednotlivých stupních notářského setkávání.

S pochybnostmi se proto dívám na některé hlasy, které uvažují o zrušení regionálních notářských komor a ponechání pouze komory jediné. Málokdo si přitom uvědomuje, že tento požadavek je v rozporu s historickou tradicí, neboť centrální notářská komora vznikla na našem území historicky poprvé teprve v lednu 1993, a to ještě jako svazek notářských komor regionálních (viz § 35 odst. 2 not. ř.). V předkomunistické éře působily na našem území jen notářské komory pražská pro území Čech a brněnská (případně olomoucká) pro území Moravy.

Závěrem svých úvah bych se rád zmínil o náplni notářské profese z hlediska jejího dopadu na notářovu psychiku. V pozůstalostní agendě je podle mého názoru jasné, že zásady verbální i neverbální komunikace s problematickými typy lidí a umění řešení konfliktní situace lze uplatnit právě zde. Myslím, že umění psychické moudrosti v tomto řízení spočívá v důsledné snaze o dohodu nepřátelsky naladěných účastníků. Dlouholetá zkušenost mi ukázala, že nejúčinnější zbraní v překonávání rozporů je snaha o dohodu i za cenu odročování jednání. Je jasné, že plynutím času se hroty obrušují a každá v závěru uzavřená dohoda účastníků odolává času lépe než násilné řešení rozhodnutím vydávaným za každou cenu, spojené s nekonečným posuzováním věci v odvolacím či dovolacím řízení.

Jiný svět představuje ovšem tzv. listinná notářská agenda. Zde se na první pohled o konfliktní situace mezi účastníky nejedná. Hrozí zde však jiný konflikt – rozpor mezi požadavky účastníků a požadavky zákona, které musí hájit právě notář. Nedávná opakovaná přednáška pražských notářů Martina Krčmy a Bohdana Hallady ukázala, jak například banky diferencují mezi jednotlivými notáři při svých žádostech o sepsání notářských zápisů se svolením k vykonatelnosti a dávají přednost těm notářům, kteří se podvolí požadavkům bank.

To ostatně platí i pro řadu jiných notářských zápisů – notář, který trvá na dodržování zákona, je označen za byrokrata, který věci jen zdržuje. A tady je zaděláno na pěkný psychický konflikt ve vědomí a svědomí samotného notáře. Je to konflikt mezi požadavky zákona a snahou neztratit bohatého klienta. Myslím, že i zde platí určitý kompromis – nebýt byrokratem na straně jedné a dodržovat to podstatné z požadavků zákona na straně druhé.

K psychické vybavenosti jedince patří pojmy jako optimismus na straně jedné a pesimismus na straně druhé. Mám určitou výhodu, že se mohu na český notářský stav dívat trochu z nadhledu, trochu zvnějšku.

Mladí a mladší notáři a kandidáti působí přiměřeně sebevědomě a mají proč, když obstáli v konkurenčním boji přísných notářských zkoušek i konkurzů. Navíc perfektně ovládají elektronické dovednosti, které notářství mění stejně jako i jiné profese. Myslím si, že v celé kontinentální Evropě, tedy i u nás, má notářství budoucnost, neboť patří k tradici římského práva. To ovšem neznamená, že každý den nemohou za rohem úskočně číhat nenadálé útoky ze strany těch, kteří notářství „nemusí“. A k pacifikaci takových útoků jistě pomůže psychická vybavenost a odolnost českých notářů. ■

JUDr. Karel Wawerka,
emeritní notář

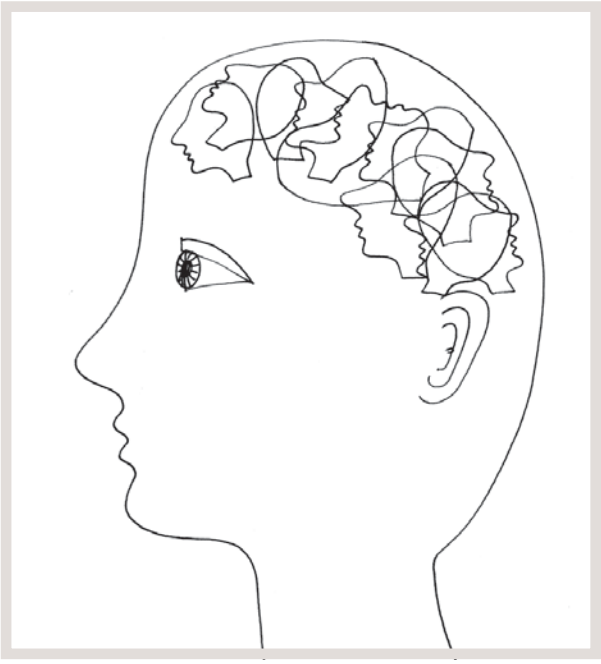

Nová ediční řada praktických komentářů Wolters Kluwer

Srozumitelný, praktický a přehledný výklad

PRAKTICKÝ KOMENTÁŘ

PRÁVĚ VYŠLO

Zákon o přeměnách obchodních společností a družstev

Praktický komentář

Jan Šafránek, Lola Laštovičková, Tomáš Podškubka, Lukáš Pěsna, Jiří Hlaváč

Praktický komentář k zákonu č. 125/2008 Sb., seznamuje **s postupy přeměn obchodních korporací** (fúze, rozdělení, převod jmění na společníka, změna právní formy a přeshraniční přemístění sídla). Součástí komentáře jsou i **vzory projektů jednotlivých typů přeměn,** oznámení zveřejňovaná v Obchodním věstníku, seznamy příloh návrhu na zápis přeměny do obchodního rejstříku a vzory zápisů přeměn do obchodního rejstříku.

Praktický komentář se zaměřuje hlavně na realizaci přeměn obchodních společností s důrazem na společnost s ručením omezeným a akciovou společnost a soustředí se na ustanovení, která jsou pro praxi zásadní, příp. mohou činit v praxi potíže. Autoři v textu zároveň zohlednili přeměny obchodních korporací i z hlediska účetního a znaleckého.

Knihu tak ocení nejen **advokáti, ale i podnikoví právníci** a všichni, kterých se přeměna týká.

Vedoucí autorského kolektivu Jan Šafránek, který se problematice přeměn věnuje téměř 15 let, společně s Lolou Laštovičkovou pravidelně na toto téma přednáší.

ASPI smarteca

Komentář je dostupný také v ASPI a jako e-kniha

Objednávejte na www.wolterskluwer.cz/obchod

Wolters Kluwer

Když si musíte být jistí

Nejvyšší soud České republiky

Z JUDIKATURY NEJVYŠŠÍHO SOUDU ČR

Ilustrační foto: Shutterstock.com

Nedovolání se neplatnosti závěti

NEDOVOLÁ-LI SE NEOPOMENUTELNÝ DĚDIC, KTERÝ BYL V ROZPORU S § 479 OBČ. ZÁK. ZŮSTAVITELEM V ZÁVĚTI OPOMENUT, ANIŽ BY DOŠLO K JEHO VYDĚDĚNÍ, RELATIVNÍ NEPLATNOSTI ZÁVĚTI, JDE O PLNĚNÍ, KTERÝM BYLO VYHOVĚNO MRAVNÍMU ZÁVAZKU NEBO OHLEDŮM SLUŠNOSTI VE SMYSLU § 591 PÍSM. D) O. Z. POUZE TEHDY, JESTLIŽE MRAVNÍ ZÁVAZEK NEBO OHLEDY SLUŠNOSTI, JIMŽ BYLO TÍMTO OPOMENUTÍM VYHOVĚNO, PŘEVÁŽÍ NAD POVINNOSTÍ DLUŽNÍKA SPLNIT SVOU PRÁVNÍ POVINNOST (DLUH) VŮČI VĚŘITELI, JESTLIŽE JE TAKOVÉ JEDNÁNÍ (OPOMENUTÍ) DLUŽNÍKA PŘIMĚŘENÉ JEHO MAJETKOVÝM POMĚRŮM A NESNIŽUJE PODSTATNĚ HODNOTU JEHO MAJETKU A JESTLIŽE LZE ZA DANÝCH KONKRÉTNÍCH OKOLNOSTÍ PŘÍPADU OSPRAVEDLNIT SKUTEČNOST, ŽE DLUŽNÍK NA ÚKOR SVÉHO VĚŘITELE V DŮSLEDKU SVÉHO OPOMENUTÍ UMOŽNIL TŘETÍ OSOBĚ NABÝT MAJETEK, KTERÝ BY – NEBÝT TOHOTO OPOMENUTÍ – NÁLEŽEL DLUŽNÍKOVI, A ŽE PROTO PRÁVO VĚŘITELE ZŮSTANE ZCELA NEBO ZČÁSTI NEUSPOKOJENO.

Otázku, zda a popřípadě za jakých podmínek lze považovat nedovolání se relativní neplatnosti závěti neopomenutelným dědicem za plnění, kterým bylo vyhověno mravnímu závazku nebo ohledům slušnosti, je třeba posuzovat – vzhledem k tomu, že právní jednání (opomenutí) dlužníka (nedovolání se relativní neplatnosti závěti), jehož neúčinnosti se žalobce domáhá, vyvolalo právní následky až po 31. 12. 2013 – podle zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 12. 2018, sp. zn. 21 Cdo 2332/2018

1. Žalobce (jeho právní předchůdce C. F., s. r. o.) se žalobou podanou u Okresního soudu v České Lípě dne 28. 8. 2014 domáhal, aby bylo určeno, že „opomenutí dlužníka P. F. – neuplatnění práva tzv. neopomenutelného dědice dle § 479 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník v dědickém řízení po zemřelé Z. F. r. č. XY, zemřelé dne 19. 11. 2012, vedeném u Okresního soudu v České Lípě pod sp. zn. 12 D 1001/2012, a to nároku na jednu polovinu jeho dědického podílu ze zákona, v důsledku kterého se žalovaný stal vlastníkem: id. ¼ nemovitých věcí – budovy – objektu bydlení č. p. XY postavené na stavební parcele číslo XY v části obce XY II, budovy – jiné stavby postavené na stavební parcele číslo XY, pozemků stavební parcela číslo XY zastavěná plocha a nádvoří, stavební parcela č. XY zastavěná plocha a nádvoří, p. č. XY trvalý travní porost, p. č. XY zahrada a p. č. XY trvalý travní porost, se všemi součástmi a příslušenstvím, vše zapsáno

na listu vlastnictví číslo XY pro okres XY, obec a katastrální území XY, ¼ hotovosti v úschově u Nemocnice s poliklinikou Česká Lípa ve výši 1 200 Kč, tj. hotovost ve výši 300 Kč, id. ¼ osobního automobilu XY, ¼ 20 kusů cenných papírů XY vedených v evidenci Centrálního depozitáře na účtu číslo XY na jméno F. Z., tj. celkem 5 kusů těchto cenných papírů, dle usnesení Okresního soudu v České Lípě č. j. 12 D 1001/2012-34 ze dne 18. 12. 2013 není vůči žalobci právně účinné". Žalobu zdůvodnil zejména tím, že je na základě smlouvy o postoupení pohledávky č. XY ze dne 4. 9. 2013 věřitelem pohledávky za dlužníkem P. F. vyplývající ze smlouvy o úvěru č. XY ze dne 6. 5. 1999 a přiznané pravomocným a vykonatelným rozsudkem Okresního soudu v České Lípě ze dne 6. 12. 2005 č. j. 14 C 421/2003-69, kterým byla mimo jiné dlužníkovi uložena povinnost zaplatit právnímu předchůdci žalobce A. C. Ltd. 558 943,61 Kč s příslušenstvím, a že usnesením Okresního soudu v České Lípě ze dne 11. 3. 2008, č. j. 16 Nc 4829/2008-10, byla „dle shora uvedeného rozsudku" nařízena exekuce mimo jiné na majetek dlužníka P. F., vedená pod sp. zn. 067 Ex 2574/08. Matka dlužníka P. F. Z. F., která zemřela dne 19. 11. 2012, zanechala závěť, v níž nepamatovala na svého syna P. F., který je neopomenutelným dědicem, a s veškerým majetkem pořídila tak, že jej na základě závěti měl nabýt žalovaný (vnuk zemřelé). Jako dědici ze zákona připadali v úvahu Z. V. (dcera zemřelé), která „své právo neopomenutelného dědice uplatnila a z majetku v dědictví nabyla ¼", a dlužník P. F., kterému se jako neopomenutelnému dědici měla dostat alespoň ¼ majetku zůstavitelky, což se však nestalo, neboť dlužník P. F. „své právo neopomenutelného dědice v dědickém řízení neuplatnil", a usnesením Okresního soudu v České Lípě ze dne 18. 12. 2013 č. j. 12 D 1001/2012-34, které nabylo právní moci dne 22. 1. 2014, soud potvrdil, že majetek z dědictví nabyl žalovaný podílem ¾ a Z. V. podílem ¼. Žalobce má za to, že opomenutí v podobě „neuplatnění práva tzv. neopomenutelného dědice, a tedy nároku na ¼ majetku z dědictví po zemřelé Z. F.," je nutné považovat za právní jednání dlužníka, které tento učinil ve dvou letech před podáním „této žaloby", a to ve prospěch osoby blízké, neboť žalovaný je jeho synem, a které zkracuje možnost uspokojení pohledávky žalobce, neboť v důsledku „neuplatnění práva tzv. neopomenutelného dědice dlužník nenabyl majetek, z nějž by mohlo dojít k uspokojení pohledávky žalobce" a dlužník nemá jiný majetek, z nějž by bylo možné pohledávku žalobce uspokojit.

2. Žalovaný zejména namítal, že úmysl dlužníka zkrátit věřitele v dědickém řízení tím, že jakožto syn zůstavitelky neuplatnil právo nepominutelného dědice na povinný díl, mu nebyl znám a vzhledem k okolnostem ani znám být nemusel, neboť o skutečnosti, že je jeho otec dlužníkem, nevěděl. Žalovaný měl za to, že dlužník P. F. pouze respektuje poslední vůli své matky, která chtěla, aby veškerý její majetek nabyl žalovaný. Tato její vůle byla výsledkem soustavné péče žalovaného o babičku na sklonku jejího života. Žalovaný uvedl, že s babičkou v jejím domě po dobu cca devíti let bydlel, aby jí byl v případě potřeby nablízku, a staral se o pozemky přiléhající k jejímu domu. Dlužník P. F. tedy podle názoru žalovaného tím, že v dědickém řízení uznal její závěť, v níž byla tato její vůle zachycena, za pravou a platnou, pouze respektoval její poslední přání a svým jednáním pouze vyhověl ohledům slušnosti a mravnímu závazku spočívajícímu v akceptování posledního přání jeho matky. Žalovaný má proto za to, že se věřitel i vzhledem k této okolnosti nemůže neúčinnosti právního jednání P. F. dovolat.

3. Okresní soud v České Lípě – poté, co usnesením ze dne 28. 3. 2017, č. j. 36 C 209/2014-57, rozhodl, že v řízení bude pokračováno na straně žalobce se společností C. U., s. r. o., se sídlem O., neboť původní žalobce C. F., s. r. o., zanikl a jeho jmění přešlo na C. U., s. r. o. (ke dni přechodu jmění Z. Czech, s. r. o.) – rozsudkem ze dne 31. 5. 2017, č. j. 36 C 209/2014-92, žalobě vyhověl a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení. Dospěl k závěru, že dlužník P. F. se vědomě dopustil opomenutí právního jednání spočívajícího v neuplatnění práva neopomenutelného dědice v dědickém řízení po své zemřelé matce Z. F., čímž dlužník naplnil skutkovou podstatu upravenou v § 590 odst. 1 písm. c) občanského zákoníku, a to tím, že v dědickém řízení „neuplatnil nárok na svůj zákonný dědický podíl po zemřelé", ačkoli si byl vědom toho, že dluží svému věřiteli „podstatné finanční plnění", nýbrž „uznal jako závaznou bez dalšího závěť své matky", že toto opomenutí má být podle § 592 občanského zákoníku posouzeno stejně jako právní jednání aktivní předvídané § 590–591 občanského zákoníku a že žalobce se dovolal relativní neúčinnosti tohoto opomenutí svého dlužníka včas (ve lhůtě 2 let od doby, kdy k opomenutí došlo). Uzavřel, že okolnost, že zůstavitelka zanechala závěť, v níž projevila vůli, aby veškerý její majetek po její smrti zdědil její vnuk, není ani sama o sobě, ani ve spojení s výpovědí svědka P. F. důkazem o existenci zvláštního mravního závazku jmenovitě dlužníka P. F. vůči zůstavitelce či vůči žalovanému. Protože P. F. v dědickém řízení vystupoval jednak jako (možný) zákonný dědic a současně také jako zmocněný zástupce závětního dědice, a tedy z podstaty věci věděl o svém dluhu vůči věřiteli, a protože o svých poměrech byli v době probíhajícího dědického řízení po zůstavitelce Z. F. žalovaný a jeho otec P. F. běžným způsobem vzájemně informováni, což potvrzuje i okolnost, že k jednání soudu se P. F. dostavil na základě informace zprostředkované mu žalovaným, nemůže podle názoru soudu prvního stupně žalovaný úspěšně namítat, že jeho zástupce neznal svou osobní situaci, resp. že žalovanému nebyla a nemohla být známa existence rozsáhlého neuspokojeného závazku jeho otce k finančnímu plnění vůči svému věřiteli.

4. K odvolání žalovaného Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci rozsudkem ze dne 30. 1. 2018, č. j. 83 Co 279/2017-134, změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalobu zamítl, a uložil žalobci povinnost zaplatit žalovanému na náhradě nákladů řízení „před soudy obou stupňů" 2 000 Kč. Dovodil, že jde-li o bezúplatné právní jednání dlužníka, je třeba na věc aplikovat § 591 občanského zákoníku, podle kterého platí, že se jeho neúčinnosti může věřitel dlužníka dovolat, pokud k němu došlo v posledních dvou letech, že se pak na rozdíl od úplatného právního jednání nevyžaduje úmysl zkrátit věřitele, že subjektivní stránka dlužníka (úmysl zkrátit věřitele) není v případě bezúplatných právních jednání dlužníka rozhodující a neprokazuje

se, že žalobce prokazuje pouze to, že má za dlužníkem vykonatelnou pohledávku a že dlužník v posledních dvou letech učinil bezúplatné právní jednání, a je pak na žalovaném, aby tvrdil a prokázal, že šlo v daném případě o některou z výjimek taxativně stanovených v § 591 občanského zákoníku. Odvolací soud má za to, že obdobně je třeba za použití § 592 občanského zákoníku aplikovat § 591 občanského zákoníku i v daném případě, kdy mělo dlužníkovo opomenutí spočívat v „neuplatnění nároků neopomenutelného dědice" podle § 479 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku účinného do 31. 12. 2013, podle kterého bylo postupováno v dědickém řízení po zůstavitelce Z. F., zemřelé dne 19. 11. 2012. Podle názoru odvolacího soudu soud prvního stupně pochybil, pokud věc posuzoval podle § 590 občanského zákoníku vztahujícího se k úplatným právním jednáním a zkoumal vědomost žalovaného o úmyslu dlužníka zkrátit věřitele. Odvolací soud uzavřel, že v daném případě je odpůrčí žalobou napadáno jednání – opomenutí, jímž dlužník, byť měl jako neopomenutelný dědic možnost v dědickém řízení „uplatnit proti závěti co projevu poslední vůle zůstavitele své právo k majetku zůstavitele", toto své právo neuplatnil, že zpravidla lze takové jednání dědice ve vztahu k projevu poslední vůle považovat za projev úcty a respektu k zůstaviteli, který představuje ve smyslu § 591 písm. d) občanského zákoníku plnění, jímž bylo vyhověno mravnímu závazku nebo ohledům slušnosti, v posuzovaném případě tím spíše, že zůstavitelka byla matkou dlužníka a „ve své závěti vysvětlila, z jakého důvodu v závěti povolává výlučně žalovaného jako svého vnuka", že jako projev slušnosti a mravního závazku obstojí žalobou napadené jednání dlužníka i v situaci, kdy dlužníka tížil závazek vůči žalobci, který byl založen úvěrovou smlouvou a žalobci původním věřitelem postoupen, také proto, že se ve svém důsledku dotýká majetkových zájmů žalobce nikoli zcela významně, nýbrž pouze v rozsahu, který odpovídá možnosti žalobce domoci se uspokojení své pohledávky (v praxi obvykle obtížně realizovatelným) prodejem spoluvlastnických podílů žalovaného v rozsahu ¼ na nemovitostech, jejichž hodnota podle usnesení o dědictví činí 1 milion Kč, a na motorovém vozidle (v hodnotě 2 000 Kč), postižením peněz v hodnotě 300 Kč a podílu v rozsahu ¼ na cenných papírech (v hodnotě 21 600 Kč). Podle názoru odvolacího soudu přitom z hlediska užití § 591 písm. d) občanského zákoníku není rozhodné, zda jednání dlužníka je projevem slušnosti a mravního závazku výlučně ve vztahu k žalovanému (osobě, které se tímto plněním dostává prospěchu), nebo, jako je tomu v daném případě, především projevem slušnosti a mravního závazku vůči třetí osobě – osobě zůstavitelky. Odvolací soud dospěl k závěru, že napadené právní jednání dlužníka P. F. spočívající v neuplatnění nároků neopomenutelného dědice po zůstavitelce Z. F. je jednáním, jímž bylo vyhověno ohledům slušnosti podle § 591 písm. d) občanského zákoníku, a proto se žalobce jakožto dlužníkův věřitel nemůže úspěšně domoci vyslovení neúčinnosti tohoto právního jednání vůči němu.

5. Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání. Má za to, že odvolací soud nesprávně posoudil právní otázku, zda lze obecně považovat neuplatnění práva neopomenutelného dědice vůči majetku zůstavitele za bezúplatné plnění (ve prospěch závětních dědiců), jímž bylo vyhověno mravnímu závazku nebo ohledům slušnosti, a v návaznosti na to, zda lze za takové plnění, jímž bylo vyhověno mravnímu závazku nebo ohledům slušnosti, považovat neuplatnění práva neopomenutelného dědice v projednávaném případě. Dovolatel zdůrazňuje, že institut neopomenutelného dědice svým ukotvením a principem spočívá právě v odporu proti vůli zůstavitele vyjádřené v závěti, když zůstavitel, aniž by platně některého ze svých neopomenutelných dědiců vydědil, tohoto ve své závěti nepovolal ani v minimálním zákonem vyžadovaném rozsahu, a že je tedy inherentní vlastností institutu neopomenutelného dědice, že tento nerespektuje poslední vůli zůstavitele. Uplatnění práva neopomenutelného dědice je navíc uplatněním práva nikoliv vůči zůstaviteli, nýbrž proti ostatním dědicům, kteří nabyli také to, co měl ze zákona nabýt neopomenutelný dědic; podle názoru žalobce proto nelze dovozovat, že má neopomenutelný dědic vůči těmto ostatním dědicům jakýkoliv mravní závazek či že by snad bylo možné považovat za neslušné tohoto zákonného práva využít, neboť v závěti není zachycena vůle ostatních dědiců, nýbrž vůle zůstavitele. Plnění ve prospěch ostatních dědiců tak nemůže být plněním, jímž bylo vyhověno mravnímu závazku vůči zůstaviteli, neboť zde jde o zcela rozdílné subjekty. Byť je sankcí za protiprávní jednání zůstavitele spočívající v tom, že ve své závěti nepovolal neopomenutelného dědice alespoň k takové části dědictví, kolik mu stanoví § 479 občanského zákoníku účinného do 31. 12. 2013, aniž by takového neopomenutelného dědice platně vydědil, pouze relativní neplatnost, opomenutí neopomenutelného dědice uplatnit své zákonné právo k pozůstalosti, zejména při vědomí vlastních závazků, jež by bylo možné z takového dědictví uspokojit, nejenže nelze považovat za vyhovění mravnímu závazku, naopak jde o jednání, kterému jako jednání rozpornému se zákonem nemůže být poskytována právní ochrana; takové jednání totiž dále pokračuje „v nezákonném duchu jednání zůstavitele", který obešel ustanovení o neopomenutelném dědici, nadto se, na rozdíl od závěti samotné, v takovém případě dotýká také osob mimo okruh nejbližších příbuzných zůstavitele, zejména třetích osob, které mají pohledávku za neopomenutelným dědicem. Dovolatel je přesvědčen, že zákonná výjimka z odporovatelnosti „právního úkonu" podle § 591 písm. d) občanského zákoníku nemůže v žádném případě dopadat na opomenutí neopomenutelného dědice domáhat se relativní neplatnosti závěti v té části, v níž není povolán dědit ani tolik, kolik mu náleží podle § 479 občanského zákoníku účinného do 31. 12. 2013, a tak se domáhat svých práv k pozůstalosti, neboť takovým jednáním nemůže být vyhověno mravnímu závazku ani zásadám slušnosti, naopak je takové jednání vždy aprobací předchozího nezákonného jednání zůstavitele. Žalobce navrhl, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

6. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a občanského soudního řádu) projednal dovolání žalobce podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 30. 9. 2017 (dále jen „o. s. ř."), neboť dovoláním je napa-

den rozsudek odvolacího soudu, který byl vydán po 29. 9. 2017 (srov. čl. II bod 2 zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony). Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v § 240 odst. 1 o. s. ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

7. Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

8. Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

9. Z hlediska skutkového stavu bylo v projednávané věci mimo jiné zjištěno (správnost skutkových zjištění soudů přezkumu dovolacího soudu – jak vyplývá z § 241a odst. 1 a § 242 odst. 3 věty první o. s. ř. – nepodléhá), že rozsudkem Okresního soudu v České Lípě ze dne 6. 12. 2005, č. j. 14 C 421/2003-69, bylo dlužníkovi P. F. uloženo, aby společně a nerozdílně s P. F. a s J. J. zaplatil právnímu předchůdci žalobce 558 943,61 Kč s příslušenstvím, že usnesením Okresního soudu v České Lípě ze dne 11. 3. 2008, č. j. 16 Nc 4829/2008-10, byla „podle uvedeného rozsudku" nařízena exekuce „k vymožení" pohledávky právního předchůdce žalobce A. C. Ltd. vůči povinným P. F., P. F. a J. J. ve výši 558 943,61 Kč s příslušenstvím, nákladů předcházejícího řízení a „nákladů exekuce", že nárok na zaplacení uvedené pohledávky přešel na základě smlouvy o postoupení pohledávky uzavřené dne 4. 9. 2013 z postupitele A. C. Ltd. na postupníka C. F., s. r. o., že společnost C. F., s. r. o., zanikla fúzí sloučením se společností Z. Czech, s. r. o., u které následně došlo ke změně obchodní firmy na C. U., s. r. o., a že žalobce tedy má vykonatelnou pohledávku vůči dlužníkovi P. F. Dne 19. 11. 2012 zemřela matka dlužníka P. F. Z. F., která zanechala závěť, v níž s veškerým svým majetkem pro případ smrti pořídila tak, že jej odkázala „pouze a výhradně" svému vnukovi L. F. (žalovanému) s vysvětlením, že se o ni „ve stáří staral jako jediný". Zákonnými dědici zůstavitelky byli pozůstalý syn P. F. a pozůstalá dcera Z. V. Dlužník P. F. v dědickém řízení vedeném u Okresního soudu v České Lípě pod sp. zn. 12 D 1001/2012 ve věci dědictví po zůstavitelce Z. F. (jeho matce) závěť zůstavitelky uznal za pravou a platnou a „neuplatnil nároky neopomenutelného dědice" (nedovolal se relativní neplatnosti závěti), a proto nenabyl z dědictví ničeho. Dědici se stali a dědictví nabyli pozůstalá dcera Z. V., která „uplatnila svá práva neopomenutelného dědice" a nabyla ¼ dědictví, a žalovaný, který nabyl jako závětní dědic ¾ dědictví. Dlužník P. F. (otec žalovaného) zastupoval žalovaného v dědickém řízení na základě plné moci.

10. Za tohoto stavu věci závisí napadený rozsudek odvolacího soudu mimo jiné na vyřešení otázky hmotného práva, zda a popřípadě za jakých podmínek lze považovat nedovolání se relativní neplatnosti závěti neopomenutelným dědicem, který byl v rozporu s § 479 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, účinného do 31. 12. 2013, zůstavitelem v závěti opomenut, aniž by došlo k jeho vydědění, za plnění, kterým bylo vyhověno mravnímu závazku nebo ohledům slušnosti ve smyslu § 591 písm. d) zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku. Protože tato právní otázka v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena, je dovolání proti rozsudku odvolacího soudu podle § 237 o. s. ř. přípustné.

11. Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání žalobce je opodstatněné.

12. Otázku, zda a popřípadě za jakých podmínek lze považovat nedovolání se relativní neplatnosti závěti neopomenutelným dědicem za plnění, kterým bylo vyhověno mravnímu závazku nebo ohledům slušnosti, je třeba posuzovat – vzhledem k tomu, že právní jednání (opomenutí) dlužníka (nedovolání se relativní neplatnosti závěti), jehož neúčinnosti se žalobce domáhá, vyvolalo právní následky dne 22. 1. 2014, kdy nabylo právní moci rozhodnutí o dědictví po zůstavitelce Z. F. – podle zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění účinném do 29. 12. 2016 (dále jen „o. z.").

13. Vzhledem k tomu, že zůstavitelka Z. F. zemřela dne 19. 11. 2012 a že při dědění se použije právo účinné (platné) v den smrti zůstavitele (srov. § 3069 o. z.), řídí se dědické právo po zůstavitelce Z. F. i v současné době právní úpravou účinnou v době její smrti, tj. zákonem č. 40/1964 Sb., občanským zákoníkem, ve znění pozdějších předpisů, účinném do 31. 12. 2012 (dále jen „obč. zák.").

14. V první skupině dědí zůstavitelovy děti a manžel nebo partner, každý z nich stejným dílem (§ 473 odst. 1 obč. zák.). Nedědí-li některé dítě, nabývají jeho dědického podílu stejným dílem jeho děti; jestliže nedědí ani tyto děti nebo některé z nich, dědí stejným dílem jejich potomci (§ 473 odst. 2 obč. zák.).

15. Podle § 479 obč. zák. se nezletilým potomkům musí dostat alespoň tolik, kolik činí jejich dědický podíl ze zákona, a zletilým potomkům alespoň tolik, kolik činí jedna polovina jejich dědického podílu ze zákona; pokud závěť tomu odporuje, je v této části neplatná, nedošlo-li k vydědění uvedených potomků.

16. Jde-li o důvod neplatnosti závěti podle § 479 obč. zák., považuje se závěť za platnou, pokud se ten, kdo je takovou závětí dotčen, neplatnosti závěti nedovolá (srov. § 40a větu první obč. zák.).

17. Každý, koho musí zůstavitel podle zákona při pořízení závěti povolat za svého dědice, je tzv. neopomenutelným

dědicem. Neopomenutelní dědici, kterými jsou (zletilé i nezletilé) děti zůstavitele, popřípadě jejich potomci, mají právo na tzv. povinný díl, který představuje právo na poměrnou část dědictví (na dědický podíl). Zůstavitelova závěť je relativně neplatná – jak se uvádí v § 479 obč. zák. – potud, pokud se z dědictví nedostává nezletilému potomku zůstavitele alespoň tolik, kolik činí jeho dědický podíl ze zákona, a zůstavitelově zletilému potomku tolik, kolik činí polovina jeho dědického podílu ze zákona. Pořídil-li zůstavitel o svém majetku závěť a neodkázal-li neopomenutelnému dědici v ní větší podíl, zaručuje se uvedeným způsobem, že každý neopomenutelný dědic obdrží z dědictví takový podíl (tzv. povinný díl), který vymezuje § 479 obč. zák. Právní úprava tímto způsobem omezuje testovací svobodu zůstavitele nakládat se svým majetkem pro případ smrti se zřejmým záměrem posílit rodinné vazby mezi zůstavitelem a jeho potomky a jejich osobní a citové vztahy, nicméně je třeba ji vykládat, stejně jako každé jiné omezení volnosti v právním jednání, zásadně restriktivně (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 9. 2013, sp. zn. 21 Cdo 1853/2012).

18. Při určení výše dědického podílu dědice neopomenutelného podle § 479 obč. zák. (tzv. povinného dílu) se vychází z počtu dědiců, kteří tvořili v době smrti zůstavitele první dědickou skupinu (§ 473 obč. zák.) a kterým by dědictví připadlo, kdyby zůstavitel nepořídil závěť; to platí i tehdy, odmítnou-li dědictví, nepřihlíží-li se k nim vzhledem k neznámému místu jejich pobytu, jsou-li dědicky nezpůsobilí, byli-li (platně) vyděděni nebo postupuje-li soud v řízení o dědictví bez zřetele na tyto dědice (srov. právní závěry vyjádřené v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 10. 2012, sp. zn. 21 Cdo 3977/2010, které bylo uveřejněno pod č. 19 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 2013).

19. Podle § 589 odst. 1 o. z. zkracuje-li právní jednání dlužníka uspokojení vykonatelné pohledávky věřitele, má věřitel právo domáhat se, aby soud určil, že právní jednání dlužníka není vůči věřiteli právně účinné; toto právo má věřitel i tehdy, je-li právo třetí osoby již vykonatelné, anebo bylo-li již uspokojeno.

20. Podle § 589 odst. 2 o. z. se neúčinnost právního jednání dlužníka zakládá rozhodnutím soudu o žalobě věřitele, kterou bylo odporováno právnímu jednání dlužníka (odpůrčí žaloba).

21. Smyslem žaloby podle § 589 o. z. (odpůrčí žaloby) je – uvažováno z pohledu žalujícího věřitele – dosáhnout rozhodnutí soudu, kterým by bylo určeno, že právní jednání dlužníka není vůči tomuto věřiteli účinné. Rozhodnutí soudu, kterým bylo odpůrčí žalobě vyhověno, představuje podklad k tomu, aby se věřitel mohl na základě titulu způsobilého k výkonu rozhodnutí (exekučního titulu) vydaného proti dlužníku domáhat nařízení výkonu rozhodnutí (exekuce) postižením toho, co neúčinným jednáním ušlo z dlužníkova majetku (srov. § 595 odst. 1 větu první o. z.), a to nikoliv proti dlužníku, ale vůči tomu, kdo s dlužníkem právně jednal, nebo kdo z právního jednání přímo nabyl prospěch, vůči jeho dědici nebo vůči tomu, kdo nabyl jmění při přeměně právnické osoby jako její právní nástupce, anebo – je-li splněna některá z podmínek uvedených v § 594 odst. 2 písm. a) až c) o. z. – vůči jinému právnímu nástupci (srov. § 594 o. z.). Není-li uspokojení věřitele z tohoto majetku dobře možné (např. proto, že osobě, v jejíž prospěch dlužník odporované právní jednání učinil, již takto nabyté majetkové hodnoty nepatří), může se věřitel – místo určení neúčinnosti právního jednání – domáhat odpovídající náhrady (srov. § 595 odst. 1 větu druhou o. z.). Nabyla-li však třetí osoba k věci, z níž by se věřitel mohl jinak domoci uspokojení, takové právo, že se proti této osobě neúčinnosti dovolat nelze, má ten, proti němuž se věřitel neúčinnosti právního jednání mohl dříve dovolat a za jehož držby právo třetí osobě vzniklo, vůči věřiteli povinnost k náhradě škody (§ 596 o. z.).

22. Odpůrčí žaloba je tedy právním prostředkem sloužícím k uspokojení vykonatelné pohledávky věřitele v řízení o výkon rozhodnutí (v exekučním řízení), a to postižením věcí nebo jiných majetkových hodnot, které odporovaným právním jednáním ušly z dlužníkova majetku a ze kterých by se věřitel mohl uspokojit, kdyby k tomuto právnímu jednání nedošlo, popř. vymožením odpovídající náhrady nebo náhrady škody.

23. K odpůrčí žalobě je aktivně věcně legitimován věřitel, jehož pohledávka za dlužníkem je vykonatelná, jestliže právní jednání dlužníka zkracuje její uspokojení (srov. § 589 o. z.). Vykonatelnou se rozumí taková pohledávka, jejíž splnění lze vynutit cestou výkonu rozhodnutí (exekuce), tj. pohledávka, která byla věřiteli přiznána vykonatelným rozhodnutím nebo jiným titulem, podle kterého lze nařídit výkon rozhodnutí (exekuci).

24. Podle § 590 odst. 1 o. z. se věřitel může dovolat neúčinnosti právního jednání,

a) které dlužník učinil v posledních pěti letech v úmyslu zkrátit své věřitele, byl-li takový úmysl druhé straně znám,
b) kterým dlužník v posledních dvou letech zkrátil své věřitele, musel-li být druhé straně znám dlužníkův úmysl věřitele zkrátit, nebo
c) kterým byl věřitel zkrácen a k němuž v posledních dvou letech došlo mezi dlužníkem a osobou jemu blízkou nebo které dlužník učinil ve prospěch takové osoby, ledaže druhé straně v době, kdy se právní jednání stalo, dlužníkův úmysl zkrátit věřitele znám nebyl a ani znám být nemusel.

Podle § 590 odst. 2 o. z. se věřitel může dovolat neúčinnosti kupní nebo směnné smlouvy uzavřené v posledním roce, musela-li druhá strana poznat v dlužníkově jednání mrhání majetkem, kterým je dlužníkův věřitel zkracován.

Podle § 591 o. z. neúčinnosti bezúplatného právního jednání dlužníka se může věřitel dovolat tehdy, pokud k němu došlo v posledních dvou letech. To neplatí, jedná-li se o:

a) plnění povinnosti uložené zákonem,
b) obvyklé příležitostné dary,

c) věnování učiněné v přiměřené výši na veřejně prospěšný účel, nebo
d) plnění, kterým bylo vyhověno mravnímu závazku nebo ohledům slušnosti.

Podle § 592 o. z. se stejně jako právní jednání uvedená v § 590 nebo 591 posoudí i opomenutí, kterým dlužník pozbyl majetkové právo nebo kterým jiné osobě vůči sobě vznik, zachování nebo zajištění jejího práva majetkové povahy způsobil; to platí i tehdy, odmítl-li dlužník dědictví, ledaže bylo předluženo.

25. Pasivní věcná legitimace k odpůrčí žalobě je upravena v § 594 o. z. Žaloba o určení, že právní jednání dlužníka není vůči věřiteli právně účinné, může být úspěšná jen tehdy, byla-li podána vůči osobě, která s dlužníkem právně jednala nebo která z právního jednání přímo nabyla prospěch, vůči jejímu dědici, vůči tomu, kdo nabyl jmění při přeměně právnické osoby jako její právní nástupce, nebo – je-li splněna některá z podmínek stanovených v § 594 odst. 2 písm. a) až c) o. z. – vůči jinému právnímu nástupci.

26. Za „opomenutí, kterým dlužník pozbyl majetkové právo nebo kterým jiné osobě vůči sobě vznik, zachování nebo zajištění jejího práva majetkové povahy způsobil" ve smyslu § 592 o. z. lze považovat i opomenutí dlužníka spočívající v tom, že se jako neopomenutelný dědic, který byl v rozporu s § 479 obč. zák. zůstavitelem v závěti opomenut, aniž by došlo k jeho vydědění, nedovolal relativní neplatnosti závěti, ačkoli si byl vědom, že tak může učinit. Opomenutí neopomenutelného dědice dovolat se relativní neplatnosti závěti je za předpokladu, že si dlužník byl vědom svého práva dovolat se relativní neplatnosti závěti (a že tedy tím, že se relativní neplatnosti závěti nedovolal, projevil svou vůli tak neučinit), nepochybně právním jednáním, kterým může dojít ke zkrácení uspokojení vykonatelné pohledávky věřitele, neboť pokud by k tomuto opomenutí dlužníka nedošlo (pokud by se dlužník, který je neopomenutelným dědicem, dovolal relativní neplatnosti závěti, v níž byl zůstavitelem opomenut), obdržel by dlužník z dědictví takový podíl, který vymezuje § 479 obč. zák. (povinný díl). Nezletilý potomek zůstavitele by tedy obdržel (alespoň) tolik, kolik činí jeho dědický podíl ze zákona, a zletilému potomkovi by náleželo (alespoň) tolik, kolik činí polovina jeho dědického podílu ze zákona. Takto nabytý majetek by pak – nebýt opomenutí dlužníka spočívajícího v nedovolání se relativní neplatnosti závěti – mohl sloužit k uspokojení dlužníkových věřitelů.

27. Opomenutí dlužníka spočívající v nedovolání se relativní neplatnosti závěti zkracuje uspokojení pohledávky věřitele tehdy, jestliže vede ke zmenšení (resp. k nezvětšení) majetku dlužníka o povinný díl vymezený v § 479 obč. zák. (o poměrnou část dědictví), a jestliže toto zmenšení (nezvětšení) majetku dlužníka má současně za následek, že věřitel nemůže dosáhnout uspokojení své pohledávky z majetku dlužníka, ačkoliv – nebýt tohoto opomenutí dlužníka – by se z majetku dlužníka alespoň zčásti uspokojil.

28. Protože v případě opomenutí dlužníka dovolat se relativní neplatnosti závěti dlužníku nenáleží žádné protiplnění, posoudí se podmínky dovolání se relativní neúčinnosti tohoto právního jednání (opomenutí) dlužníka (ve smyslu § 592 o. z.) podle § 591 o. z., stejně jako u bezúplatného právního jednání.

29. Ustanovení § 591 písm. d) o. z., podle nějž se věřitel nemůže dovolat neúčinnosti bezúplatného právního jednání dlužníka, jedná-li se o plnění, kterým bylo vyhověno mravnímu závazku nebo ohledům slušnosti, patří k právním normám s relativně neurčitou (abstraktní) hypotézou, tj. k právním normám, jejichž hypotéza není stanovena přímo právním předpisem a které tak přenechávají soudu, aby podle svého uvážení v každém jednotlivém případě vymezil sám hypotézu právní normy ze širokého, předem neomezeného okruhu okolností. Zákon výslovně nestanoví, z jakých hledisek má soud vycházet při posuzování otázky, zda jednání účastníka občanskoprávního vztahu představuje plnění, kterým bylo vyhověno mravnímu závazku nebo ohledům slušnosti; vymezení hypotézy právní normy tedy závisí v každém konkrétním případě na úvaze soudu. Rozhodnutí o tom, zda jsou splněny podmínky pro aplikaci § 591 písm. d) o. z., je vždy třeba učinit po pečlivé úvaze, v jejímž rámci musí být zváženy všechny rozhodné okolnosti případu.

30. Podmínky uvedené v § 591 písm. d) o. z. je třeba – vzhledem k tomu, že jde o výjimku, která vylučuje možnost věřitele dovolat se neúčinnosti bezúplatného právního jednání dlužníka – vykládat v souladu se smyslem a účelem institutu relativní neúčinnosti. Tuto výjimku z možnosti věřitele dovolat se neúčinnosti bezúplatného právního jednání dlužníka je namístě aplikovat jen tehdy, převáží-li mravní závazek nebo ohledy slušnosti nad povinností dlužníka splnit svou právní povinnost (dluh) vůči věřiteli. Ustanovení § 591 písm. d) o. z. tedy nelze interpretovat tak, že by jakékoliv bezúplatné právní jednání (opomenutí) dlužníka, které by z obecného hlediska bylo možné ve vztahu k nabyvateli plnění považovat za mravné a slušné, mohlo být důvodem k vyloučení možnosti věřitele dovolat se neúčinnosti tohoto bezúplatného právního jednání dlužníka. Takový výklad § 591 písm. d) o. z. by nadřazoval mravní závazky a ohledy slušnosti nad závazky právní bez ohledu na jejich konkrétní podobu a prakticky by znemožňoval věřitelům dovolat se neúčinnosti bezúplatných právních jednání dlužníka učiněných vůči osobám jemu blízkým (opomenutí dlužníka, z nichž měla osoba jemu blízká prospěch), neboť při standardně fungujících vztazích mezi osobami blízkými by se dalo téměř jakékoliv bezúplatné právní jednání mezi těmito osobami (popř. opomenutí, z nichž měla osoba dlužníkovi blízká prospěch) považovat za „slušné" a „mravné". Takové absolutní nadřazení mravních závazků a ohledů slušnosti nad závazky právní však jistě nebylo smyslem a účelem § 591 písm. d) o. z., a naopak by v některých případech mohlo vést k rozporu s dobrými mravy, neboť ne každé bezúplatné právní jednání (opomenutí) dlužníka, které lze považovat ve vztahu k nabyvateli plnění (nabyvateli majetku, který dlužník v důsledku svého opomenutí nenabyl) za „slušné" a „mravné" (za plnění, kterým bylo vyhověno

mravnímu závazku nebo ohledům slušnosti), je způsobilé převážit nad právním závazkem dlužníka vůči věřiteli, a ospravedlnit tak skutečnost, že dlužník na úkor svého věřitele bezúplatným právním jednáním převádí majetek na třetí osobu (popř. třetí osobě v důsledku svého opomenutí umožnil nabýt majetek, který by – nebýt tohoto opomenutí dlužníka – náležel dlužníkovi), a že právo věřitele proto zůstane zcela nebo zčásti neuspokojeno. Otázku, zda jde o plnění, kterým bylo ve smyslu ustanovení § 591 písm. d) o. z. vyhověno mravnímu závazku nebo ohledům slušnosti, je tedy třeba posuzovat vždy s ohledem na konkrétní okolnosti každého případu a při jejím posuzování je třeba přihlížet zejména k tomu, o jaké konkrétní plnění se jedná, zda je v dané situaci ospravedlnitelné, že tímto plněním třetí osobě dlužník tuto osobu zvýhodní na úkor svého věřitele, zda je dlužníkem poskytnuté plnění za daných okolností přiměřené jeho majetkovým poměrům a zda se poskytnutím plnění podstatně nesnižuje hodnota dlužníkova majetku, v jaké majetkové (popřípadě sociální) situaci se v době právního jednání nacházel nabyvatel plnění [osoba, která měla z právního jednání (opomenutí) dlužníka prospěch] a jakou subjektivní hodnotu pro něj (pro ni) toto plnění s ohledem na jeho (její) majetkovou (sociální) situaci představuje, ale i k tomu, zda tímto plněním dlužník skutečně sledoval vyhovění svému mravnímu závazku nebo ohledům slušnosti [zda toto bezúplatné právní jednání (opomenutí) nečinil pouze v úmyslu zkrátit uspokojení pohledávky věřitele, a nikoliv v úmyslu vyhovět svému mravnímu závazku nebo ohledům slušnosti].

31. Pojem „ohledy slušnosti" užitý v § 591 písm. d) o. z. je nutné vykládat tak, že dlužníkem poskytnuté plnění musí vyhovovat těmto ohledům jak ve vztahu k nabyvateli plnění (k osobě, která měla z právního jednání nebo opomenutí dlužníka prospěch), tak i ve vztahu k dlužníkovi. Plnění dlužníka přitom musí být přiměřené jeho majetkovým poměrům a nesmí podstatně snižovat hodnotu jeho majetku.

32. Stejně tak plnění, kterým bylo ve smyslu § 591 písm. d) o. z. vyhověno mravnímu závazku, musí být přiměřené majetkovým poměrům dlužníka, nesmí podstatně snižovat hodnotu jeho majetku a musí se jednat o takový mravní závazek, který – stejně jako „ohledy slušnosti" – převáží nad povinností dlužníka plnit svůj právní závazek vůči věřiteli, a kterému je proto třeba dát přednost před právem věřitele na uspokojení jeho vykonatelné pohledávky.

33. Z uvedeného vyplývá, že nedovolání se relativní neplatnosti závěti neopomenutelným dědicem, který byl v rozporu s § 479 obč. zák. zůstavitelem v závěti opomenut, aniž by došlo k jeho vydědění, lze považovat za plnění, kterým bylo vyhověno mravnímu závazku nebo ohledům slušnosti ve smyslu § 591 písm. d) o. z., pouze tehdy, jestliže mravní závazek nebo ohledy slušnosti, jimž bylo tímto opomenutím vyhověno, převáží nad povinností dlužníka splnit svou právní povinnost (dluh) vůči věřiteli, jestliže je takové jednání (opomenutí) dlužníka přiměřené jeho majetkovým poměrům a nesnižuje podstatně hodnotu jeho majetku a jestliže lze za daných konkrétních okolností případu ospravedlnit skutečnost, že dlužník na úkor svého věřitele v důsledku svého opomenutí umožnil třetí osobě nabýt majetek, který by – nebýt tohoto opomenutí – náležel dlužníkovi, a proto právo věřitele zůstane zcela nebo zčásti neuspokojeno. Zároveň je třeba vzít v úvahu, že sám zůstavitel, který v závěti opomenul některého z neopomenutelných dědiců, aniž by došlo k jeho vydědění, jednal v rozporu se zákonem (s § 479 obč. zák.), nedostalo-li se nezletilým potomkům alespoň tolik, kolik činí jejich dědický podíl ze zákona, a zletilým potomkům alespoň tolik, kolik činí jedna polovina jejich dědického podílu ze zákona. Ze samotné skutečnosti, že zpravidla lze nedovolání se relativní neplatnosti závěti neopomenutelným dědicem považovat za projev úcty a respektu tohoto dědice k zůstaviteli a k jeho poslední vůli, proto nelze bez dalšího (bez přihlédnutí ke konkrétním okolnostem případu) dovodit, že se ze strany dlužníka, jenž je neopomenutelným dědicem, jedná o plnění, kterým bylo vyhověno mravnímu závazku nebo ohledům slušnosti ve smyslu § 591 písm. d) o. z., a že se proto věřitel nemůže dovolat neúčinnosti tohoto právního jednání (opomenutí) dlužníka.

34. V projednávané věci odvolací soud uvedl, že odpůrčí žalobou je napadáno jednání (opomenutí), jímž dlužník, byť měl jako neopomenutelný dědic možnost v dědickém řízení uplatnit proti závěti co projevu poslední vůle zůstavitele své právo k majetku zůstavitele, toto své právo neuplatnil, a dovodil, že zpravidla lze takové jednání dědice ve vztahu k projevu poslední vůle považovat za projev úcty a respektu k zůstaviteli, který představuje ve smyslu § 591 písm. d) o. z. plnění, jímž bylo vyhověno mravnímu závazku nebo ohledům slušnosti, v posuzovaném případě tím spíše, že zůstavitelka byla matkou dlužníka a ve své závěti vysvětlila, z jakého důvodu v závěti povolává výlučně žalovaného jako svého vnuka. Odvolací soud uzavřel, že jako projev slušnosti a mravního závazku obstojí žalobou napadené jednání dlužníka i v situaci, kdy dlužníka tížil závazek vůči žalobci, který byl založen úvěrovou smlouvou a žalobci původním věřitelem postoupen, také proto, že se ve svém důsledku dotýká majetkových zájmů žalobce nikoliv zcela významně, nýbrž pouze v rozsahu, který odpovídá možnosti žalobce domoci se uspokojení své pohledávky (v praxi obvykle obtížně realizovatelným) prodejem spoluvlastnických podílů žalovaného v rozsahu ¼ na nemovitostech a na dalším majetku, a že napadené právní jednání dlužníka P. F. spočívající v „neuplatnění nároků neopomenutelného dědice po zůstavitelce Z. F." je jednáním, jímž bylo vyhověno ohledům slušnosti podle § 591 písm. d) o. z.

35. Protože ze skutečnosti, že „zpravidla lze takové jednání dědice ve vztahu k projevu poslední vůle považovat za projev úcty a respektu k zůstaviteli", ze zjištění odvolacího soudu, že zůstavitelka ve své závěti vysvětlila, z jakého důvodu v závěti povolává výlučně žalovaného jako svého vnuka (aniž by odvolací soud tyto důvody dále rozvedl a blíže se jimi zabýval), ani ze skutečnosti, že v praxi je uspokojení pohledávek věřitelů prodejem spoluvlastnických podílů nabyvatelů plnění obvykle obtížně realizovatelné, nelze (bez dalšího) dovodit, že se ze strany dlužníka, jenž je neopomenutelným dědicem, jedná o plnění, kterým bylo vyho-

věno mravnímu závazku nebo ohledům slušnosti ve smyslu ustanovení § 591 písm. d) o. z., a že se proto věřitel nemůže dovolat neúčinnosti tohoto právního jednání (opomenutí) dlužníka, a protože dalšími (výše uvedenými) okolnostmi, k nimž je třeba přihlížet při posuzování otázky, zda se v projednávané věci jedná o „plnění", kterým bylo ve smyslu § 591 písm. d) o. z. vyhověno mravnímu závazku nebo ohledům slušnosti, se odvolací soud náležitě nezabýval, nemůže být závěr odvolacího soudu, že žalobou napadené právní jednání dlužníka P. F. spočívající v „neuplatnění nároků neopomenutelného dědice po zůstavitelce Z. F." je jednáním, jímž bylo vyhověno ohledům slušnosti podle § 591 písm. d) o. z., a že se proto žalobce nemůže úspěšně domoci vyslovení neúčinnosti tohoto právního jednání vůči němu, (zatím) správný. Správný proto nemůže být ani jeho rozsudek, který je na tomto závěru založen.

36. Odvolacímu soudu je též třeba vytknout, že vycházel ze skutkových zjištění, že Z. F. v závěti s veškerým svým majetkem pro případ smrti pořídila tak, že jej odkazuje „pouze a výhradně" svému vnukovi (žalovanému) s vysvětlením, že se o ni „ve stáří staral jako jediný", a že zůstavitelka ve své závěti vysvětlila, z jakého důvodu v závěti povolává výlučně žalovaného jako svého vnuka (přičemž soud prvního stupně taková skutková zjištění neučinil), aniž by řádně provedl důkaz listinami obsaženými v „dědickém spisu" vedeném u Okresního soudu v České Lípě pod sp. zn. 12 D 1001/2012, který si odvolací soud od Okresního soudu v České Lípě vyžádal, popř. jiný důkaz, na jehož základě k těmto zjištěním dospěl, a aniž by dal účastníkům možnost, aby byli u takto provedeného dokazování přítomni a aby se k provedeným důkazům vyjádřili (srov. § 122 a § 123 o. s. ř.), a zatížil tak řízení vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

37. Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu není správný; protože nejsou podmínky pro zastavení dovolacího řízení, pro odmítnutí dovolání, pro zamítnutí dovolání a ani pro změnu rozsudku odvolacího soudu, Nejvyšší soud tento rozsudek zrušil (§ 243e odst. 1 o. s. ř.). Vzhledem k tomu, že důvody, pro které byl zrušen rozsudek odvolacího soudu, platí i na rozsudek soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud rovněž toto rozhodnutí a věc vrátil soudu prvního stupně (Okresnímu soudu v České Lípě) k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta druhá o. s. ř.). ■

JUDr. Roman Fiala,
místopředseda Nejvyššího soudu
České republiky, člen redakční rady Ad Notam

Z ROZHODOVACÍ PRAXE ODVOLACÍCH SOUDŮ

K vypořádání společného jmění manželů v pozůstalostním řízení (24 Co 211/2018-62)

USNESENÍ:

MĚSTSKÝ SOUD V PRAZE JAKO SOUD ODVOLACÍ ROZHODL V SENÁTĚ SLOŽENÉM Z PŘEDSEDY JUDR. TOMÁŠE VEJNARA A SOUDKYŇ JUDR. HANY DOUSKOVÉ A JUDR. ZDEŇKY VLASÁKOVÉ, VE VĚCI ŘÍZENÍ O POZŮSTALOSTI PO L. C., ZEMŘ. 15. 10. 2017 BEZ ZANECHÁNÍ POŘÍZENÍ PRO PŘÍPAD SMRTI, JEHOŽ ÚČASTNÍKY JSOU:

1. pozůstalá manželka M. C.,
2. pozůstalá dcera Dr. J. H.,
3. pozůstalý syn Ing. P. C.,
všichni zastoupení Mgr. T. H., advokátem, k odvolání M. C., Dr. J. H. a Ing. P. C. proti usnesení Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 16. 4. 2018, č. j. 34 D 2848/2017-45,

takto:

I. Usnesení soudu I. stupně se **ve výroku II. potvrzuje.**
II. Ve výrocích I. a III. se napadené usnesení **zrušuje** a věc se v tomto rozsahu vrací soudu I. stupně k dalšímu řízení.

ODŮVODNĚNÍ:

Napadeným usnesením soud I. stupně ve výroku I. stanovil obvyklou cenu majetku patřícího do společného jmění zůstavitele a jeho manželky M. C. ke dni smrti zůstavitele částkou 3 555 655,28 Kč a výši dluhů v SJM částkou 845,07 Kč. Výrokem II. rozhodl, že neschvaluje dohodu pozůstalé manželky s dědici o vypořádání majetku patřícího do společného jmění manželů ze dne 27. 2. 2018 dle č. 1. IV, bod 4.2. (pozn.: označení odpovídá příslušnému článku písemnosti nazvané „Dohoda o vypořádání společného jmění manželů", předložené soudní komisařce 1. 3. 2018 a podepsané dne 27. 2. 2018 všemi účastníky), podle které „Veškeré SJM, tedy vše, co do něj náleží a má majetkovou hodnotu, a to i jeho součásti, které nejsou výše uvedeny, připadá pozůstalé manželce. Děti zůstavitele ze SJM ničeho nenabývají." Výrokem III. soud určil, že do pozůstalostního jmění patří náhradová pohledávka za pozůstalou manželkou z titulu vypořádání společného jmění manželů ve výši 1 777 827,64 Kč a (do pasiv) 1/2 pohledávky obchodní společnosti innogy Energie, s. r. o., z titulu nedoplatku za odběr zemního plynu, dle fa 113004561632 ve výši 422,535 Kč, a pozůstalé manželce M. C. připadají nemovitosti zapsané u Katastrálního úřadu pro Středočeský kraj, Katastrální pracoviště B., pro k. ú. H., na LV č. 171, a to pozemek č. parc. 1046, stavba č. p. 46, H., stojící na pozemku č. parc. 1046, jehož je i součástí, a pozemky č. parc. 1047, 1722/10, 1789/30, 1791/2, 1792/19, 1794/2, 1794/41, 1804/12, 1805/8, to vše se všemi součástmi, příslušenstvím a venkovními úpravami, v ceně 2 900 000 Kč, obvyklé zařízení a vybavení bytu a domácnosti v Praze 4 (zejména nábytek, bytové doplňky, běžné dekorační předměty včetně obvyklých elektrických spotřebičů) v ceně 0 Kč, pohledávka vůči pozůstalé manželce z titulu vkladu na osobním účtu u ČSOB, a. s., ve výši 262 198 Kč, pohledávka vůči pozůstalé manželce z titulu vkladu na účtu (Červené konto) u ČSOB, a. s., ve výši 393 403 Kč, vklad na vkladní knížce vedené u ČSOB, a. s., Poštovní spořitelny, se všemi právy a povinnostmi ve výši 54,28 Kč, obvyklé zařízení a vybavení domácnosti v objektu č. p. 46 v k. ú. H. (zejména nábytek, bytové doplňky, běžné dekorační předměty včetně obvyklých elektrických spotřebičů a obvyklého nářadí na údržbu) v ceně 0 Kč a (dluh) 1/2 pohledávky obchodní společnosti innogy Energie, s. r. o., z titulu nedoplatku za odběr zemního plynu, ve výši 422,535 Kč.

V odůvodnění uvedl, že výrokem I. stanovil dle § 162 z. ř. s. obvyklou cenu majetku patřícího do společného jmění manželů (aktiv i pasiv), jak ji zjistil z prohlášení a tvrzení účastníků a sdělení dotčených subjektů; majetek je uveden ve výroku III. Oproti stanovisku účastníků byla do pasiv SJM zařazena i pohledávka věřitele innogy Energie, s. r. o., v souladu s § 710 o. z. Do majetku v SJM nebyla zařazena pohledávka důchodového připojištění z titulu smlouvy uzavřené pozůstalou manželkou a vedené u Allianz penzijní společnosti, a. s., neboť dle sdělení pojišťovny se jedná o formu výplaty doživotní renty bez varianty spoření a částku nelze pro pozůstalostní řízení vyčíslit. Výrokem II. soud neschválil dohodu o vypořádání majetku patřícího do společného jmění manželů ze dne 27. 2. 2018, podle které veškerý majetek ze SJM má nabýt pozůstalá manželka, pozůstalé děti nepožadují a nenabývají ničeho a pozůstalostní řízení pro neexistenci majetku, který by patřil do pozůstalosti, má být zastaveno. Soud dohodu v tomto znění neschválil a výrokem III. určil dle zásad uvedených v § 736 a násl. o. z., který majetek patří do pozůstalostního jmění, který majetek patří pozůstalé manželce, vypořádal společný dluh a stanovil pohledávku potřebnou k vypořádání majetku ze SJM ve výši jedné poloviny majetku v SJM. Majetek v SJM soud vypořádal včetně stanovení náhradové pohledávky vůči pozůstalé manželce ve výši jedné poloviny majetku v SJM, v souladu s platnou právní úpravou, v souladu s dobrými mravy (§ 2 první část věty odst. 3 o. z.), poctivě (§ 6 o. z.), tak, aby nebylo dotčeno právo třetích osob, zejména věřitelů. Řídil se zásadou, že podíly obou manželů jsou stejné, neboť nebylo zjištěno, že by manželé uzavřeli jakoukoli dohodu o změně zákonného rozsahu SJM. Soud neupírá účastníkům možnost dohody o vypořádání SJM; jejich návrh dohody zohlednil a rozhodl, že veškerý reálný majetek v SJM připadá pozůstalé manželce, aby nebylo zakládáno podílové spoluvlastnictví, když je účastníci nepožadují; zároveň stanovil náhradovou pohledávku za pozůstalou manželkou z titulu vypořádání SJM, která se dále stane aktivem pozůstalosti. Uvedl, že vytvořením situace, kdy při existenci majetku v SJM v celkové hodnotě 3 555 655,28 Kč by do aktiv pozůstalosti nebylo zařazeno žádné aktivum, tedy ani pohledávka z vypořádání SJM, a aktiva by byla nulová, by docházelo k nastolení stavu směřujícího k možnému poškození práv třetích osob, zejména věřitelů. Tím by se dědici v obecné rovině zbavovali své zákonné odpovědnosti za možná pasiva, resp. dluhy, které k datu úmrtí ani k datu projednávání pozůstalosti nemusí být dědicům známy, mohou být dědici vědomě zamlčovány či věřitelem do pasiv nepřihlášeny z důvodu neinformovanosti o úmrtí dlužníka, se zohledněním tří až desetileté promlčecí lhůty. Při nulovém stavu aktiv pozůstalosti by následně došlo k zastavení pozůstalostního řízení podle § 153 nebo 154 z. ř. s., kdy za dluhy zůstavitele nikdo neodpovídá, neboť dědic není. Obecně správný a poctivý princip nutnosti určit dědice a projednat pozůstalostní majetek v případech, kdy je nepochybně zjištěna existence bonitního majetku v SJM, zachovat odpovědnost dědice za dluhy zůstavitele a neignorovat ochranu práv třetích osob, zejména věřitelů, je podpořen v této věci i tím, že vůči zůstaviteli byla v řízení jako dluh přihlášena pohledávka věřitelem – obchodní společností innogy Energie, s. r. o., z titulu nedoplatku za odběr zemního plynu, ve výši 845,07 Kč, ačkoli účastníci řízení v návrhu své dohody o vypořádání SJM výslovně uvedli, že „… nejsou v pozůstalosti žádná pasiva…". Soud poukázal také na právní názor Městského soudu v Praze, vyslovený např. ve věci sp. zn. 24 Co 212/2016, podle kterého je neschválení takové dohody plně ve shodě s právní úpravou, veřejným pořádkem, poctivým právním jednáním dle § 6 o. z., dobrými mravy dle § 2 odst. 3 o. z., ochranou práv třetích osob (§ 547, 588 o. z.) a požadavkem předcházení sporům.

Proti tomuto usnesení podali prostřednictvím zástupce společné odvolání všichni účastníci řízení, tj. pozůstalá manželka M. C., pozůstalá dcera Dr. J. H. i pozůstalý syn Ing. P. C.

Uvedli, že usnesení napadají v celém rozsahu, z důvodů uvedených v § 205 odst. 2 písm. b), e), f) a g) o. s. ř.

Nesprávnost výroku I. spatřují zejména v tom, že dluh vůči společnosti innogy Energie, s. r. o., ve výši 845 Kč uhradil Ing. P. C. již 12. 2. 2018 (jednalo se o nedoplatek za plyn, který vznikl rozdílem mezi předepsanými zálohami a skutečnou spotřebou). Výrok II. je nesprávný proto, že pozůstalá manželka a děti zůstavitele uzavřely dne 27. 2. 2018 dohodu o vypořádání SJM, kde je v článku IV. odst. 4.2 uvedeno „veškeré SJM, tedy vše, co do něj náleží a má majetkovou hodnotu, a to i jeho součásti, které nejsou výše uvedeny, připadá pozůstalé manželce". Ze SJM tedy do pozůstalosti nic nepřipadá. Zůstavitel neměl žádný výlučný majetek, který by mohl být zařazen do aktiv pozůstalosti. Dopisem ze dne 27. 2. 2018 všichni účastníci tuto dohodu odeslali soudní komisařce. Ta měla podle § 162 odst. 1 z. ř. s. dohodu schválit a následně podle § 153 z. ř. s. řízení o pozůstalosti zastavit, jak účastníci ve svém dopise navrhli.

Pro neschválení dohody o vypořádání SJM nebyl podle názoru účastníků žádný důvod. Podle § 162 odst. 1 z. ř. s. soud může dohodu o vypořádání SJM neschválit pouze z toho důvodu, že je v rozporu s pokyny, které zůstavitel udělil ohledně svého majetku, nebo v rozporu se zákonem. Žádná z těchto podmínek neschválení dohody dána není a usnesení se ani žádnou z těchto podmínek nepokouší dovozovat. Z dohody vyplývá, že žádná náhradová pohledávka za pozůstalou manželkou neexistuje. Všichni účastníci to výslovně prohlašují a tímto prohlášením doplňují Dohodu o vypořádání společného jmění manželů. Není pravda, že vytvořením situace, kdy do aktiv pozůstalosti není zařazeno žádné aktivum, nastává stav možného poškození práv třetích osob. Zůstavitel neměl žádný tržně ocenitelný majetek vyjma majetku, který byl součástí SJM. Vzhledem k tomu, že veškeré SJM připadlo pozůstalé manželce, připadly by pozůstalé manželce i veškeré případné dluhy ze SJM. Třetí osoby tím nijak zkráceny nejsou.

Dluh vůči společnosti innogy Energie, s. r. o., byl rovněž součástí SJM zůstavitele a pozůstalé manželky, podle Dohody o vypořádání SJM rovněž přešel na pozůstalou manželku a je již uhrazen. Za účelem vyloučení veškerých pochybností všichni účastníci výslovně prohlašují, že veškeré dluhy, které byly součástí SJM zůstavitele a pozůstalé manželky, přecházejí na pozůstalou manželku. Tímto prohlášením doplňují svou Dohodu o vypořádání společného jmění manželů.

Soudní komisař svým rozhodnutím porušil základní zásadu občanského práva – zásadu autonomie vůle účastníků právního jednání. Usnesení je nesprávné, neboť odporuje zákonu a je projevem svévole soudního komisaře. Soudní komisař v odůvodnění svého rozhodnutí neuvádí žádné zákonné podmínky pro neschválení dohody. Odůvodnění obsahuje pouze teoretické úvahy o nutnosti určit dědice, které nemají zákonný podklad. Soudní komisař tak odepřel účastníkům řízení postup, který vyplývá z § 162 odst. 1 a § 153 z. ř. s.

Nesprávnost výroku III. vyplývá z nesprávnosti výroku II., neboť právní režim majetku, který tvořil SJM zůstavitele a pozůstalé manželky je dán dohodou o vypořádání SJM, kterou měl soudní komisař schválit.

Odvolatelé navrhovali, aby odvolací soud změnil napadané usnesení a aby rozhodl, že se schvaluje dohoda pozůstalé manželky s dědici o vypořádání majetku patřícího do společného jmění manželů ze dne 27. 2. 2018, a to v navrženém znění: „Veškeré SJM, tedy vše, co do něj náleží a má majetkovou hodnotu, a to i jeho součásti, které nejsou výše uvedeny, připadá pozůstalé manželce. Děti zůstavitele ze SJM ničeho nenabývají", a dále aby rozhodl, že řízení o pozůstalosti se zastavuje.

Odvolací soud přezkoumal odvoláním napadené usnesení soudu I. stupně včetně řízení, které mu předcházelo, a došel k závěru, že odvolání je důvodné jen částečně, a to z jiného důvodu, než odvolatelé uvádějí.

Z § 162 odst. 1 z. ř. s. i § 764 odst. 1 o. z. vyplývá, že dohodu o vypořádání SJM s pozůstalým manželem uzavírají dědici zůstavitele. Za dědice zůstavitele lze považovat pouze jeho skutečné právní nástupce, tj. osoby, které vstupují do práv a povinností zůstavitele, neboť pouze z titulu takového postavení mohou nakládat s právy a povinnostmi, které by měl zůstavitel, kdyby se vypořádání SJM dožil.

Uvedenou dohodu proto mohou uzavírat s pozůstalým manželem pouze dědici, kteří dědictví neodmítli, popřípadě jim marně uplynula lhůta, ve které mohou dědictví odmítnout. Pokud by takovou dohodu uzavíraly osoby, kterým ještě lhůta k odmítnutí dědictví neuplynula, nakládají v takové dohodě s majetkem zůstavitele, který by mohl být předmětem pozůstalosti, a jako dědici si počínají; k případnému odmítnutí dědictví by se proto nepřihlíželo (§ 1489 odst. 2 o. z.).

Podle § 175 z. ř. s. musí být každý, kdo byl vyrozuměn o dědickém právu nebo své dědické právo uplatnil u soudu, poučen také o právu výhrady soupisu (viz také § 1674 a násl. o. z.). Jde-li o manžela a potomky, musí být za tímto účelem předvoláni a vyžádáno jejich výslovné vyjádření, zda výhradu soupisu uplatňují; jestliže se v protokolu nevyjádří nebo se bez řádné omluvy nedostaví k jednání, platí, že výhradu soupisu neuplatňují; o tom musí být poučeni (§ 176 odst. 2 z. ř. s.). Dědic, který neuplatní výhradu soupisu nebo o kterém platí, že výhradu soupisu neuplatnil, je povinen hradit dluhy zůstavitele v plném rozsahu, bez omezení cenou nabytého dědictví; je-li takových dědiců více, hradí dluhy zůstavitele společně a nerozdílně (§ 1704 o. z.). Jde-li o dědice, kteří neodmítli dědictví a neuplatnili výhradu soupisu, jsou povinni hradit dluhy zůstavitele v plném rozsahu, bez ohledu na to, zda nabyli z dědictví nějaký majetek. To platí i o povinnosti hradit dluhy, které případně vyjdou najevo v budoucnosti. Uplatní-li dědic výhradu soupisu, je jeho povinnost hradit dluhy omezena výší ceny dědictví, které nabyl. V takovém případě však

soud nařídí soupis pozůstalosti (§ 1685 odst. 1 o. z., § 178 a 179 z. ř. s.), jehož účelem je zjistit pozůstalostní jmění a určit čistou hodnotu majetku v době smrti zůstavitele (§ 1684 odst. 1 o. z.). Při pořizování soupisu nelze opomenout ani majetek, který byl ve společném jmění zůstavitele a pozůstalého manžela, neboť povinnosti a práva spojená se společným jměním nebo jeho součástmi náleží oběma manželům společně a nerozdílně (§ 713 odst. 2 o. z.). V jednoduchých případech může soud rozhodnout podle § 1687 odst. 2 o. z. a § 177 odst. 2 z. ř. s., že soupis bude nahrazen společným prohlášením dědiců o pozůstalostním majetku (včetně majetku, který byl ve společném jmění zůstavitele a pozůstalého manžela). Prokáže-li se, že takové prohlášení v rozsahu nikoli nepodstatném neodpovídá skutečnosti, ruší se tím dědicům od počátku účinky výhrady soupisu [§ 1688 odst. 1 písm. a) o. z.]. Zjišťování majetku zůstavitele je úkolem soudu, který přitom postupuje podle § 172 z. ř. s.; to se týká i majetku, který měl zůstavitel ve společném jmění s pozůstalým manželem, neboť bez řádného zjištění tohoto majetku a jeho ceny by soud nemohl vydat rozhodnutí podle § 162 z. ř. s., jehož obsahem je stanovení obvyklé ceny tohoto majetku a vypořádání tohoto majetku (v rozhodnutí podle § 162 odst. 1 nebo 2 z. ř. s.).

V projednávané věci soud vyrozuměl dědice o jejich dědickém právu (viz usnesení na č. l. 39, 40 a 41) a dědici v zákonné lhůtě jednoho měsíce od doručení usnesení dědictví neodmítli. K odmítnutí dědictví by stejně nebylo možné přihlížet, neboť uzavřením dohody podle § 162 odst. 1 z. ř. s., kterou nemůže s pozůstalým manželem uzavírat nikdo jiný než dědici (viz shora), si jako dědici počínali. Bylo proto namístě, aby soud tyto dědice podle § 175 z. ř. s. poučil o právu výhrady soupisu, resp. vzhledem k tomu, že jde o manželku a děti zůstavitele, aby je za tímto účelem předvolal a poučil je o důsledcích, nedostaví-li se k jednání (§ 176 odst. 2 z. ř. s.). To se dosud nestalo. Ve věci bylo sice nařízeno jednání na 9. 3. 2018, toto jednání se však neuskutečnilo, neboť dědici namísto toho, aby se k jednání dostavili, předložili soudu písemnou dohodu podle § 162 odst. 1 z. ř. s. (viz č. l. 34 spisu). V článku III. nazvaném „Součásti SJM" se uvádí, že „SJM je tvořeno zejména: nemovitostmi zapsanými na LV č. 171 pro k. ú. H. …, příjmy zůstavitele a pozůstalé manželky …, dvěma účty pozůstalé manželky u ČSOB, a. s., důchodovým připojištěním pozůstalé manželky …". Podle čl. IV., bodu 4.2., „veškeré SJM, tedy vše, co do něj náleží a má majetkovou hodnotu…", a dokonce i „jeho součásti, které nejsou výše uvedeny…" připadá pozůstalé manželce a „děti zůstavitele ze SJM ničeho nenabývají".

Tato dohoda nemůže obstát již z toho důvodu, že majetek náležející do SJM nebyl řádně zjištěn žádným ze způsobů uvedených v § 172 z. ř. s. Právní úprava nepřipouští zjišťování majetku jen na základě údajů dědiců, kteří se dosud ani nevyjádřili, zda uplatňují výhradu soupisu; takový postup by přicházel v úvahu, jen kdyby dědici výhradu soupisu neuplatnili, a navíc by bylo nutné údaje zjistit při jednání (§ 172 odst. 2 a § 182 z. ř. s.).

Výrok I., kterým byla stanovena obvyklá cena majetku patřícího do SJM a výše dluhů v SJM je z výše uvedených důvodů předčasný, neboť aktiva SJM nebyla dosud řádně zjištěna některým ze způsobů uvedených v § 172 z. ř. s. a dosud není ani známo, který z těchto způsobů bude přicházet v úvahu (soupis, nahrazení soupisu seznamem pozůstalostního majetku anebo společným prohlášením dědiců, sestavení seznamu aktiv SJM na základě údajů dědiců). Podkladem pro určení obvyklé ceny a výše pasiv musí být zjištění provedená zákonem stanoveným způsobem. Tento výrok byl proto odvolacím soudem podle § 219a odst. 1 písm. a) o. s. ř. zrušen a věc podle § 221 odst. 1 písm. a) o. s. ř. byla prvoinstančnímu soudu v tomto rozsahu vrácena k dalšímu řízení.

Ze stejného důvodu byl zrušen i výrok III., kterým soud rozhodl, co ze SJM patří do pozůstalostního jmění a co připadá pozůstalé manželce, neboť soud nemůže rozhodovat o vypořádání SJM za situace, kdy majetek náležející do SJM nebyl zjištěn odpovídajícím postupem, a navíc jde o výrok, který je závislý na výroku o stanovení obvyklé ceny (§ 206 odst. 2 o. s. ř.).

Rozhodnutí o vypořádání SJM (ať již schválením dohody, nebo soudem) se musí týkat konkrétního majetku v SJM, jehož obvyklá cena musí být v rozhodnutí stanovena. Nelze proto dohodou vypořádávat majetek, který není v dohodě konkrétně určen. S tímto požadavkem je v rozporu čl. III. a IV. dohody, kde není majetek SJM uveden v celém rozsahu (dle čl. III. Součásti SJM „SJM je tvořeno zejména: …") a vypořádání se týká i majetku, který není v dohodě uveden (dle čl. IV., bod 4.2: „Veškeré SJM, … i jeho součásti, které nejsou výše uvedeny, připadá pozůstalé manželce"). V rozporu s § 162 odst. 1 z. ř. s. je i skutečnost, že SJM není vypořádáváno mezi pozůstalost a pozůstalou manželku, jak § 162 odst. 1 a 2 vyžadují, ale obsahuje ujednání, že „děti zůstavitele ze SJM ničeho nenabývají". Děti zůstavitele však ze SJM nic přímo nabývat nemohou, neboť podíl, který by náležel zůstaviteli, patří do pozůstalosti a děti by mohly tento majetek nabýt pouze jako dědictví.

Dohodu dědiců a pozůstalé manželky ze dne 27. 2. 2018, předloženou soudní komisařce, tak nelze schválit pro rozpor se zákonem, především z toho důvodu, že jde o dohodu uzavřenou předčasně (dědici se dosud nevyjádřili, zda uplatňují výhradu soupisu, a majetek v SJM nebyl zjištěn zákonem požadovaným způsobem) a bez ohledu na to i pro její neurčitost (výčet majetku v SJM v dohodě uvedený není úplný, vypořádání se má vztahovat i na majetek, který v dohodě není uveden, a podle obsahu nejde o vypořádání mezi pozůstalostí a pozůstalou manželkou, ale přímo mezi dědici a pozůstalou manželkou).

Pro úplnost lze též připomenout, že podobnou dohodu (i kdyby přicházela v úvahu, což odvolací soud z dále uvedených důvodů vylučuje), by v žádném případě nemohl uzavřít dědic, který by byl v insolvenci (§ 111 odst. 1 ins. zák.). Dědic v konkursu by ji mohl uzavřít jen se souhlasem

insolvenčního správce (analogicky § 246 odst. 4 ins. zák.) a dohoda, kterou by takto uzavřel dědic za účinků oddlužení, by byla neplatná (§ 412 odst. 3 ins. zák.).

Výrok II. o neschválení dohody je tedy věcně správný, proto byl odvolacím soudem potvrzen (§ 219 o. s. ř.).

K námitce odvolatelů, že dluh zůstavitele vůči společnosti innogy Energie, s. r. o., ve výši 845 Kč nepatří do pasiv SJM, resp. do pasiv pozůstalosti, protože byl uhrazen dne 12. 2. 2018, odvolací soud zdůrazňuje, že podle § 171 odst. 2 z. ř. s. pasiva pozůstalosti (obdobně podle § 710 o. z. pasiva, která jsou součástí SJM zůstavitele a pozůstalého manžela) tvoří mj. dluhy zůstavitele, které měl v době smrti, jakož i dluhy, které mají původ v právních skutečnostech, z nichž by měl plnit zůstavitel, kdyby mu v tom nezabránila jeho smrt. Dluh vůči innogy Energie, s. r. o., je mimo jakoukoli pochybnost dluhem, který má původ v právních skutečnostech, z nichž by měl plnit zůstavitel, kdyby mu v tom nezabránila jeho smrt, tj. v odběru energie v ceně převyšující zaplacené zálohy (viz sdělení innogy Energie, s. r. o., na č. l. 24 spisu a obsah odvolání). Z uvedených důvodů tento dluh patří do pasiv pozůstalosti, resp. do pasiv SJM, protože jde o dluh z právních skutečností, ze kterých by měl plnit zůstavitel a které nastaly za trvání manželství (§ 710 o. z.). Na této povaze dluhu nemění nic ani skutečnost, že byl po smrti zůstavitele uhrazen. Výrok I. napadeného usnesení, ve kterém se tento dluh odráží, a výrok III., ve kterém je vypořádán, byly sice ze shora uvedených důvodů zrušeny, ale o tom, že uvedený dluh patří do SJM (a má být do něj zařazen i v dalším řízení) nelze pochybovat.

Návrhu odvolatelů, aby po schválení dohody, podle které veškeré SJM připadne pozůstalé manželce, bylo řízení o pozůstalosti zastaveno podle § 153 nebo 154 z. ř. s., nelze podle názoru odvolacího soudu vyhovět. K této otázce se odvolací soud vyjadřuje jen pro úplnost, neboť nebyla předmětem napadeného usnesení.

Zastavení řízení o pozůstalosti podle § 153 nebo 154 z. ř. s. je možné, jen když zůstavitel nezanechal žádný majetek (§ 153 z. ř. s.) nebo když zanechal majetek bez hodnoty nebo nepatrné hodnoty (§ 154 z. ř. s.). Při posuzování podmínek pro tento postup je podle názoru odvolacího soudu rozhodující, zda lze za takový majetek označit to, co náleželo zůstaviteli v době úmrtí (včetně majetku, který měl v SJM s pozůstalým manželem, resp. včetně podílu, který by mu ze SJM náležel). Vypořádání SJM, po kterém by následovalo zastavení řízení dle § 153 nebo 154 z. ř. s., bude tak přicházet v úvahu jen výjimečně, tam, kde má být majetek vydán vypraviteli pohřbu, kterým je někdo jiný než pozůstalý manžel (a je tedy třeba vyřešit, co ze SJM bude vypraviteli pohřbu vydáno), nebo tam, kde majetek v SJM již přesahuje rámec nepatrné hodnoty, ale podíl, na který by měl zůstavitel nárok, má hodnotu nepatrnou (po vypořádání bude vydán vypraviteli pohřbu). Měl-li zůstavitel v SJM s pozůstalým manželem majetek, jehož obvyklá cena činí více než 3,5 milionu, nepřichází zastavení řízení podle § 153 nebo 154 z. ř. s. vůbec v úvahu a dědictví je třeba projednat. Dohoda o vypořádání SJM, podle které by tento majetek měl jako celek již v rámci vypořádání SJM připadnout pozůstalému manželovi bez jakékoli povinnosti k náhradě a majetek v milionové hodnotě byl takto zcela „vyveden" z pozůstalostního řízení, nemůže požívat ochrany a lze ji považovat za zjevné zneužití práva (§ 8 o. z.).

Nová právní úprava (§ 162 odst. 1 z. ř. s., § 764 odst. 1 o. z.) umožňuje sice dohodu dědiců a pozůstalého manžela o vypořádání SJM a dává jí přednost před rozhodnutím soudu o vypořádání (§ 162 odst. 2 z. ř. s.), ale podle názoru odvolacího soudu především proto, aby dědici a pozůstalý manžel měli možnost dohodnout se o tom, jak bude SJM rozděleno mezi pozůstalost a pozůstalého manžela (tj. které konkrétní věci ze SJM budou patřit do pozůstalosti a které budou patřit pozůstalému manželovi). I když zákon nevylučuje ani dohodu, při níž nebudou přesně dodržena pravidla uvedená v § 742 o. z., nelze akceptovat (a navíc rozhodnutím soudu schválit) dohodu, podle které z několikamilionového majetku v SJM nepřipadne do pozůstalosti vůbec nic. Takový postup by mj. poškozoval věřitele, neboť jejich právo uplatňovat pohledávky vůči solidárním dlužníkům (tj. proti oběma manželům, resp. v případě úmrtí jednoho z nich proti žijícímu manželovi a dědicům zemřelého manžela) by bylo v případě úmrtí jednoho z manželů a schválení navrhované dohody zredukováno na možnost uplatňovat pohledávku vůči jedinému dlužníkovi (pozůstalému manželovi), což by mělo za následek omezení práv věřitele. Není přitom rozhodující, zda a jaké závazky zůstavitele jsou již známy, neboť uvedená dohoda by měla důsledky i pro uplatňování práv věřitelů, jejichž pohledávky mohou vyjít najevo po skončení řízení o pozůstalosti. Vynětí veškerého majetku v SJM z řízení o pozůstalosti dohodou dědiců a pozůstalého manžela (bez jakékoli odpovídající náhrady) by při neexistenci majetku ve výlučném vlastnictví zůstavitele a následném zastavení řízení podle § 153 nebo 154 z. ř. s. zcela znemožnilo aplikaci zákonných ustanovení o přechodu zůstavitelových dluhů na dědice (§ 1701 a násl. o. z.). Dědici by se tímto způsobem vyhnuli povinnosti platit zůstavitelovy dluhy, neboť při zastavení řízení podle § 153 nebo 154 z. ř. s. nenabývají dědictví a za dluhy zůstavitele nikdo neodpovídá.

Poučení: Proti výroku I. tohoto usnesení lze za podmínek uvedených v § 237 o. s. ř. podat dovolání k Nejvyššímu soudu ČR do 2 měsíců od doručení jeho písemného vyhotovení prostřednictvím soudu I. stupně. Přípustnost dovolání je oprávněn zkoumat jen dovolací soud (§ 239 o. s. ř.). Proti výroku II. není dovolání přípustné [§ 238 odst. 1 písm. k) o. s. ř.].

V Praze dne 15. října 2018
JUDr. Tomáš Vejnar,
předseda senátu ■

redakce

JUDr. Kateřina Šimáčková, Ph.D.:

„Jeden z problémů dnešního světa spočívá v tom, že lidé věří tomu, že složité problémy mají jednoduchá řešení.“

Jsme velmi rádi, že časopisu Ad Notam poskytla rozhovor soudkyně Ústavního soudu JUDr. Kateřina Šimáčková, Ph.D.

Vážená paní doktorko, na úvod pár zvídavých otázek, a sice čím jste chtěla být, když jste byla malá? Lákalo Vás právo již v raném věku? Vždy jste toužila po tom být soudkyní? Je známo, že jste byla činná i v advokacii.

Rozhodnutí pro studium práva nebylo vyústěním mých dětských snů. Nepocházím ani z tradiční právnické rodiny, maminka byla psychiatrička, táta geolog, babička středoškolská profesorka češtiny a dějepisu a dědeček chemický inženýr. Lákaly mne takové obory jako teorie literatury nebo sociologie. Pro výběr studia práv mne vlastně přesvědčila maminka. Vysvětlila mi, že je to užitečné řemeslo podobné medicíně, její pacienti třeba měli často potíže s nějakými úředními záležitostmi, s nimiž bych jim jako právnička mohla pomoci a tak být užitečná. Fakultu jsem absolvovala ještě před revolucí, a byť jsem byla premiantka (s červeným diplomem a úspěchy ve studentské vědecké činnosti), tak pro mne nebylo místo ani na fakultě, kde jsem si přála zůstat, ani u soudu nebo v advokacii, nebyla jsem totiž v komunistické straně ani neměla žádného vlivného přímluvce. Tak jsem nastoupila jako právnička na krajské hygienické stanici. Brzy po revoluci jsem práci na katedře ústavního práva získala, ale pak mne přitáhla nabídka spolužáků na vytvoření společné advokátní kanceláře. Devadesátá léta byla taková, chtěli jsme se účastnit dynamických změn. Zastupovala jsem jak velké obchodní případy, tak i opoziční senátory při návrzích na zrušení některých zákonů (např. volebního zákona v době opoziční smlouvy, zákona o církvích, zákona o jezech na Labi, revotace obchodního zákoníku nebo neústavního zákonného přílepku). Advokátkou jsem byla přes patnáct let, potom mi Josef Baxa nabídl místo na Nejvyšším správním soudu, asi s ohledem na některé případy, které jsem právě před jeho soudem zastupovala či díky mé zkušenosti z Legislativní rady vlády.

Na Ústavním soudu České republiky působíte od 7. 8. 2013. Předtím jste působila jako soudkyně Nejvyššího správního soudu. Co bylo pro Vás impulsem ucházet se o post soudce Ústavního soudu?

JUDr. Kateřina Šimáčková, Ph.D.

- Vystudovala Právnickou fakultu Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Brně (dnešní Masarykova univerzita).
- V letech 1990 až 1993 působila a od roku 2001 opět působí na brněnské právnické fakultě jako odborná asistentka katedry ústavního práva a politologie. Na této fakultě také vyučuje kurzy ústavního práva, politologie, státovědy, lidských práv a mediálního práva.
- V roce 1992 byla asistentkou soudce Ústavního soudu ČSFR JUDr. Antonína Procházky a od roku 1994 advokátkou. V letech 2007–2009 působila jako členka Legislativní rady vlády.
- V letech 2008 až 2012 byla členkou Výboru pro výběr soudců Soudu pro veřejnou službu EU. V roce 2009 byla jmenována soudkyní Nejvyššího správního soudu, kde do roku 2013 působila.
- Od roku 2010 je zástupkyní členky Evropské komise pro demokracii prostřednictvím práva (tzv. Benátské komise) za Českou republiku
- Dne 7. 8. 2013 byla jmenována soudkyní Ústavního soudu.
- Je autorkou několika učebnic a mnoha článků a příspěvků především o tématech z oblasti ústavního práva, lidských práv a politologie.

Zase to byla nabídka, která se nedala odmítnout. Někteří soudci Ústavního soudu (i předseda Rychetský a místopředsedkyně Wagnerová) si mne pamatovali z mé práce advokátky, zastupující před Ústavním soudem, působila jsem na brněnské katedře ústavního práva, vystupovala na konferencích. Podpořil mne i tehdejší předseda NSS Baxa. A když se vás takové osobnosti zeptají, zda byste nechtěla být soudkyní Ústavního soudu, zajímalo by mne, kdo by řekl ne. Pak už proběhlo setkání u prezidenta republiky, při němž nebyli proti mé nominaci ani tehdejší předsedkyně Nejvyššího soudu Brožová, ombudsman Varvařovský a nejvyšší státní zástupce Zeman. A jsem osudu i všem, kdo mne podpořili, vděčná za tuto práci. Je to náročné, odpovědné, ale mimořádně naplňující a zajímavé.

V současné době působíte jako vyučující na katedře ústavního práva a politologie brněnské právnické fakulty. Jak vnímáte zájem studentů o tento obor práva?

Umíte-li si představit ústavu jako dobře nastavený systém brzd a vyvážení mezi jednotlivými mocemi a katalog základních práv a svobod jako výraz společenské smlouvy, na jejímž základě je chráněn jednotlivec před státem či veřejnou mocí, pak studentstvo snad pochopí, že je ústavní právo užitečný obor. Ve čtvrtém ročníku navíc vyučujeme, jak psát ústavní stížnosti, takže studenti získávají teoretický základ i praktické dovednosti. Každoročně též spoluorganizuji pro zájemce i studentské moot courty, simulované soudní procesy, při nichž jsou studenti motivováni se připravovat velmi do hloubky pro konkrétní případ a vyzkoušet si budoucí profesní role. Při této soutěži se vystoupení nejlepších studentů vyrovnají kvalitním přednesům dobrých advokátů. Máme však i studenty, kteří jdou nejsnazší cestou, aby naším předmětem jen tak prošli bez větší námahy.

V čem si myslíte, že to má dnešní nastupující právnická generace těžší a v čem lehčí než absolventi z počátku 90. let?

Když jsme se někdy začátkem 90. let rozhodli založit moderně fungující advokátní kancelář, neměli jsme příliš mnoho vzorů či příkladů. Vzpomínám si, že jsme jako docela praktický návod považovali americký seriál *Právo v Los Angeles*, a z něj se učili, jak sjednávat obchody s klienty nebo komunikovat se zaměstnanci. Měli jsme jako poměrně mladí tak velké možnosti, ale s tím spojenou odpovědnost, nejistotu i riziko průšvihu. Teď mají mladí asi omezenější možnost svobodně začít samostatně podnikat a je i větší konkurence, ale zase se jim otevírá více možností získávat zkušenosti v zavedených firmách, najít si mentory, studovat a působit v zahraničí.

Co se Vám vybaví jako první, když se řekne slovo spravedlnost? Jaký je Váš názor na dodržování Ústavy a Listiny základních práv a svobod v České republice?

Spravedlnost vnímám jako jakýsi ideál, který asi v jeho plnosti nikdy nedosáhneme, ale o nějž musíme jako právníci i občané celý život usilovat. Právní stát vám musí zajistit férový proces, rovnost zbraní, ochranu základních práv každého jednotlivce. Ale spravedlnost? Určitě by třeba bylo spravedlivé, aby mělo každé dítě milující rodinu a šťastné zázemí. Ale jsou prostě děti, jimž to rodiče umí poskytnout, a děti, které tuto šanci nemají. Není to spravedlivé, ale musíme se pokusit, abychom i pro ně zajistili co nejlepší startovní podmínky. Vždycky se nám nepodaří pomocí práva dosáhnout spravedlnosti, ale musíme o to podle mne stále usilovat. A to, co zajistit umíme a musíme, to je férové zacházení s každým, padni komu padni.

Ohledně toho, jakou máme Ústavu a zejména Listinu základních práv a svobod. Vždycky se podívám na první článek Listiny: Lidé jsou svobodní a rovní v důstojnosti a právech a říkám si, že to je program, jemuž stojí za to věnovat svůj život.

Jednou jste se vyjádřila, cituji: „Soudy by měly komunikovat s lidmi tak, aby pochopili, co po nich chceme, a dokázali realizovat svá práva. V českém právním prostředí a české společnosti je veliký problém, že právo je lidem nesrozumitelné a právní pomoc poskytovaná lidem není organizována dobře." Měla byste nějaký nápad, jak tuto neblahou situaci řešit?

Jeden z problémů dnešního světa spočívá v tom, že lidé věří tomu, že složité problémy mají jednoduchá řešení. Tak to však není ani v tomto případě. Většina komplexních problémů musí být řešena sérií jednotlivých opatření, která se doplňují a situaci aspoň trochu zlepšují. Lidský přístup i schopnost komunikovat s lidmi ze všech sociálních vrstev a s různými hendikepy je určitě jedním z požadavků, jež by měl splňovat každý dobrý právník, zejména pokud jedná jménem státu. Advokáti, notáři i exekutoři by měli považovat za součást svých profesních etických standardů určité penzum práce pro bono, která může být velmi naplňující a užitečná i pro toho, kdo pomáhá. Stát by pak měl vytvořit takové podmínky, aby bylo možno právní poradenství poskytovat v souvislosti se sociální službou, protože tak bývá pro ty nejslabší lépe dostupná a vlastně i nejužitečnější. Ve svém věku už jsem dospěla k tomu, že je jednodušší a efektivnější změnit sám sebe a své chování než systém a pravidla. Takže problémy právního provozu a nízké důvěry lidí v právní systém stejně jako nespravedlnosti působené těm nejslabším může a měl by v konkrétní situaci vyřešit právě ten právník, který je v té situaci nablízku.

Od roku 2010 vykonáváte post zástupkyně členky Evropské komise pro demokracii prostřednictvím práva (tzv. Benátské komise) za Českou republiku paní doc. JUDr. PhDr. Veroniky Bílkové, Ph.D., E.MA. Můžete nám, prosím, přiblížit fungování této komise a náplň její činnosti?

Benátská komise je jedním z orgánů Rady Evropy, jehož výstupy mají jen doporučující charakter, jejími členy jsou zejména akademici a soudci ústavních soudů a obracejí se na ni buď členské státy Rady Evropy, nebo její orgány (Parlamentní shromáždění či Evropský soud pro lidská práva). Vznikla začátkem devadesátých let, zejména aby poskytovala asistenci se změnami právního řádu pro země procházející přerodem k demokracii. Někdy se obrazně o Benátské komisi mluví jako o jakémsi nezávazném ústavním soudu Rady Evropy. Předmětem jejího posuzování bývají zpravidla zákony upravující

nějaké zásadní ústavní a lidskoprávní otázky – volby, organizaci soudnictví, realizaci sdružovacího či shromažďovacího práva, ale třeba též nové ústavní texty. Já jsem v poslední době jako zpravodajka například řešila organizaci prokuratury v Polsku, nový zákon o správním soudnictví v Maďarsku, návrh nové lucemburské ústavy. Dále jsem třeba spolu se soudkyní německého Ústavního soudu Monikou Hermanns a rakouským ústavním soudcem a profesorem ústavního práva Christophem Grabenwarterem zpracovala doporučení pro využívání odlišných stanovisek evropskými ústavními soudy.

Kde se Vy osobně domníváte že je zdravá hranice vzdání se kompetencí ve prospěch nadnárodního subjektu – Evropské unie? Nejsou přílišné zásahy do právních systémů a fungování suverénních svrchovaných států spíše na škodu než ku prospěchu? Přece jenom každý členský stát Evropské unie má svoji historii, vlastní jazyk, životní úroveň a právní systém. Právě právní systémy v jednotlivých členských státech jsou značně odlišné a snahy o harmonizaci takto odlišných systémů mohou někdy působit až násilně, neproveditelně a kontraproduktivně.

Já jsem ve vztahu k Evropě spíše federalistka, mám pocit, že větší federace jsou lépe organizovány proti riziku diktatury než malé unitární státy. Všimněte si, že v moderní historii vidíme dva státy, které vždy odolaly riziku autokratů či diktátorů – Spojené státy americké a Švýcarsko, dvě typické federace. Bylo mi líto, že se rozpadla československá federace – vím, že naše národy nebyly stejné, třeba v roce 1946 ve volbách Slováci nedali (na rozdíl od české části) většinu hlasů komunistům, slovenská ekonomika byla po roce 1989 méně vhodná pro privatizaci než česká, ale umění demokracie je právě najít možnost soužití lidí, kteří jsou různí a kteří se učí respektovat jinakost ostatních. Vycházím dokonce z toho, že nejlepší je vnímat jinakost ostatních jako další obohacení, ne jako nějaké nebezpečí. V Evropě máme stejné základní hodnoty – ochranu základních práv a svobod jednotlivců, touhu po spravedlnosti, pravdě a míru i velmi podobná pravidla – v právu je to třeba respekt ke smlouvám a jejich dodržování či ochrana slabší strany.

Zkusme si znova přečíst Listy federalistů, jimiž v 80. letech 18. století Hamilton, Madison a Jay mimo jiné vysvětlili vhodnost federálního uspořádání pro tehdejší Spojené státy americké, i pro Evropu mi to přijde inspirativní. Jestli mi něco vadí v současné Evropské unii, tak je to její demokratický deficit, tedy právě to, že Evropský parlament pořád ještě není skutečným parlamentem a Evropská komise skutečnou vládou. Pokud se Evropě něco podaří, národní politici to prodají jako svůj úspěch, pokud jim cokoli nevyjde, třeba i ve vnitrostátní politice, tak se vymluví na Brusel. A populisté celé Evropy mohou lidem představovat Evropskou unii jako něco cizího a nebezpečného. Já považuji Evropskou unii i Radu Evropy za úžasný politický projekt, který zajistil, že je na našem kontinentu mír tak dlouho, jak nikdy dříve nebyl. A člověk, který zažil ostnaté dráty na hranicích, musí přece stejně jako já mít vždycky zázračný pocit, když může dojet do Vídně, Říma i Paříže, aniž by viděl pohraničníka či vytáhl z kapsy pas. Pro mne to tedy pořád malý zázrak je.

Nelze přehlédnout množství věcí, kterými se stíháte zabývat vyjma své práce. Máte nějaké doporučení pro zvýšení efektivity konání, případně prozradíte nějaké metody, které sama používáte?

Myslím, že je nejdůležitější dobře si vybrat svůj životní cíl či úkol, přinášející pocit uspokojení, štěstí či naplnění svého potenciálu. Pro mne třeba je to možnost mít vliv na věci kolem sebe a pomáhat lidem, a to můžete i jako advokátka, i jako soudkyně, ale asi nejvíce jako vyučující či mentorka mladých právníků a právniček. Na fakultě hodně podporuji dovednostní až zážitkové vzdělávání. Je mi třeba líto, že se u nás více neprosazují právnické kliniky při právnických fakultách. Jako nejdůležitější mi připadá, že se tam studentstvo sejde s lidmi, kteří nebyli tak šťastní a úspěšní jako oni, což obecně přispívá ke zvýšení společenské odpovědnosti mladých právních profesionálů a nalezení smyslu jejich studia a profesního života.

Na závěr poslední otázka. Jak vidíte budoucnost českých právnických profesí? Přežijí rok 2030?

Věřím tomu, že ano, ale že se jejich role změní. Jejich hlavní dovedností nebude schopnost naučit se zpaměti všechny zákony, jejich čísla a čísla paragrafů či memorovat jednotlivá pravidla. To už dnes umí lépe počítače. Pořád ale budou právníci potřeba, aby komunikovali s lidmi, pomáhali jim formulovat a prosazovat jejich zájmy a práva a hledat sladění se zájmy a právy ostatních lidí. Právnická práce se bude myslím v budoucnu více podobat sociální práci. Nad počítači vyhrajeme jen schopností lepšího chápání lidských motivací, mediací vedených sporů, hledáním komplexních řešení, zohledňujících i hodnotový řád právních pravidel.

Vážená paní doktorko, moc děkuji za poskytnutý rozhovor a také děkuji za Vaši práci při prosazování hodnot a principů v oblasti základních lidských práv. ■

JUDr. Ing. Michael Sáblík,
vedoucí redaktor Ad Notam, notář v Praze

Martin Šešina, Ladislav Muzikář, Petr Dobiáš

Dědické právo

Nakladatelství Leges, 896 stran, ISBN: 978-80-7502-345-2

NAKLADATELSTVÍ LEGES, S. R. O., VYDALO V LÉTĚ 2019 PUBLIKACI „DĚDICKÉ PRÁVO“ S PODTITULEM „KOMPLETNÍ POHLED NA DĚDĚNÍ Z HLEDISKA HMOTNĚPRÁVNÍHO, PROCESNÍHO A MEZINÁRODNÍHO“ A OZNAČENOU JAKO „PRAKTICKÁ PŘÍRUČKA“ AUTORŮ MARTINA ŠEŠINY, LADISLAVA MUZIKÁŘE A PETRA DOBIÁŠE.

Po vydání nového občanského zákoníku jsme v posledních 5 letech měli příležitost zaznamenat řadu publikací zaobírajících se zásadní změnou dědického práva hmotného i procesního. Vedle komentářů občanského zákoníku vydaných snad všemi českými právnickými nakladatelstvími a pojímajících dědické právo v samostatných dílech bych rád upozornil také na komentáře zákona o zvláštních řízeních soudních včetně řízení o pozůstalosti (např. v roce 2016 komentář vydaný v nakladatelství Leges pod vedením doc. JUDr. Aleny Mackové, Ph.D., a JUDr. Ladislava Muzikáře).

Zájem občanů i odborné veřejnosti o radikální změny v dědickém právu vystihují i další publikace pojaté v obecné rovině, nikoli tedy jen jako komentář příslušných zákonných ustanovení. Jsou určeny pro laickou, ale i odbornou veřejnost. Hned v roce 2015 vyšla ucelená a kvalitně zpracovaná kniha pražských notářů Jiřího Svobody a Ondřeje Kličky „Dědické právo v praxi“.

Od té doby ovšem uplynuly čtyři roky, kdy se postupně stabilizovala judikatura i odborná literatura alespoň v těch nejzákladnějších neuralgických bodech, které občanský zákoník v dědickém právu nabízí opravdu v hojném počtu.

Právě vycházející publikace navazuje na dlouhou řadu oblíbených příruček o dědickém právu, které v posledních třiceti letech vydával postupně dnes již zesnulý a notářské obci dobře známý doc. JUDr. Jiří Mikeš, který dlouhodobě působil na katedře občanského práva Právnické fakulty Univerzity Karlovy. Tyto knihy plnily požadavky teoretické i praktické.

Na začátku tisíciletí se k Jiřímu Mikešovi připojil ještě JUDr. Ladislav Muzikář, dlouholetý předseda odvolacího dědického senátu Městského soudu v Praze a původně notář, který se těší velké úctě s ohledem na svou dlouhodobou úspěšnou přednáškovou i publikační činnost. Ten se v publikacích zaměřil na dědické právo procesní. Společná příručka vyšla v prvním desetiletí celkem třikrát v nakladatelství Linde Praha, a. s., a na ni pak v roce 2011 navázala obdobná kniha obou autorů s názvem „Dědické právo v teorii a praxi“.

V posledních osmi letech však došlo v dědickém právu k zásadním změnám, které jsou spojeny s občanským zákoníkem z roku 2012 a zákonem o zvláštních řízeních soudních z roku 2013, které vyvolaly řadu potíží v rozhodovací praxi v řízení o pozůstalosti. Navíc koncem roku 2016 doc. JUDr. Jiří Mikeš zemřel.

V právě vycházející publikaci pak Jiřího Mikeše nahradil v pasáži týkající se hmotného práva dědického JUDr. Martin Šešina, emeritní notář v Benešově, který je notářské obci důvěrně znám svou rozsáhlou a mnohaletou publikační a přednáškovou činností a který měl příležitost se účastnit části legislativních prací na novém občanském zákoníku.

Na rozdíl od předchozí publikace zaujme na první pohled její rozsah, kniha dosahuje téměř 900 stran a její rozsah je

více než dvojnásobný než v předchozím vydání. Je to dáno tím, že zejména hmotněprávní část je téměř trojnásobně podrobnější, a dále tím, že nově byla připojena třetí část zabývající se mezinárodními aspekty dědického práva (spoluautor Petr Dobiáš), v níž je detailně vysvětlen postup při výskytu stále v praxi častěji se vyskytujících mezinárodních prvků v pozůstalostním řízení, a to včetně problematiky evropského dědického osvědčení.

HMOTNĚPRÁVNÍ ČÁST

Hmotněprávní část obsahuje celkem 34 kapitol, které podrobně vysvětlují velké množství pojmů a institutů dědického práva hmotného, z nichž mnohé jsou pro současnou právní generaci pojmy zcela nové. Jen tři úvodní kapitoly se této charakteristice vymykají, když první kapitola z množství zásad vybírá právě tu, která je pro současný občanský zákoník charakteristická, totiž zásadu závaznosti vůle zůstavitele, a upozorňuje v této souvislosti i na její meze. Následuje krátká zmínka o právních úpravách dědického práva platných od vzniku Československa v roce 1918. Úvod vyúsťuje v kapitole III, která podává stručné vymezení 19 základních pojmů dědického práva, z nichž o mnohých pak je podrobněji pojednáno v kapitolách následujících.

Inspirující je kapitola IV, která záslužně rekapituluje sedm případů, kdy majetek zůstavitele nepřechází po smrti na dědice děděním, ale na jiné osoby, a to nejen na základě speciální úpravy v jiných předpisech, ale dokonce trestuhodně i na základě úpravy v občanském zákoníku samotném (např. práva z pojištění či z ochrany osobnosti člověka).

Velmi záslužná je v hmotněprávní části analýza odlišnosti mezi dědickými tituly a právními jednáními pro případ smrti v kapitole V a VI, na niž navazuje kapitola XI, která poskytuje velmi cenný výčet celkem dvanácti druhů právních jednání pro případ smrti plynoucích z úpravy na mnoha různých místech občanského zákoníku, z nichž některé nejsou upraveny ani v rámci dědického práva (darování pro případ smrti, pokyny zůstavitele podle § 764 o. z.). K nim přistupuje ještě volba práva, jímž se bude řídit dědictví, podle nařízení Evropského parlamentu a Rady.

Kapitola XI hmotněprávní části je ostatně na rozdíl od ostatních kapitol neobyčejně rozsáhlá (více než devadesát stran) a z hlediska sepisování notářských zápisů pro potřebu notářů klíčová. Vedle detailního rozboru problematiky závěti si ocenění zaslouží podrobný rozbor úpravy dědické smlouvy, jejichž sepisování naráží v praxi na značné problémy. Na s. 99 se Martin Šešina přiklání k názoru, že tzv. falcidiánská kvarta, tedy čtvrtina pozůstalosti, která musí podle § 1585 o. z. zůstat volná, se vztahuje k okamžiku uzavření dědické smlouvy. Neplatnost při překročení falcidiánské kvarty považuje za neplatnost relativní s tím, že neuplatnil-li zůstavitel za svého života neplatnost dědické smlouvy u strany, s níž uzavřel dědickou smlouvu, celá dědická smlouva se považuje za platnou. Takový výklad přispívá k možnostem uplatnění dědické smlouvy v notářské praxi. Spor o dědické právo je v hmotněprávní části stručně pojednán pouze v souvislosti s dědickou smlouvou na s. 107.

K přednostem publikace náleží četné množství konkrétních příkladů, které se včetně řešení vyskytují v mnoha částech knihy, např. u povolání spoludědiců za náhradníky na s. 153, ale zejména při výkladu zákonné dědické posloupnosti u jednotlivých dědických tříd v kapitole XVII hmotněprávní části.

Jedním z nejvíce neuralgických bodů nové úpravy je problematika nepominutelného dědice, která se zvláště v poslední době stala předmětem rozsáhlých diskusí v právní literatuře. Kapitola XXIII hmotněprávní části zdůrazňuje charakter povinného dílu jako nároku nepominutelného dědice, který tento musí aktivně uplatnit. I v této partii lze ocenit konkrétní příklad stejně jako v neméně složité kapitole následující, pojednávající o započtení na povinný díl a na dědický podíl a jeho provedení. Příklady nalezneme i v kapitole XXIX týkající se jednotlivých druhů odpovědnosti dědiců za dluhy zůstavitele.

V praxi aktuální je bohužel problematika postupu v případech, kdy zůstavitel nebo dědic jsou dotčeni exekucí či insolvencí, kterým se věnuje kapitola XXX hmotněprávní části. Pro praxi je také velmi potřebný rozbor postupu v případech, kdy zájmy pravého dědice nebyly zohledněny v řízení o pozůstalosti. Na rozdíl od minulosti, kdy byl postup zákonem přímo upraven, přichází nyní v úvahu žaloba z titulu bezdůvodného obohacení (kapitola XXXIII hmotněprávní části).

Jedním z nedostatků současné právní úpravy dědického práva hmotného je absence úpravy dopadu zániku společného jmění manželů smrtí jednoho z manželů. Proto je nutné přivítat analýzu tohoto dopadu ve všech v úvahu přicházejících alternativách v poslední kapitole hmotněprávní části.

PROCESNÍ ČÁST

Procesní část publikace zpracovaná Ladislavem Muzikářem klade důraz na skutečnost, že řízení o pozůstalosti je nejvýznamnějším nesporným řízením soudním, byť úkony v řízení provádějí notáři jako soudní komisaři. Za základní cíle řízení autor považuje zjištění dědiců zůstavitele a zjištění majetku a dluhů zůstavitele. Z principů tohoto nesporného řízení vyzdvihuje princip oficiality a princip vyšetřovací, jakož i princip legálního pořádku a někdy v praxi opomíjený princip materiální pravdy. Autor se dále věnuje postavení notáře jako pověřeného soudního komisaře a jeho vztahu k prvoinstančnímu soudu, a to včetně situací, kdy místo pověřeného notáře vystupují v řízení notáři společníci, zástupce notáře, náhradník a další zaměstnanci notáře.

V kapitole VII procesní části nelze přehlédnout podrobné pojednání o zjišťování dědického práva. Jedná se především o spory o dědické právo, které náleží ke klíčovým momentům úpravy dědického práva hmotného, ale zejména procesního, od jejichž řešení se odvíjí konečný postup v řízení. Je známo, že právě v tomto ohledu se úprava hmotněprávní a procesní navzájem liší, a proto je tento výklad zvláště důležitý. Lze uvítat přehled čtyř způsobů vyřešení sporu o dědické právo na s. 509 a násl.

Následující kapitola VIII řeší neméně naléhavý problém, tj. zjišťování práva nepominutelného dědice na povinný díl. Zde Ladislav Muzikář navazuje na výklad Martina Šešiny v hmotněprávní části. Zdůrazňuje, že nepominutelný dědic může své právo na povinný díl uplatnit až do závěru řízení. Autor také rozlišuje případy zjišťování práva na povinný díl v závislosti na skutečnosti, zda nepominutelný dědic byl či nebyl vyděděn. Závěrem se zdůrazňuje, že spor o platnost vydědění může být spojen se sporem o dědické právo.

V pasáži týkající se vypořádání společného jmění manželů lze přivítat konkrétní příklad a jeho řešení na s. 564. Přínosný je následující rozbor jednotlivých druhů usnesení o dědictví (kapitola X), jakož i čím dál tím frekventovanější problematiky předlužené pozůstalosti a likvidace pozůstalosti. V kapitole XII o dodatečném projednání pozůstalosti autor rozebírá všechny varianty takového postupu v závislosti na předpisech, které platily v době smrti zůstavitele. Zde autor rozlišuje mezi celkem 12 variantami, které přicházejí v úvahu podle data úmrtí zůstavitele počínaje situací, kdy zůstavitel zemřel před 1. 1. 1951, a každé z těchto variant věnuje detailní rozbor. Notáři dobře vědí, jakou starost jim dělají dodatečná projednání pozůstalosti, a jistě budou za tento přehled vděční.

Notáři a jejich zaměstnanci bezesporu uvítají praktické příklady výpočtu odměny notáře jako soudního komisaře, správce pozůstalosti a likvidačního správce za činnost v řízení o pozůstalosti v kapitole XVI procesní části včetně velkého množství konkrétních příkladů výpočtu odměny. Praktický je rovněž přehled daňových povinnosti v souvislosti s úmrtím zůstavitele, a to odděleně u úmrtí do konce roku 2013 a od počátku roku 2014. Cenná je rovněž pasáž, která rozebírá osud daňových povinností zůstavitele vzniklých jednak před smrtí zůstavitele, jednak v mezidobí mezí smrtí zůstavitele a skončením řízení o pozůstalosti, a konečně i po tomto datu.

Část třetí recenzované publikace „Mezinárodní aspekty dědického práva“ řadí mezi prameny mezinárodního dědického práva zákon o mezinárodním právu soukromém, nařízení evropských orgánů o dědictví, mezinárodní smlouvy o právní pomoci a instrukci Ministerstva spravedlnosti o styku s cizinou. Dále se zde rozebírají klíčové otázky, které je nutné v dědických věcech s mezinárodním prvkem řešit, a to především určování pravomoci soudů, určování rozhodného práva a uznání cizích rozhodnutí. Konečně je rozvedena problematika evropského dědického osvědčení.

Závěrem je možné konstatovat, že publikace nabízí mnohovrstevnatý pohled na všechny významné aspekty dědického práva. Publikace je natolik podrobná, že se nesporně stane praktickou pomůckou pro všechny notáře a jejich zaměstnance, kteří každodenně řeší problémy pozůstalostního řízení. Je jasné, že se stane vodítkem i pro advokáty, kteří stále častěji v řízení o pozůstalosti aktivně vystupují. I ostatní příslušníci právnické obce jistě rádi po této knize sáhnou. Co je podstatné, přehledné a srozumitelné zpracování napomůže i právním laikům, kteří přijdou do styku se smutnou skutečností úmrtí rodinného příslušníka či blízké osoby a nevědí, jak postupovat dál.

Celkový přínos publikace považuji za zásadní a jsem přesvědčen, že čtenáři nebudou zklamáni. ■

JUDr. Karel Wawerka,
emeritní notář,

AD NOTAM
NOTÁŘSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY
ČASOPIS ČESKÉHO NOTÁŘSTVÍ

ZÁKLADNÍ INFORMACE
vydavatel: Notářská komora České republiky
periodicita: čtvrtletník
náklad: 2 000 výtisků,
formát: A4 (210 x 297)
počet stran: průměrně 56+4

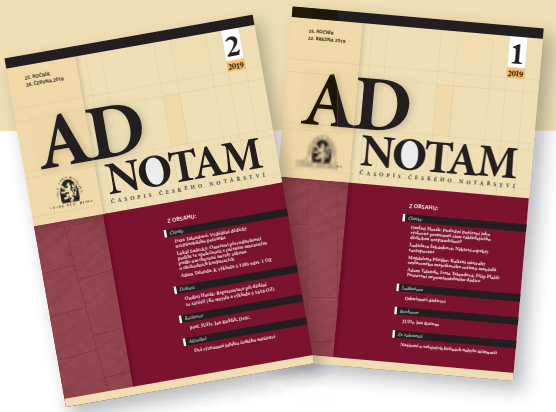

PŘEDPLATNÉ PRO ROK 2020
Cena časopisu: 480 Kč včetně DPH za ročník
(cena jednoho čísla je 120 Kč vč. DPH),
předplatné objednávejte na predplatne.adnotam@nkcr.cz

Seminář v Kroměříži 2019

VE DNECH 19. AŽ 21. 6. 2019 SE V PROSTORÁCH JUSTIČNÍ AKADEMIE V KROMĚŘÍŽI USKUTEČNIL SEMINÁŘ K DĚDICKÉMU PRÁVU HMOTNÉMU I PROCESNÍMU, S PŘESAHEM DO OBLASTI NOTÁŘSKÉ ČINNOSTI.

Seminář tradičně zahájil gestor semináře JUDr. Roman Fiala, místopředseda Nejvyššího soudu České republiky, a to letos již podvacáté. V úvodu pozitivně vyzdvihl právní úpravu odkazů. Připomněl, že v závětích je vždy třeba ustanovit dědice výslovně k podílu na pozůstalosti, a to k podílu vyjádřenému zlomkem, procentem, anebo tak, že podíl je vyjádřen hodnotou věcí, které mají připadnout dědici podle závěti. Zdůraznil přísnost při posuzování dodržení formy pořízení pro případ smrti a současně maximální respekt k obsahu vůle zůstavitele. Doplnil, že tolerovat výraz „odkazuji" ve významu ustanovení dědicem je možné jen tehdy, když taková byla skutečná vůle zůstavitele, a to s přihlédnutím ke všem okolnostem a s tím, že je třeba skutečný obsah vůle zůstavitele vždy zkoumat. JUDr. Fiala vyjádřil zklamání nad možnostmi použití dědické smlouvy v praxi, a to zejména proto, že zůstaviteli neumožňuje pořídit o celé pozůstalosti. Poukázal na nešťastné ustanovení zákona, které podmiňuje omezení odpovědnosti za dluhy zůstavitele složitým uplatněním výhrady soupisu pozůstalosti v pozůstalostním řízení. Uvedl také, že v dnešní době zpravidla není reálné sepsat všechny věci ve vlastnictví zůstavitele. Do diskuze navrhl, zda by se řízení o pozůstalosti mohlo omezit pouze na autoritativní zjištění dědického práva jednotlivých dědiců s tím, že by nebyl zjišťován konkrétní majetek zůstavitele, tedy obdobně, jak je tomu např. ve Spolkové republice Německo.

Prezident notářské komory ČR Mgr. Radim Neubauer seznámil publikum s probíhajícími jednáními s vrcholnými představiteli státu, kterých se účastní zástupci komory. Připomněl, že je třeba se připravit na to, že účast společníka na valné hromadě bude možná – po vzoru Německa – i prostřednictvím videokonference, kdy ověření totožnosti účastníka bude provedeno na základě elektronického občanského průkazu, a to prostřednictvím základních registrů veřejné správy. Výhledově se připravuje centrální elektronická evidence notářských zápisů a ověření podpisů, což je současný evropský trend. Přítomné informoval o tom, že pokračují jednání s ministryní spravedlnosti ČR Mgr. Marií Benešovou o změně tarifu. Shrnul, že klesá počet notářských zápisů a stále palčivějším problémem je obsazování notářských úřadů v severních Čechách a některých příhraničních oblastech republiky.

Na semináři poté vystoupil náměstek ministryně JUDr. Jeroným Tejc a informoval publikum o připravovaných legislativních změnách. Dědici by měli nadále přímo ze zákona nést odpovědnost za dluhy omezenou jen hodnotou majetku nabytého v dědictví. Samotný soupis, který prakticky

není reálný, by měl být nahrazen jednodušší formou, a to seznamem zahrnujícím hodnotné věci v pozůstalosti. Zůstavitel by měl mít možnost pořídit dědickou smlouvou o celém svém majetku. Uvedl, že se jedná o možnosti přechodu agendy úpravy poměrů nezletilých dětí po dobu po rozvodu, a to z opatrovnických soudů na notáře s tím, že ministerstvo si je vědomo připomínek soudců opatrovnických soudů, zejména respektování práva dítěte být v tomto řízení slyšeno. Celá koncepce by měla být doplněna novými procesními instituty, které zajistí legalitu a legitimitu rozhodnutí vydaného notářem. Kompetence notářů by neměla být bezvýjimečná. Celkově by však tímto způsobem mělo dojít k dalšímu odbřemenění justice.

JUDr. Martin Krčma a JUDr. Bohdan Hallada

Náměstek legislativní sekce Mgr. Michal Franěk potvrdil slova Mgr. Radima Neubauera o elektronické evidenci notářských zápisů a ověření podpisů. Uvedl, že by notáři mohli být v budoucnu pověřeni také vydáváním apostilačních doložek, které dosud provádí Ministerstvo spravedlnosti. Vyjádřil také přesvědčení, že i přes veto Senátu bude Poslaneckou sněmovou přijata novela zákona o obchodních korporacích. Informoval, že se připravuje novelizace bytového spoluvlastnictví a řada změn v oblasti spotřebitelského a insolvenčního práva.

JUDr. Filip Cileček, soudce Nejvyššího soudu, se podrobně věnoval vypořádacímu podílu v bytovém družstvu a otázkám spravedlivého vypořádání mezi družstvem a členem, jehož členství v družstvu zaniklo. Upozornil na rozhodnutí NS 27 Odo 5168/2017, R 67/2019, které stanoví, že při určení výše vypořádacího podílu (spojeného s nájmem bytu) musí bytové družstvo zásadně přihlédnout k obvyklé (tržní) hodnotě členského podílu bývalého člena družstva tak, aby mezi touto hodnotou a výší vypořádacího podílu nebyly neodůvodněné rozdíly. Uvedl, že tato otázka již byla Nejvyšším soudem judikována ohledně obchodního podílu ve společnosti s ručením omezeným (29 Odo 513/2005), kdy Nejvyšší soud dospěl k závěru, že lze dovodit, že plyne-li z účetní závěrky (a při řádném zpracování by to z ní mělo plynout), že účetní hodnota čistého obchodního jmění společnosti je v hrubém nepoměru ke skutečné, tržní hodnotě, je k tomu třeba při stanovení vypořádacího podílu přihlédnout, a to i v případě, že tak výslovně stanoví společenská smlouva (29 Cdo 3610/2013). Obdobný závěr učinil Nejvyšší soud též v poměrech jiného než bytového družstva (29 Cdo 2285/2008). Tento přístup má být též smyslem novely zákona o obchodních korporacích. JUDr. Cileček upozornil, že korektiv spravedlnosti působí oběma směry, tedy není možné zbavit člena jeho členství a vyplatit mu náhradu v hodnotě několika tisíc korun s tím, že družstvo následně tento podíl prodá za několikanásobně vyšší cenu, a rovněž není možné, aby člen, který z družstva dobrovolně vystoupil, požadoval po družstvu náhradu odpovídající účetní (zůstatkové) hodnotě, když tržní hodnota družstevního podílu spojeného s právem nájmu bytu je reálně v daném čase a místě mnohem nižší, což je problém např. Sokolova, Teplic a dalších měst. Je zřejmé, že touto optikou je na družstevní podíl spojený s právem nájmu bytu nahlíženo jako na nemovitost, čemuž však odpovídá i závěr obsažený v nálezu Ústavního soudu IV. ÚS 2000/18, podle kterého má vydržení podílu v družstvu trvat nikoliv tři roky, ale deset let, tedy obdobně jako u nemovité věci.

JUDr. Cileček upozornil na starší rozhodnutí 31 Cdo 1147/2012 – na základě dohody o převodu členských práv a povinností na nabyvatele přecházejí též práva a povinnosti vyplývající z dosavadního nájemního vztahu (právo nájmu družstevního bytu), jestliže to jejich povaha umožňuje. Převedl-li člen družstva členská práva a povinnosti v družstvu po doručení výpovědi z nájmu bytu (v průběhu výpovědní doby), nabyl nabyvatel práva vztahující se k bytu zatížená výpovědí, přestože důvody této výpovědi sám nezavinil, a na členská práva a povinnosti se nahlíží, jako by ke změně v osobě člena nedošlo.

JUDr. Petr Šuk, soudce Nejvyššího soudu, se věnoval problematice závodu. Připomněl, že nemovité věci, pokud tvoří součást závodu, přejdou na nabyvatele smlouvou o převodu závodu. Nejvyšší soud se dosud přikláněl k formálnímu pojetí závodu, kdy se za závod (případně jeho část) považuje pouze organizační složka zapsaná v obchodním rejstříku a převod vyžaduje schválení valnou hromadou. Podle novely ZOK však bude třeba souhlasu valné hromady též v případech, kdy převodem části závo-

du, byť nezapsaného jako organizační složka v obchodním rejstříku, dojde k faktické změně předmětu podnikání.

Připomněl, že protest na valné hromadě musí být vždy odůvodněn. Tento závěr dosud dovozovala judikatura, nyní jej obsahuje i navrhovaná novela zákona o obchodních korporacích. Pokud protestuje ten, kdo se nezúčastnil valné hromady, bude jeho protest přijat jen v případě, že se nezúčastnil valné hromady z důležitého důvodu.

Dále se JUDr. Šuk obsáhle věnoval pozvánce na valnou hromadu. Upozornil na rozhodnutí 27 Cdo 3885/2017. Pozvánku je třeba v podmínkách akciové společnosti uveřejnit na internetových stránkách společnosti a dále způsobem stanoveným ve stanovách. Pozvánka, jak v podmínkách společnosti s ručením omezeným, tak v podmínkách akciové společnosti, musí podle zákonné dikce obsahovat celý text změny stanov. Podle citovaného judikátu a též připravované novely ZOK však bude třeba uvést plné znění jen na internetových stránkách akciové společnosti, v pozvánce doručované podle stanov však postačí odkaz na internetové stránky. Pokud se společnost obsáhlostí návrhu snaží zakrýt jednotlivé změny, mohlo by to být považováno za zneužití, a usnesení valné hromady, která by takovéto stanovy přijala, by mohlo být prohlášeno za neplatné. V případě, že pošta řádně pozvánku nedoručí, jde to k tíži společnosti, která si daný doručující orgán vybrala. Hmotněprávní účinky doručení podle ZOK nastávají prvním dnem, kdy si mohl společník výzvu vyzvednout, zpravidla následující pracovní den po zanechání výzvy, a není rozhodné, zda to adresátovi neumožnila jeho pracovní doba.

JUDr. Petr Šuk znovu vyjádřil svůj názor, že rejstříkový soud je povinen se zabývat výhradami v osvědčovací doložce notářského zápisu, a toto své přesvědčení opírá o samotnou existenci této právní úpravy v notářském řádu, protože v opačném případě by pozbývala smysl. Připomněl, že výhrada vylučuje možnost provést přímý zápis notářem do obchodního rejstříku.

V případě vad notářského zápisu je rejstříkový soud povinen na návrh – i podle vadného notářského zápisu – navržené změny do obchodního rejstříku zapsat, protože osobou oprávněnou o tom vést spor je jen společník nebo člen družstva, SVJ atd., tedy ten, komu zákon toto právo výslovně přiznává, nikoliv obchodní rejstřík.

Uvedl, že důvod snížení základního kapitálu nemusí být součástí vlastního rozhodnutí o snížení základního kapitálu. Společníci mají právo snížit základní kapitál i v případě, že je to pro společnost nevýhodné, pokud jsou respektována práva věřitelů.

JUDr. Petr Šuk upozornil na řadu nových rozhodnutí NS ČR, týkajících se:

- podílů a akcií a dispozicí s nimi – 27 Cdo 3064/2016, 27 Cdo 1795/2018, 27 Cdo 912/2017, 27 Cdo 5693/2017, 29 Cdo 4851/2016, 27 Cdo 1950/2017,
- vytěsnění a nabídky převzetí – 29 Cdo 4568/2016, 29 Cdo 4803/2016, 29 Cdo 293/2017,
- volených orgánů – 29 Cdo 3478/2016, 29 Cdo 4082/2016, 27 Cdo 2856/2017, 29 Cdo 3325/2016, 29 Cdo 3770/2016, 27 ICdo 62/2017, 27 Cdo 2724/2017, 27 Cdo 3472/2017, 27 Cdo 3553/2018, 29 Cdo 5943/2016, 27 Cdo 3547/2017, 27 Cdo 4479/2017,
- valné hromady – 27 Cdo 1725/2017, 27 Cdo 1499/2017, 29 Cdo 4525/2016, 27 Cdo 5466/2017, 27 Cdo 3439/2017, 27 Cdo 1175/2017, 29 Cdo 5605/2016, 27 Cdo 3885/2017,
- zrušení společnosti a likvidace – 27 Cdo 1135/2017 (R 36/2019), 27 Cdo 2143/2017, 27 Cdo 4030/2017, 27 Cdo 3081/2017, 27 Cdo 3483/2017, 29 Cdo 5758/2016, 29 ICdo 64/2016, 27 Cdo 4056/2017, 27 Cdo 1495/2017, 27 Cdo 2228/2017,
- rozhodnutí k výkladu procesních předpisů – 29 Cdo 3307/2016, 29 Cdo 3814/2016, 29 Cdo 4727/2016, 27 Cdo 2066/2017, 27 Cdo 4718/2017, 27 Cdo 1875/2018.

Na semináři se opět prosadilo téma vykonatelnosti notářských zápisů, kterého se letos ujali JUDr. Bohdan Hallada, notář v Praze, a JUDr. Martin Krčma, notář v Praze. Je třeba ocenit jejich otevřenost a osobní odvahu, když představili konkrétní texty vlastních notářských zápisů, a upřímnou kolegialitu, se kterou sdíleli s ostatními své zkušenosti z praxe i odborné znalosti.

Praktickým a srozumitelným způsobem prošli jednotlivé typy vykonatelností. Ve svém vystoupení kladli důraz na poučovací povinnost notáře, kdy je třeba obě strany stejně poučit a objektivně jim vyložit obsah a důsledky tohoto notářského zápisu.

Notářský zápis je veřejnou listinou, ovšem soudci se k této skutečnosti v praxi staví velmi různě a i přes jasnou dikci zákona jej vždy jako veřejnou listinu nerespektují. Přednášející upozornili, že notářský zápis má jako veřejná listina svá specifika. Není soudní listinou, neobsahuje rozhodnutí o výsledku sporu. Existence notářského zápisu o vykonatelnosti nebrání účastníkům vést o tom samém soudní spor.

V přednášce věnovali největší prostor vykonatelnosti podle § 71 b notářského řádu a zdůraznili, že se jedná o procesní nástroj. Z praktických důvodů se tak může rozcházet datum splatnosti uvedené ve vykonatelnosti s datem splatnosti uvedeným v hmotněprávním důvodu (s tím, že datum uvedené ve vykonatelnosti musí být stejné nebo delší). Stejně tak může znít výše vykonatelné plnění na vyšší částku, než bude odpovídat skutečně sjednané částce – např. v případě smlouvy o úvěru nakonec nebude poskytnuta celá výše sjednaného úvěru. V případě, že by se oprávněný domáhal uspokojení v rozporu s hmotněprávním důvodem, ovšem v souladu s procesní dohodou o vykonatelnosti, povinný může úspěšně žádat zastavení exekuce v té části, ve které nemá podklad v hmotném právu. Přednášející rovněž uvedli, že přesně (tj. v konkrétní výši) musí být uveden nejen předmět plnění (jistina a výše splátek), ale rovněž smluvní úrok – tedy konkrétní sazbou, která nemá být odvislá od proměnné

sazby v čase, a opět má být v procesní dohodě o vykonatelnosti uvedena přesná, konkrétní výše smluvního úroku, který se může rozcházet s hmotněprávním ujednáním, a v části převyšující se povinný opět může bránit návrhem na částečné zastavení exekuce. Tímto se předejde požadavkům věřitele na další notářský zápis v případě změny výše smluvních úroků, popřípadě jiných okolností. Procesní podstatu dohody o vykonatelnosti podle § 71 b notářského řádu je třeba účastníkům srozumitelně vysvětlit. Je třeba rovněž dbát určení přesného data první a poslední splátky, případně též uvést přesnou výši poslední splátky, která se může od pravidelných splátek lišit. Uvedli, že podle jejich názoru je možné sepsat notářský zápis, sloužící jako exekuční titul pro případ neplacení nájemného. Lze tak učinit ale pouze v případě nájemního vztahu, sjednaného na dobu určitou, kdy je nepochybné, odkdy dokdy má být nájemné placeno.

Přednášející upozornili na tato rozhodnutí NS týkající se vykonatelnosti notářských zápisů: ohledně poučovací povinnosti – 28 Cdo 2217/2009, 30 Cdo 2734/2016, obecně k charakteru zápisu – 20 Cdo 1232/2004, k zastoupení – 20 Cdo 90/2017, k pluralitě účastníků – 21 Cdo 494/2014, 20 Cdo 453/2008, ke skutečnostem, na nichž se pohledávka nebo jiný nárok zakládá – 20 Cdo 5452/2017, 20 Cdo 3076/2018, 20 Cdo 280/2016, 20 Cdo 986/2005, 31 Cdo 2184/2013, k předmětu plnění – k jistině 20 Cdo 2685/2003, 20 Cdo 355/2006, – k úrokům 20 Cdo477/2007 (Rc 81/2009), – k úrokům z prodlení: nálezy Ústavního soudu III. ÚS 3347/12 a III. ÚS 1320/16, II. ÚS 3194/18 (ÚS 1008/2019), I. ÚS 523/07, I. ÚS 728/10, – ke smluvní pokutě 20 Cdo 3288/2006, 20 Cdo 3474/2018, 20 Cdo 3602/2018, k formulaci a prokazování podmínek a jejich splnění – 31 Cdo 2184/2013, 20 Cdo 3609/2018, 20 Cdo 1418/2017, 20 Cdo 2764/2018, k době plnění – 20 Cdo 533/2002 (SJ 70/2003, s. 310), ke splátkám – 20 Cdo 236/2006, 20 Cdo 2086/2017, a dále k exekuci majetku v SJM – nález Ústavního soudu I. ÚS 1587/17.

JUDr. Ljubomír Drápal, předseda Krajského soudu v Praze, se ve své přednášce neodchýlil od názorů, které zazněly na semináři v roce 2018.

Připomněl, že nejsou splněny předpoklady pro nařízení likvidace dědictví, pokud zůstavitel zanechal jen nepatrný majetek nebo majetek bez hodnoty a vypravitel pohřbu není nebo odmítá dát souhlas s vydáním tohoto nepatrného majetku. Řízení je v takovém případě třeba zastavit a nepatrný majetek vydat – s ohledem na procesní ekonomii řízení – České republice. V tomto případě, kdy souhlas s vydáním nepatrného majetku nebyl udělen, však má Česká republika právo na odvolání. S ohledem na hospodárnost řízení má tento postup přednost před likvidací dědictví. Koneckonců, výsledkem likvidace zpravidla je, že nepatrný majetek připadne zpravidla státu, protože je neprodejný. Zcela neobstojí ani argument uspokojení věřitelů, když přednostně se v likvidaci pozůstalosti uspokojuje pohledávka vypravitele pohřbu, který však nepatrný majetek odmítl převzít, a takový postup proto postrádá racionální podklad. JUDr. Drápal vyjádřil názor, že obdobně je třeba postupovat v případě, že vypravitelem pohřbu je obec a odmítá přijmout nepatrný majetek. Z publika zaznělo také upozornění na § 5 zákona o pohřebnictví, podle kterého může obec uplatnit svou pohledávku z titulu účelně vynaložených nákladů na slušné pohřbení u Ministerstva pro místní rozvoj jen v případě, že řízení o pozůstalosti bylo zastaveno.

V případě, že existuje sporný majetek, nelze řízení zastavit, ale je třeba určit dědice zůstavitele proto, aby byl jasný okruh účastníků sporného řízení, tedy pro případ podání žaloby na určení, že sporný majetek patří do pozůstalosti.

Nepominutelný dědic, který odmítl dědictví s výhradou povinného dílu, není dědicem, ale věřitelem pozůstalosti. Na jeho místo nenastupují jeho potomci. Náleží mu výplata jeho povinného dílu v penězích, nedohodne-li se s dědici jinak. Své právo na povinný díl musí uplatnit výslovně a má rovněž tento svůj návrh vyčíslit a odůvodnit. V tom případě se jím soudní komisař bude zabývat. Povinný díl se vypočítává ze skutečného majetku zůstavitele, tedy bez ohledu na to, zda byl některý majetek jako sporný z projednání vyloučen, případně bylo společné jmění manželů vypořádáno nerovnoměrně a nepominutelný dědic s tím nesouhlasí. V této části, která je mezi dědici a nepominutelným dědicem sporná, však soudní komisař odkáže nepominutelného dědice, aby svůj nárok uplatnil v řízení sporném, a to žalobou na plnění v penězích. Nepominutelný dědic se svého práva na povinný díl může rovněž vzdát. V případě, že nepominutelný dědic své právo na povinný díl neuplatní a ani se jej nevzdá, zůstane mu zachováno a může se s dědici dohodnout mimosoudně nebo žalovat dědice mimo řízení o pozůstalosti. Nepominutelný dědic má právo se odvolat do usnesení o obvyklé ceně *(v její výši se projeví rovněž výše náhradové pohledávky z vypořádání společného jmění, popřípadě ocenění majetku ve společném jmění a způsob vypořádání – pozn. redakce)*, nikoliv však do usnesení, kterým je schváleno vypořádání společného jmění manželů.

Pokud podmínky pro vydědění nejsou dány, pak je třeba toto vydědění považovat za negativní závěť. Nepominutelnému dědici tedy v případě vydědění, pro něž nejsou podmínky dány, náleží jen právo na povinný díl. Protože však až do právní moci usnesení, kterým je určen okruh dědiců, není napevno postaveno, zda je listina o vydědění pravá a platná, je třeba s vyděděným jednat jako s nepominutelným dědicem, který má právo na povinný díl – tedy umožnit mu účast u soupisu majetku atd. Vyděděný však v průběhu řízení může uznat vydědění a současně se vzdát práva na povinný díl. V takovém případě je jeho další účast v řízení – ať už jako dědice, či jako nepominutelného dědice s právem na povinný díl – bezpředmětná.

Logickým a systematickým výkladem je třeba dojít k závěru, že pokud následný dědic požádá o výplatu povinného dílu, již nemůže uplatnit právo na dědictví – jedno vylu-

čuje druhé. To platí i v případě, že přední dědic má právo s dědictvím disponovat.

Následně se JUDr. Ljubomír Drápal věnoval likvidaci pozůstalosti.

Věřitelé se stanou účastníky řízení až právní mocí usnesení o nařízení likvidace. Věřitelé nemají právo se do výroku o nařízení likvidace odvolat, ale je třeba jim usnesení o nařízení likvidace doručit, stejně jako známým spoludlužníkům nebo ručitelům. Výzva věřitelům, aby přihlásili své pohledávky, může být uvedena i mimo výrok. Je možné vydat v jednom usnesení výrok o vypořádání společného jmění, o obvyklé ceně pozůstalosti, o předlužení a o nařízení likvidace pozůstalosti.

Likvidačnímu správci dává souhlas ve smyslu § 231 z. ř. s. soudní komisař, nikoliv soud. Pokyny likvidačnímu správci dává soudní komisař neformálně a pořídí o tom záznam do spisu.

Likvidačního správce je třeba bezvýjimečně ustanovit vždy, pokud soudní komisař odmítá některou z přihlášek. Věřitel pak žaluje likvidačního správce. Přihláška musí mít obdobné náležitosti jako žaloba, tvrzení v ní obsažená musí být doložena listinami.

V případě řízení o sporné pohledávce je místně příslušný stejný soud jako soud pozůstalostní, a spor je veden podle části III občanského soudního řádu v samostatném, sporném řízení. O tom je soudní komisař povinen věřitele poučit. Ostatní věřitelé se mohou, nikoliv musí, účastnit řízení jako vedlejší účastníci. Likvidaci majetku je možné provádět jen na území České republiky.

V případě, že pohledávku uplatněnou do likvidace dědictví uhradí třetí osoba nebo zanikne jinak, zaniká účast takto uspokojeného věřitele.

Majetek zůstavitele lze zpeněžit jako soubor věcí, jak stojí a leží. O majetku, který se nepodařilo zpeněžit, popřípadě je to s ohledem na ekonomii řízení zjevně bezpředmětné, rozhodne ve smyslu § 237 z. ř. s. soud, nikoliv soudní komisař.

Likvidačnímu správci náleží plná správa majetku. Případný přebytek zpeněžení se vydá těm, kteří by připadali v úvahu jako dědici, nikoliv však jako dědicům, ale na základě zvláštního zákonného ustanovení a bez odpovědnosti za dluhy zůstavitele.

Mgr. Michal Králík, Ph.D., soudce NS, se zaměřil na pravidla vypořádání společného jmění manželů. Postupně prošel jednotlivá ustanovení § 709 o. z. Připomněl, že je-li taková vůle, lze nabýt do společného jmění i darem, děděním nebo odkazem, stejně jako koupí za výlučné prostředky – musí to však být v právním jednání jasně vyjádřeno. Poukázal na významnou obsahovou změnu § 709 odst. 1 písm. d) o. z. oproti předchozí právní úpravě, když ze společného jmění manželů je nyní vyloučen majetek nabytý právním jednáním jednoho z manželů vztahujícím se k jeho výlučnému vlastnictví, a to nikoliv s podmínkou, že se tak muselo stát jen za výlučný majetek tohoto z manželů. Upozornil na odůvodnění rozhodnutí NS 22 Cdo 5601/2016. Připomněl, že majetkový režim restitucí je upraven v § 3040 o. z.

Mgr. Michal Králík, Ph.D., rozebral stávající, již od roku 2014 prezentované názory na to, jak určit výši zisku z výlučného majetku jednoho z manželů, která náleží do společného jmění manželů. Dosud se jednalo do značné míry o účetní, poměrně složitý pohled na tuto problematiku. Mgr. Michal Králík, Ph.D., s posluchači sdílel nejnovější pohled na tuto otázku, podle kterého by mělo ke dni zániku společného jmění dojít k součtu všech vyplacených zisků a odečtení nákladů a investic za celou dobu trvání manželství, tedy bez ohledu na konkrétní účetní období. V případě, že by byl výsledek záporný, pak by bylo třeba postupovat podle § 742 o. z., tedy jak se každý z manželů zasloužil o nabytí a udržení majetkových hodnot náležejících do společného jmění, současně by však nebylo možné manžela trestat za kroky, které jsou součástí podnikatelského rizika. Dodal, že tato otázka nebyla dosud Nejvyšším soudem judikována.

Následně se zaměřil na situace, kdy v katastru nemovitostí není evidován skutečný vlastník, a na řadě příkladů demonstroval, že tato situace nemusí být výjimečná. Rozebral argumenty svědčící pro ochranu dobré víry třetích osob, resp. dobrověrného nabyvatele. Uvedenou problematiku rozebral také z pohledu ochrany v katastru nemovitostí nezapsaného manžela (který na to má nárok). Katastr nemovitostí má povahu vyvratitelné domněnky, zpravidla v těchto případech půjde o právní posouzení. Je zjevné, že nalezení spravedlivého, univerzálního řešení nebude nijak jednoduché.

Z průběhu vystoupení jednotlivých přednášejících je nepochybné, že praxe trpí řadou nedostatků nové civilní právní úpravy. Nejpalčivější problémy jsou však již alespoň v základu pojmenovány, u některých již řešení nalezla judikatura, jiné nedostatky (zejména tam, kde nelze situaci překlenout výkladem), mají být řešeny připravovanými změnami legislativy, z nichž některé byly uvedeny i v tomto článku. Řada otázek však stále zůstává bez jasné odpovědi a právě seminář v Kroměříži je tradičně velkou příležitostí ke sdílení názorů, hledání nových řešení a prostorem pro komunikaci notářů, soudců a zástupců Ministerstva spravedlnosti ČR, se společným cílem přispět ke spravedlivému a stabilizovanému právnímu prostředí. ■

JUDr. Kateřina Brejlová,
členka redakční rady Ad Notam,
notářka v Rožnově pod Radhoštěm

Finále soutěže Moot Court z dědického práva

DNE 25. 4. 2019 SE VE CVIČNÉ SOUDNÍ SÍNI PRÁVNICKÉ FAKULTY UNIVERZITY KARLOVY USKUTEČNILO VE SPOLUPRÁCI S ADVOKÁTNÍ KANCELÁŘÍ SQUIRE PATTON BOGGS A PRÁVNICKÝM AKADEMICKÝM SPOLKEM JURISTI FINÁLE SOUTĚŽE V SIMULOVANÉM SOUDNÍM PROCESU, TENTOKRÁT Z DĚDICKÉHO PRÁVA. ZADÁNÍ PŘIPRAVIL NOTÁŘ JUDR. ING. MARTIN MUZIKÁŘ, KTERÝ USEDL V POROTĚ SPOLU S MGR. NICOLE JANČOVOU, LL.M., A MGR. TAMAROU KOREŠOVOU, ODBORNICEMI NA MOOT COURT Z ŘAD ADVOKACIE.

Moot Court je moderní mimoškolní aktivitou, která studentům především vyšších ročníků právnických fakult názorně ukazuje, jak vypadá soudní řízení v praxi. Zadání vycházelo ze skutečného případu a soutěžícím byla předložena část spisu obsahující vylíčení podstatných skutečností, závěť a protokol o jednání. Jedna strana zastupovala pozůstalého syna, druhá strana pozůstalou dceru. Každá ze stran měla před jednáním zpracovat písemné podání, ve kterém se měla vypořádat s argumenty druhé strany, a určit, jakým způsobem má být pozůstalost podle závěti vypořádána. Při samotném jednání pak soutěžící prezentovali své argumenty, reagovali na argumenty protistrany a odpovídali na otázky poroty.

První (procesněprávní) část Moot Courtu se týkala praktické aplikace nařízení o dědictví, kdy měli soutěžící argumentačně zdůvodnit, zda měl zůstavitel obvyklý pobyt v České republice nebo v Chorvatsku. Výsledek tohoto sporu byl zcela zásadní pro velikost povinného dílu pozůstalé dcery, když v každém ze států je tato problematika upravena jinak. Druhá (hmotněprávní) část Moot Courtu se týkala především formálních náležitostí závěti a výkladu laicky psané závěti, kdy soutěžící argumentovali ohledně otázek, které nejsou ani v praxi zcela jasné.

O soutěž byl velký zájem, přihlásilo se celkem 20 dvoučlenných týmů z celé republiky, ze kterých porota vybrala do finále čtyři nejlepší. Vítězi se stali Kateřina Servusová a Tomáš Přeček před Ondřejem a Karolinou Drachovskými na místě druhém a Davidem Potužákem a Martinem Vaverou na místě třetím. Všichni finalisté prokázali hlubokou znalost dědického práva a vysokou úroveň psaného i mluveného projevu. Vítězové získali nejen hodnotné finanční a věcné ceny, ale především zpětnou vazbu od poroty a cenné zkušenosti, které uplatní v budoucí praxi. ■

JUDr. Ing. Martin Muzikář,
notář v Praze

Slavnostní recepce Notářské komory ČR k 30. výročí Sametové revoluce

Notářská komora ČR uspořádala dne 12. 9. 2019 na střeše Lucerny slavnostní recepci k nadcházejícímu 30. výročí Sametové revoluce. Prezident Notářské komory ČR Mgr. Radim Neubauer přivítal na akci představitele politické i akademické sféry, jakož i zástupce právnických profesních komor a další vzácné hosty. Čestným hostem byla paní PhDr. Jiřina Šiklová, CSc., která zavzpomínala na dobu před třiceti lety. ■

Ing. Jaroslav Šustr, MBA

Akci podpořila společnost RENOMIA, a. s.

Setkání Vltava–Dunaj

6.–8. 9. 2019

V ZÁŘÍ JE JIŽ TRADIČNĚ POŘÁDÁNO SETKÁNÍ ČESKÝCH A RAKOUSKÝCH NOTÁŘŮ VLTAVA–DUNAJ. ANI TENTO ROK NEBYL VÝJIMKOU A NOTÁŘSKÁ KOMORA V BRNĚ TAK NA 24. ROČNÍKU TOHOTO SETKÁNÍ PŘIVÍTALA ÚČASTNÍKY VE VALČI NA VYSOČINĚ.

Téma odborné přednášky bylo tento rok zvoleno stejné pro obě strany. Česká přednášející, Mgr. Ing. Monika Čechová, notářská kandidátka v Praze, tak rakouským kolegům představila současnou úpravu českého manželského majetkového práva a Dr. Michael Vidmar, notářský kandidát ve Vídni, seznámil české kolegy s jeho rakouskou koncepcí. V rámci doprovodného programu účastníci navštívili město Třebíč, kde je čekala prohlídka pamětihodností zařazených na seznamu UNESCO. ■

Mgr. Petr Klika, právník, NK ČR

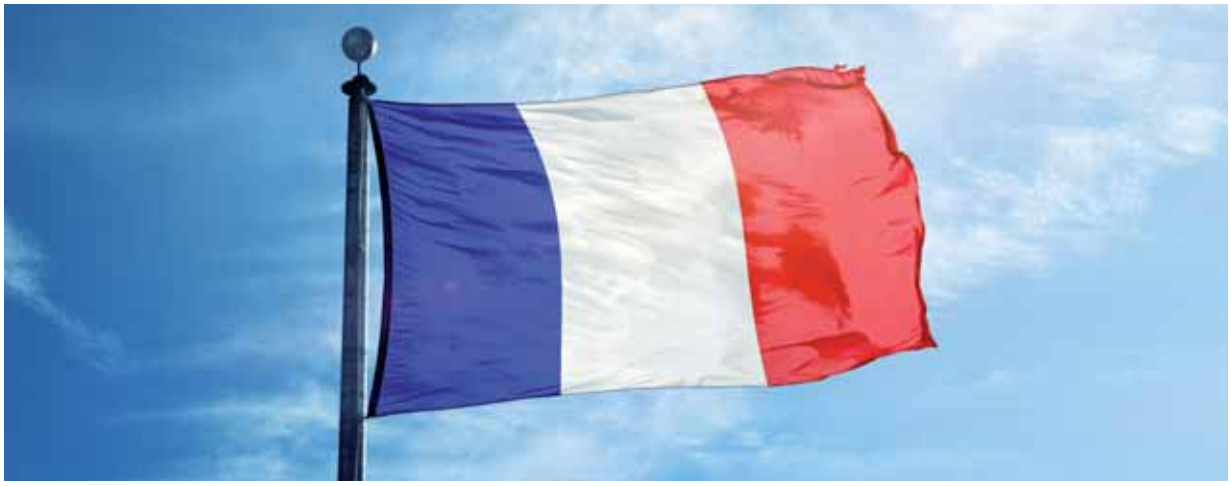

Jeden ze zajímavých institutů francouzského práva: PACS

PACS (NEBOLI „PACS CIVIL DE SOLIDARITÉ") BYL DO FRANCOUZSKÉHO PRÁVA ZAKOTVEN ZÁKONEM ÚČINNÝM OD 15. 11. 1999 JAKO REAKCE NA MOŽNOST USPOŘÁDÁNÍ PRÁV A POVINNOSTÍ PÁRŮ STEJNÉHO POHLAVÍ.

Paradoxně jej v naprosté většině (95 %) využívají heterosexuální páry. Jedná se o formu oficiálního partnerského soužití dvou dospělých osob (stejného či opačného pohlaví), méně formálního nežli manželství, v němž se členové páru zavazují žít společně a vzájemně si pomáhat. PACS zakládá vzájemnou vyživovací (vynutitelnou) povinnost, ale pouze po dobu společného soužití, druhý z partnerů je automaticky jmenován opatrovníkem v nezbytném případě, zakládá nároky v oblasti sociálního zabezpečení a v oblasti daňové jsou partneři považováni za jedinou domácnost s výhodami (a někdy i nevýhodami) u daně z nemovitostí (ve Francii značně vyšší než v České republice) a hlavně u daně z příjmů, v případě úmrtí jednoho z partnerů mají právo na přechod práva nájmu, pokud vzniklo za trvání vztahu, pokud ne, mají právo jeden rok bezplatného užívání společného obydlí, které bylo ve výlučném vlastnictví zemřelého partnera.

PACS ovšem nezakládá příbuzenský vztah, partneři jsou považováni za osoby spolužijící bez nároků na dědické právo; to musí být založeno závětí, která se nesmí dotknout práv nepominutelných dědiců (poznámka: ve Francii neexistuje institut vydědění potomka).

PACS lze uzavřít buď soukromou listinou, kterou je třeba předložit příslušné radnici k registraci, nebo veřejnou listinou ve formě notářského zápisu, kde registraci zajišťuje notář. Touto formou jsou podepisovány smlouvy, v nichž si partneři upravují majetkový režim po dobu trvání PACSu, mohou se totiž dohodnout na tom, že budou mít režim podobný našemu režimu oddělených jmění u manželů, nebo založí režim ideálního spoluvlastnictví, podle něhož si majetek již nabytý ponechají ve výlučném vlastnictví a do ideálního spoluvlastnictví budou nabývat majetek za trvání PACSu, ať už nabytý jednáním pouze jednoho, či obou dvou partnerů. S typem ujednání pak souvisí i odpovědnost za dluhy partnerů vůči věřitelům.

PACS není možné uzavřít mezi příbuznými v řadě přímé ani pobočné, osobami sešvagřenými a mezi osobami, které jsou již vázány jiným PACS nebo žijí v manželství, a pochopitelně s osobami nezletilými.

Ukončení PACSu je naopak mnohem jednodušší nežli ukončení manželství, neboť postačí písemná smlouva obou dvou účastníků, případně lze z PACSu vystoupit na základě žádosti jednoho z partnerů adresované druhému z nich, uzavřením manželství jednoho z partnerů, případně uzavřením manželství oběma partnery, které PACS nahradí. Zánik PACSu nezakládá žádné povinnosti k úhradě případného výživného ani odpovědnost za to, kdo zánik PACSu zavinil. ■

JUDr. Martina Herzánová,
členka Mezinárodní komise
prezidia NK ČR, notářka v Praze

Zpráva z kongresu francouzských notářů – Brusel

VICE NEŽ 3 000 FRANCOUZSKÝCH A ZAHRANIČNÍCH NOTÁŘŮ SE VE DNECH 2. AŽ 5. ČERVNA 2019 SEŠLO NA 115. KONGRESU FRANCOUZSKÝCH NOTÁŘŮ KONANÉM POPRVÉ OD ROKU 1891 MIMO FRANCOUZSKÉ ÚZEMÍ. V BRUSELU, SYMBOLICKY NA PŮDĚ, ODKUD VYCHÁZEJÍ EVROPSKÁ NAŘÍZENÍ, BYLO JAKO TÉMA KONGRESU ZVOLENO MEZINÁRODNÍ PRÁVO SOUKROMÉ.

Pozvání Nejvyšší rady francouzského notářství na kongres přijala i Notářská komora České republiky, v zastoupení JUDr. Martinou Herzánovou, notářkou v Praze.

Pod vedením prezidenta kongresu, pana Marca Cagniarta, notáře v Paříži, a generálního zpravodaje kongresu pana Pierra Tarrada, notáře v Paříži, bylo téma zaměřeno především na vztahy týkající se rodiny a majetku v mezinárodním kontextu. Zejména pro Francii, ale i pro ostatní evropské země je to téma velmi aktuální. Mimo území Francie žije dnes více než 3,4 milionu francouzských občanů, z nichž 45 % má dvojí občanství, je třeba zvládat stále častější případy, kdy pozůstalost zahrnuje majetek nacházející se v zahraničí, a v neposlední řadě jsou zde mezinárodní páry, ať už vstupující do manželství, registrovaných partnerství, či registrovaného spolužití (tzv. PACS).

Jako jeden z návrhů kongresu byla i úplná kodifikace francouzského mezinárodního práva soukromého, kterou Francie postrádá, a při řešení přeshraniční problematiky postupovala až doposud víceméně podle judikatury.

Jako jeden z dalších podnětů kongresu francouzští notáři navrhli, aby možnost uzavírat manželství před francouzským konzulátem měly i páry, kde pouze jeden ze snoubenců má francouzské občanství.

Též byl prezentován názor, aby v každé smlouvě sepsané ve formě notářského zápisu bylo za účelem jistoty uvedeno, jakým právem se uvedená smlouva řídí. Pro další zvýšení právní jistoty klientů navrhují, aby byl v určitých případech k notářskému zápisu připojen jeho úřední překlad do jazyka, kterému by dotčený klient rozuměl (s výjimkou oblasti Alsaska-Lotrinska, kde zákon již od roku 1924 umožňuje sepisování dvojjazyčných notářských zápisů). Též navrhují, aby do francouzské legislativy vstoupil oficiálně institut trustu tím, že by Francie ratifikovala Haagskou konvenci z roku 1985. Opakovaně zdůraznili úmysl vytvořit registr vydaných evropských dědických osvědčení.

Mimo hlavní program kongresu byly rovněž organizovány krátké hodinové vzdělávací kurzy a diskusní konference, na nichž se právní odborníci zabývali výkladem konkrétní oblasti nařízení o dědictví, resp. nařízení o manželských majetkových režimech. V těchto menších diskusích též vystupovali zahraniční notáři, kteří seznamovali francouzské notáře s právní úpravou dědického práva v jejich zemi.

Byť jsou problémy francouzských notářů obdobné, přesto musí francouzští notáři častěji než jejich kolegové v jiných evropských zemích řešit otázku, jaké právo aplikovat v případě, že je manželství účastníků uzavřeno v některé z arabských zemí, popřípadě jak posoudit rozsah společného majetku manželů u účastníka, který má v souladu s náboženským právem čtyři manželky.

Předmětem pozůstalosti jsou ve Francii nejen nemovité věci, ale ve velkém rozsahu i movité věci, které jsou rovněž při nabývání pozůstalosti výrazně zdaňovány, a z tohoto důvodu i přísně oceňovány znalci.

Notáři ve Francii již mají za samozřejmé, že papírové dokumenty včetně listinných notářských zápisů jsou minulostí,

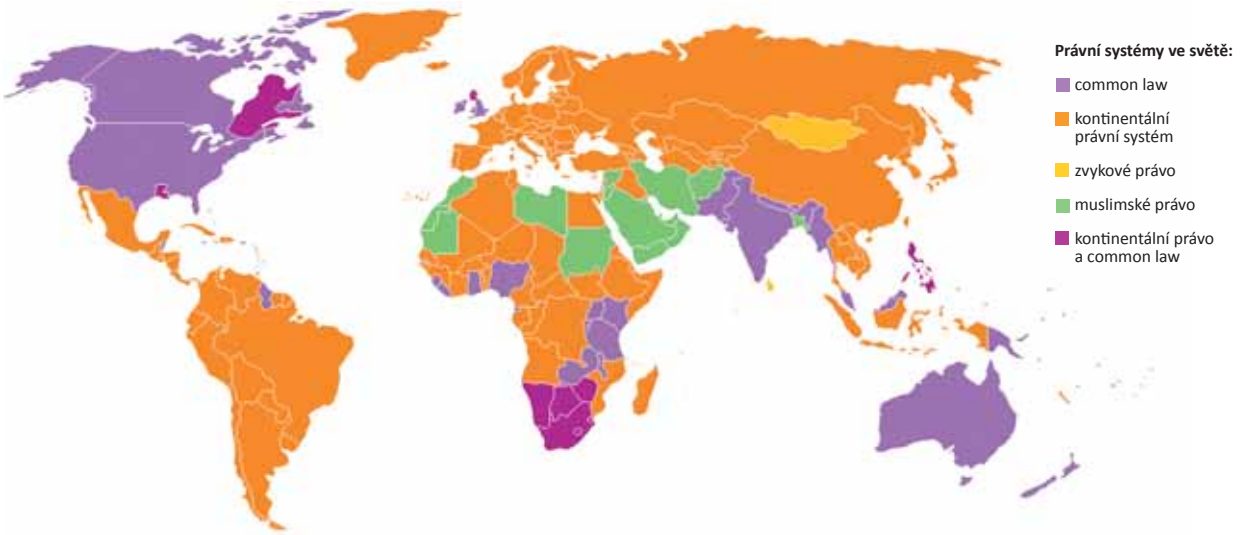

s klienty i úřady probíhá veškerá komunikace elektronicky za pomoci elektronických podpisů a notářské zápisy jsou ukládány do elektronických úložišť.

Tradiční účast zástupce České republiky na kongresu francouzských notářů, byť tentokrát na území Belgie, byla oceněna výslovně ze strany prezidenta Nejvyšší notářské rady Francouzské republiky (CSN) pana Jeana-Françoise Huberta a též jeho předchůdce pana Didiera Coiffarda, který přednesl proslov na naší notářské konferenci konané dne 5. října 2018. ■

JUDr. Martina Herzánová, notářka v Praze, členka Mezinárodní komise prezidia NK ČR

UŽITEČNÉ ODKAZY NA NAŘÍZENÍ EU UPRAVUJÍCÍ MEZINÁRODNÍ VYUŽITÍ NOTÁŘSKÝCH ZÁPISŮ:

Úmluva o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech – *aplikuje se na notářské zápisy sepsané do 1. 3. 2002*

*Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. 12. 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech – **Nařízení Brusel I** – aplikuje se na notářské zápisy sepsané počínaje od 1. 3. 2002*

*Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. 12. 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech – **Nařízení Brusel I BIS** – aplikuje se na notářské zápisy sepsané po 10. 1. 2015*

*Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 805/2004 ze dne 21. 4. 2004, kterým se zavádí evropský exekuční titul pro nesporné nároky – **Nařízení o evropském exekučním titulu** – použitelné pro notářské zápisy sepsané od 21. 10. 2005*

*Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. 11. 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000 – **Nařízení Brusel II BIS** – použitelné pro notářské zápisy sepsané od 1. 3. 2005*

Nařízení Rady (ES) č. 4/2009 ze dne 18. 12. 2008 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovacích povinností – použitelné pro notářské zápisy sepsané počínaje 18. 6. 2011

*Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 650/2012 ze dne 4. 7. 2012 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a přijímání a výkonu veřejných listin v dědických věcech a o vytvoření evropského dědického osvědčení – **Nařízení o dědictví** – aplikuje se počínaje dnem 17. 8. 2015*

*Nařízení Rady (EU) 2016/1103 ze dne 24. 6. 2016 provádějící posílenou spolupráci v oblasti příslušnosti, rozhodného práva a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech majetkových poměrů v manželství – **Nařízení o manželských majetkových režimech** –* účinné od 29. *1. 2019*

Nařízení Rady (EU) 2016/1104 ze dne 24. 6. 2016 provádějící posílenou spolupráci v oblasti příslušnosti, rozhodného práva a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech majetkových důsledků registrovaného partnerství – aplikuje se počínaje dnem 29. 1. 2019

Zasedání Poradní komise a Generální rady UINL ve Veracruz/Mexiko

Unión Internacional del Notariado
Union Internationale du Notariat
International Union of Notaries

VE DNECH 15. AŽ 18. KVĚTNA 2019 SE V MĚSTĚ VERACRUZ V MEXIKU USKUTEČNILO ZASEDÁNÍ STATUTÁRNÍCH ORGÁNŮ UINL. JUDR. MARTIN FOUKAL, ČESTNÝ PREZIDENT NK ČR, SE JAKO ŘÁDNÝ ČLEN ZÚČASTNIL ZASEDÁNÍ PORADNÍ KOMISE A NÁSLEDNĚ PAK ZASEDÁNÍ GENERÁLNÍ RADY (GR) UINL. MÍSTO PRO TOTO ZASEDÁNÍ BYLO VYBRÁNO MIMO JINÉ Z DŮVODU OSLAV 500. VÝROČÍ ZALOŽENÍ MĚSTA VERACRUZ I VZNIKU NOTÁŘSTVÍ. MEXICKÁ NOTÁŘSKÁ KOMORA SPOLEČNĚ S NOTÁŘSKOU KOMOROU VE VERACRUZ USPOŘÁDALA K PŘIPOMENUTÍ TOHOTO JUBILEA SLAVNOSTNÍ ZASEDÁNÍ, PO KTERÉM NÁSLEDOVALO ODHALENÍ PAMĚTNÍ DESKY NA BUDOVĚ SÍDLA NOTÁŘSKÉ KOMORY PREZIDENTEM UINL DR. JOSÉ MARQUEÑO DE LLANO.

Jednání **Poradní komise** proběhlo dne 15. května pod vedením jejího předsedy, Dr. Helmuta Fesslera ze SRN, honorárního prezidenta UINL. Komise se zabývala posouzením došlých kandidatur na nejvyšší funkce v UINL pro volby, které se uskuteční na příštím zasedání v Jakartě v listopadu 2019, a konstatovala, že všechny předepsané podmínky byly splněny, a tak k jejich schválení došlo jednomyslně. V rámci tohoto jednání se v malém kolektivu vybraných osobností diskutovalo o celé řadě aktuálních témat, jako např. zlepšení fungování nejvyšších orgánů UINL, konkretizaci podmínek pro přijetí nových členů UINL a o možnostech postihů pro ta členská notářství, která nerespektují plně své povinnosti a závazky vyplývající ze stanov vůči UINL, apod. Z členů komise byla vytvořena redakční rada, která byla pověřena zpracováním „katalogu sankcí" v případě nedodržování závazků národních notářství vůči UINL.

Zásadním bodem jednání Poradní komise byla otázka právního statutu UINL. Členové komise byli seznámeni s historickými fakty o vzniku a založení této světové organizace notářství latinského typu, o zápisech do příslušných registrů i o současné právní situaci. Jako první byla nastolena otázka, jaké právo se použije pro posuzování právního statutu – zda podle sídla, kterým je Buenos Aires, tedy argentinského práva, nebo italského, kde aktivně pracuje sekretariát v Římě, nebo dokonce práva švýcarského, kde jsou vedeny účty a platí se daně. Předmětem diskuse bylo i právní postavení administrativního sídla v Římě a odpovědnosti jejích zaměstnanců. Předseda komise Dr. Hellmut Fessler byl pověřen, aby přednesl závěry a doporučení této komise při jednání Generální rady.

Zasedání **Generální rady** UINL v následujících dnech řídil prezident UINL pro funkční období 2017 až 2019, Dr. José Marqueño de Llano, španělský notář. V rámci oficiálního zahájení zasedání GR a Shromáždění členských notářství (SČN) uvítal účastníky jednání také prezident Mexické notářské komory *(Colegio Nacional del Notariado Mexicano)*, Dr. Armando Javier Prado, který stručně charakterizoval současnou situaci, kompetence a úkoly mexického notářství. Úvodem rovněž účastníky pozdravil guvernér mexického státu Veracruz, pan Cuitláhuac García Jimenez, a ocenil významnou roli notářů v mexické společnosti.

Kromě obvyklých bodů jednání GR/SČN, jako např. pravidelné zprávy nejvyšších představitelů UINL, předsedů jednotlivých kontinentálních i mezikontinentálních komisí a jednotlivých pracovních skupin, finanční zprávy pokladníka a schválení účetní bilance UINL za rok 2018, byla na programu zasedání GR/SČN řada důležitých témat:

PRÁVNÍ STATUS UINL

Jak již bylo zmíněno v informaci o obsahu jednání Poradní komise, jedním z nejdůležitějších bodů programu tohoto zasedání Generální rady bylo konstatování současné situace právního postavení UINL. Po detailní analýze historických faktů proběh-

la v sále velice zajímavá diskuse, z níž vycházely různé úvahy a návrhy řešení. Přehledný exkurz do celé historie písemně vypracoval a na tomto fóru přednesl argentinský notář Carlos D'Alessio, který též přislíbil, že se argentinské notářství postará o veškerou administrativu související s uvedením právního stavu UINL do souladu se zákonnými požadavky a ponese veškerou finanční zátěž s tím spojenou. Prezident UINL, Dr. José Marqueño de Llano, který řídil tuto diskusi, vyzval jednotlivá notářství k písemnému zpracování návrhů s tím, že se této otázce bude věnovat mimořádné zasedání Shromáždění členských notářství, které bylo naplánováno na 15. 6. v Madridu.

Důležitým bodem programu bylo **představení kandidátů na funkce prezidenta, viceprezidentů a pokladníka pro funkční období 2020 až 2022**. O post prezidenta UINL pro nadcházející volební období se budou ucházet tři kandidáti z Latinské Ameriky. Platí totiž nepsané pravidlo střídání ve vedení UINL mezi Evropou a Amerikou. První výjimkou byl v předchozím funkčním období africký notář ze Senegalu, působící ve městě Dakar, Sédar Senghor. Všichni tři uchazeči dostali příležitost, aby se představili ve svém max. 15minutovém projevu.

Prvním, kdo v tomto vymezeném čase přednesl své představy o směrování UINL v nejbližších letech, byl **Alvaro Rojas Chary** z Kolumbie. Program, ze kterého vyplývala pragmatičnost a cílevědomost kandidáta, byl demonstrován i na připravené projekci.

Druhým v pořadí byl mexický kandidát **Fernando Trueba Buenfil**, který představil své vize v projevu trvajícím téměř půl hodiny, ve kterém hovořil mimo jiné o úloze notářství a jeho tradiční roli ve společnosti. Účastníkům zasedání byly rozdány tištěné materiály prezentující tohoto kandidáta.

Jako třetí se za řečnický pult postavila argentinská kandidátka **Cristina Noemi Armella**, která zdůraznila mimo jiné důležitost vzdělávání notářů po celou dobu působení ve funkci s odvoláním se na své zkušenosti z vedení univerzity, kde působí jako rektorka. Její projev překročil dvojnásobek vymezeného času, nicméně prezident José Marqueño de Llano tento „prohřešek" toleroval i s ohledem na to, že se o post prezidenta UINL uchází poprvé v historii žena, a jak sama kandidátka dodala – žena má vždy poslední slovo…

Po těchto projevech následovala vystoupení kandidátů na viceprezidenty UINL pro jednotlivé kontinenty. Na postu viceprezidenta pro Evropu vystřídá německou notářku Sigrun Eberfaller sympatický francouzský notář Lionel Galliez, který je českému notářství příznivě nakloněn, neboť jeho babička pochází z Čech. O post pokladníka se bude ucházet tradičně kandidát ze Švýcarska, Laure Thoney.

INTERNÍ TÉMA: ÚLOHA NOTÁŘE V ROZVOJI DIGITÁLNÍ EKONOMIKY

Pro každé zasedání nejvyšších orgánů UINL bývá zvoleno aktuální téma, kterým tentokrát bylo „Úloha notáře v rozvoji digitální ekonomiky". Pro nás je toto téma nanejvýš aktuální s ohledem na připravovanou aplikaci umožňující zakládání společností na dálku pomocí videokonferencí a na vkládání originálů notářských zápisů do centrálního úložiště, neboť v zemích Latinské Ameriky se již technologie na nejvyšší technické úrovni používají. Na zasedání bylo demonstrováno propojení mezi notáři navzájem, notáři a komorou, a notáři a úřady státní správy. Přístup je chráněný heslem, elektronickým podpisem a biometrickými znaky apod. Notáři jsou napojeni do rejstříků vedených jejich komorou. V činnosti notářů v Argentině je aktivně využíván systém blockchain.

KOMISE CCNI

UINL prostřednictvím své Komise pro mezinárodní notářskou spolupráci (CCNI), jejímž posláním je napomáhat rozvoji základních principů notářství latinského typu, hodlá dále prohlubovat vztahy s notářstvími, která z různých důvodů – hlavně politických – nesplňují zatím podmínky pro přijetí do UINL: jedná se např. o notářství Kazachstánu, Běloruska, Kambodže, Burundi a Íránu. Těmto notářstvím bude poskytována odborná pomoc zvláště v případě potřeby přípravy nové národní legislativy. V červnu 2019 byla v Kazachstánu uspořádána odborná konference pro notářství střední Asie (Uzbekistán, Kyrgyzstán, Tadžikistán, Turkmenistán, Ázerbájdžán, Mongolsko), neboť v této geografické oblasti jsou velmi aktivní právníci ze zemí common law, kteří se zde snaží zavést tento právní systém.

Předseda komise CCNI, Dr. Franz Leopold, rakouský notář, se v činnosti komise také zaměřuje na notářství, která již byla do UINL přijata v posledních letech (např. Vietnam), avšak dostala se z různých důvodů do obtížné situace a potřebují odbornou pomoc, např. při získávání nových kompetencí, při budování celostátní notářské komory anebo v případě uvažovaných legislativních změn apod.

Pracovní skupina **„Boj proti praní špinavých peněz"** složená ze zástupců Francie, Rakouska, Německa, Španělska, Kolumbie, Litvy, Japonska a Argentiny vypracovala i za přispění dalších notářství manuál nazvaný „Dobré praktiky v oblasti boje proti praní špinavých peněz a financování terorismu". Ten byl schválen na zasedání v Buenos Aires dne 2. října 2018 a nyní se tato pracovní skupina zaměřila na rizika spojená se zakládáním kapitálových společností bez notáře, jejichž prostřednictvím dochází k daňovým únikům. Na tomto poli spolupracuje UINL s GAFI [Finanční akční skupina pro boj proti praní špinavých peněz je známá pod francouzským názvem *Groupe d'action financière* (GAFI) a je mezivládní organizací založenou v roce 1989 na základě iniciativy skupiny G7.] V roce 2001 se mandát GAFI rozšířil na financování terorismu (sekretariát sídlí v sídle OECD v Paříži). Aktuálním úkolem této pracovní skupiny je vymezit se oproti advokátům, kteří mají zcela jiné postavení.

Vzdělávací komise zpracovala a představila program nazvaný **„vzdělávání notářů on-line"**. Následně vyzvala všechna členská notářství k tomu, aby stanovila minimální počet hodin, které notář musí absolvovat v kalendářním roce.

Velmi důležitou práci odvádí pracovní skupina věnující se tématu **„veřejná listina“**. Zabývá se významem veřejné listiny jako nabývacího titulu, ekonomickými dopady, ale také zásadou pevného tarifu s úvahami, zda je možné za určitých podmínek stanovit pravidla pro snížení odměny. Tato pracovní skupina dokončuje studii, a i pro nás by mohla být vítaným zdrojem informací a třeba i inspirací.

KONGRES UINL V ROCE 2019

Zasedání orgánů UINL ve Veracruz bylo posledním před 29. mezinárodním kongresem UINL. Indonéská notářská komora *(Ikatan Notaris Indonesia)* nabídla, že zorganizuje zasedání všech pracovních skupin a orgánů UINL s tím, že na jejich jednání bude bezprostředně navazovat mezinárodní kongres UINL, který se uskuteční ve dnech 28. až 30. listopadu 2019 v Jakartě. Pro kongres byla stanovena témata **„platnost principů latinského notářství v 21. století“** a **„notář a fyzická osoba“**. Obě témata jsou stále aktuální a můžeme být oprávněně zvědaví na to, jak se jednotliví autoři příspěvků s takto širokými tématy dokáží vypořádat. Mnohá notářství organizují výpravy na kongres UINL, který se poprvé bude konat v této části světa.

Kongresu bude předcházet jednání všech pracovních komisí a skupin, Rady předsednictví, Generální rady a Shromáždění členských notářství, na kterém bude volen prezident a viceprezidenti pro jednotlivé kontinenty. Na návrh národních notářství budou voleni členové Rady předsednictví, Generální rady a následně budou nově jmenováni členové pracovních skupin a komisí. UINL. Výsledek těchto voleb určí, jakou cestou se bude světové notářství v nejbližších letech ubírat. ■

JUDr. Martin Foukal, čestný prezident NK ČR,
notář v Praze

Generální shromáždění CNUE
Saint-Malo 20.–22. 6. 2019

V ČERVNU SE VE FRANCOUZSKÉM SAINT-MALO KONALO ZASEDÁNÍ PLENÁRNÍHO GENERÁLNÍHO SHROMÁŽDĚNÍ CNUE (RADA NOTÁŘSTVÍ EU). V NÁSLEDUJÍCÍM PŘÍSPĚVKU PŘINÁŠÍME SHRNUTÍ NEJPODSTATNĚJŠÍCH TÉMAT, KTERÁ BYLA VEDLE PROVOZNÍCH ZÁLEŽITOSTÍ PROJEDNÁNA.

Jednou z významných projednávaných událostí předcházejícího období byla publikace databáze OECD týkající se ukazatele míry regulace jednotlivých profesí (PMR indikátor). Činnost notářů vykazuje téměř ve všech státech relativně vysokou hodnotu tohoto indikátoru, což nelze považovat za závěr zcela odpovídající skutečnosti. Na základě iniciativy ze strany dvou členských notářství CNUE došlo k doplnění a upřesnění publikovaných údajů prostřednictvím několika poznámek. Podle první z nich je třeba vzít v potaz rozdílný obsah jednotlivých profesí napříč různými státy. Druhá poznámka pak upozorňuje na skutečnost, že notáři v zemích s kontinentálním právním řádem vykonávají soudní a správní činnost na základě pravomoci delegované státem a v tomto ohledu se odlišují od ostatních profesí zahrnutých do analýzy. Tím je relativizován závěr o vysoké úrovni regulace činnosti notářů. Dále je ve zprávě výslovně doplněno, že v některých státech neexistují notáři jako představitelé tzv. svobodného povolání.

Dalším neméně důležitým bodem na pořadu jednání byl projekt Evropské notářské sítě (ENN) a otázka případného zapojení národních notářských institutů do její činnosti. Evropská notářská síť představuje nástroj sloužící primárně k zprostředkování kontaktu mezi zahraničními notáři, poskytování informací o formálních požadavcích stanovených pro právní jednání v zahraničí a poskytování zahraničních právních předpisů, což přináší výraznou pomoc při řešení případů s přeshraničním prvkem, se kterými se notáři v posledních letech setkávají stále častěji. Zástupci několika členských notářství zdůraznili potřebu dalšího rozvoje tohoto projektu se zapojením profesionálů a vedle toho také obeznámení notářů o jeho existenci, aby byl prakticky využíván ještě intenzivněji, než tomu bylo doposud.

Za NK ČR se jednání generálního shromáždění zúčastnili Mgr. Radim Neubauer, JUDr. Berenika Wünschová a Mgr. Petr Klika. ■

Mgr. Petr Klika, právník, NK ČR

Vyšší ochrana pro kupující dosud nepostavené nemovitosti v italském právním řádu

Koupě nemovitosti představuje pro převážnou většinu společnosti rozhodnutí s významným a zároveň dlouhodobým právním a finančním dopadem do života celé domácnosti. Pokud se (budoucí) kupující rozhodne pro koupi nemovitosti, která je teprve ve stádiu projektu nebo ve výstavbě, pak kromě toho, že musí zvážit širší okruh otázek technického rázu týkajících se samotné nemovitosti, čelí i dalšímu riziku, které spočívá v eventualitě insolvence, zániku či jiné situace developerské společnosti jakožto (budoucího) prodávajícího.

V Itálii je tak kupujícím dosud nepostavené nemovitosti již poměrně dlouhou dobu poskytována ochrana mj. ve formě finanční záruky, kterou je prodávající povinen zajistit pro případ tzv. *krizové situace*. Ta zahrnuje především výkon rozhodnutí vedený proti prodávajícímu postižením nemovitosti, která je předmětem dotyčné smlouvy, úpadek a některé další situace. Samotná bankovní záruka přitom slouží k tomu, aby kupující obdržel zpět uhrazené zálohy i přes finanční potíže prodávajícího vedoucí k tomu, že kupující se vlastníkem nemovitosti nestane. Vedle toho je prodávající povinen sjednat pojistnou smlouvu, která slouží ke krytí některých konkrétně vymezených škod. Toto pojištění je však povinen zajistit až k okamžiku převodu vlastnického práva, a sice na pojistnou dobu deseti let.

Do tohoto procesu nově v několika rovinách vstupují notáři. Jde o důsledek stanovení formálních požadavků na smlouvy vztahující se k předmětné nemovitosti. Konkrétní požadavky jsou nyní zakotveny v ustanovení čl. 6 odst. 1 legislativního dekretu[1] z 20. června 2005, č. 122, o ochraně majetkových práv nabyvatelů doposud nepostavených nemovitostí podle zákona z 2. srpna 2004, č. 210. Smlouva o smlouvě budoucí nebo jiná smlouva, která směřuje k budoucímu nabytí vlastnického nebo jiného věcného práva k dosud nepostavené nemovitosti, vyžaduje v důsledku nové úpravy formu veřejné listiny nebo soukromé listiny s ověřeným podpisem.

Důležitá je zejména funkce, kterou má zapojení notáře splňovat, podávající se z ustanovení čl. 12 odst. 1 písm. a) zákona z 19. října 2017, č. 155, o zmocnění vlády k reformě úpravy týkající se krize podniku a úpadku, ze kterého plyne, že požadavek formy veřejné listiny nebo soukromé listiny s ověřeným podpisem slouží k tomu, aby notář ověřil splnění podmínek spočívajících ve sjednání odpovídající finanční záruky a uzavření pojistné smlouvy.

V této souvislosti je vhodné se krátce pozastavit nad pojmem soukromé listiny s ověřeným podpisem v rámci italského právního řádu. Každému příslušníkovi české notářské obce totiž patrně připadá podivuhodná představa, že v rámci provedení legalizace by se měl vyjadřovat i k samotným obsahovým náležitostem dané listiny. Proces ověření podpisu se však v italském právu oproti režimu založenému prostřednictvím ustanovení § 74 českého notářského řádu (především oproti jeho odstavci 3, podle kterého notář neodpovídá za obsah listiny, u níž provedl legalizaci) výrazně odlišuje. Rozhodným je v tomto ohledu zejména ustanovení čl. 48 písm. b) Kodexu principů profesní etiky přijatého usnesením Národní notářské komory č. 2/56 ze dne 5. dubna 2008 (dále jen „Kodex"). Ten po notářích vyžaduje, aby při každém ověření podpisu soukromé listiny (vedle dodržení dalších povinností a stanovených postupů) zkontroloval také zákonnost obsahu listiny a skutečnost, zda odpovídá vůli stran, zpravidla jejím přečtením stranám před samotným podpisem. Ustanovení čl. 42 písm. b) Kodexu vedle toho vyžaduje, aby i v rámci ověřování podpisu na soukromých listinách byl stranám nápomocen při výběru nejvhodnějšího smluvního typu odpovídajícího jejich záměru při současné kontrole zákonnosti a vzájemného souladu.

Nová právní úprava se použije u plánovaných nemovitostí a nemovitostí ve výstavbě, o jejichž povolení bylo požádáno, nebo jejichž ohlášení bylo podáno[2] 16. března 2019 a později. Dopadá na vztahy mezi prodávajícími, kterými jsou stavebníci – podnikatelé (ať už představovaní korporacemi nebo jednotlivci, přičemž druhá uvedená možnost zřejmě není častým případem), a na straně druhé kupujícími, kteří jsou fyzickou osobou.

Lze uzavřít, že vzhledem k cenám nemovitostí a jejich významu v životě občanů je nově založený režim poskytující vyšší míru jistoty nepochybně vhodným řešením, obzvláště při současné vidině hospodářské recese. ■

Mgr. Petr Klika, právník, NK ČR

1 Legislativní dekret (decreto legislativo) je právní předpis se silou zákona, který vydává vláda na základě zmocnění zákonodárcem, který stanoví základní principy, které má právní úprava dané materie splňovat.

2 Právní úprava povolování a ohlašování staveb podle italského právního řádu rozlišuje poměrně širokou řadu správních aktů a režimů, jejichž detailní popis by představoval námět na samostatný článek.

Ilustrační foto: Shutterstock.com

PRÁVNÍ ROZHLEDY 10/2019:

ČLÁNKY

Kryptografický a dynamický biometrický podpis podle platné právní úpravy
prof. Ing. Vladimír Semejkal, Csc., LL.M., DrSc., Brno

DISKUSE

Střet zájmů v osobních společnostech: notifikační povinnost a otázky s ní spojené
Martin Floreš, Brno

PRÁVNÍ ROZHLEDY 11/2019:

DISKUSE

K nálezu Ústavního soudu ve věci vydržení vlastnického práva k členskému podílu v bytovém družstvu a posouzení dobré víry držitele
doc. JUDr. Bohumil Havel, Ph.D., Praha
JUDr. Petr Bezouška, Ph.D., Olomouc

PRÁVNÍ ROZHLEDY 12/2019:

ČLÁNKY

Vybrané aspekty dědické (ne)způsobilosti ve vztahu k nezletilému dítěti
Mgr. Milan Palásek, Brno

DISKUSE

Je lhůta k uveřejnění a zaslání pozvánky na valnou hromadu akciové společnosti stanovena kogentně?
prof. JUDr. Josef Bejček, Csc., Brno

PRÁVNÍ ROZHLEDY 13–14/2019:

JUDIKATURA – SOUDY ČR
Nejvyšší soud České republiky: Zrušení a vypořádání

spoluvlastnictví: Solventnost spoluvlastníka, jemuž má být věc přikázána do výlučného vlastnictví. Kritéria pro přikázání věci spoluvlastníkovi. Účelné využití věci

§ 1142 a násl., § 1147 ObčZ

Účastník, jemuž má být věc přikázána do výlučného vlastnictví, musí mít finanční prostředky odpovídající vypořádacímu podílu již v době vydání rozhodnutí o zrušení a vypořádání spoluvlastnictví, nebo musí prokázat, že je schopen si finanční prostředky opatřit (např. závazným příslibem půjčky či poskytnutím úvěru). Toliko výjimečně je možné spoluvlastníku přikázat společnou věc, ačkoliv finanční prostředky nezbytnými na vyplacení vypořádacího podílu v době rozhodnutí nedisponuje, jestliže z dokazování vyplyne jednoznačný závěr, že je v přiměřené době získá. Není-li najisto postaveno, že spoluvlastník finanční prostředky již má či je v přiměřené době získá, pak podmínka solventnosti není splněna. Nepostačí nabídka banky na poskytnutí hypotečního úvěru, kterou sama banka označí za nezávaznou.

Při rozhodování o tom, kterému ze spoluvlastníků bude přikázána společná věc, o kterou má zájem více spoluvlastníků, je třeba přihlédnout především ke schopnosti účastníků vyplatit spoluvlastnický podíl a k jeho výši – jde o základní kritéria. Dále lze přihlédnout i k účelnému využití věci, vzít v úvahu, za jakých okolností došlo k jejímu pořízení, kdo se o ně rozhodující měrou zasloužil, a k zajištění dalšího bydlení účastníků, jakož i k dalším skutečnostem, které v řízení vyjdou najevo. „Historická rodinná vazba" je významná tehdy, jsou-li podíly spoluvlastníků stejné, oba mají prostředky k vyplacení přiměřené náhrady a ostatní kritéria vyznívají rovnocenně.

„Účelné využití věci" je neurčitý pojem; např. to, že jedna strana ji chce užívat osobně a druhá pronajímat, samo o sobě nevylučuje v poměrech konkrétní věci účelné využití ani na jedné straně – např. invalidní osoba či senior částky získané z pronájmu využije na lepší zdravotní péči a osobní služby. Ani koupi podílu za účelem investice nelze hodnotit jako morálně závadnou. Posouzení účelnosti využití věci je tak vždy individuální.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky z 27. 2. 2019, sp. zn. 22 Cdo 103/2019

Nejvyšší soud České republiky: Zúžení SJM a jeho dvě fáze – dohoda o zúžení a následující dohoda o vypořádání konkrétní věci

§ 143a odst. 1, § 149 ObčZ 1964

Jestliže se účastníci dohodnou jen o tom, že se jejich společné jmění k určitým nemovitostem ruší, resp. Že se společné jmění zahrnující nemovitosti ruší ůaž na věci tvořící obvyklé vybavení společné domácnosti", nevyžaduje se k účinnosti této smlouvy, která musí mít obligatorně formu notářského zápisu, vklad práva do katastru nemovitostí; ten vyžaduje až následná dohoda o tom, jak bude bezpodílové spoluvlastnictví nemovitostí vypořádáno; tato následná dohoda nevyžaduje formu notářského zápisu.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky z 27. 2. 2019, sp. zn. 22 Cdo 4773/2018

Nejvyšší soud České republiky: Právo na modifikaci zákonného dědického podílu vypořádáním mezi dědici § 1693 odst. 3 ObčZ

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky z 13. 3. 2019, sp. zn. 24 Cdo 2619/2018

SOUDNÍ ROZHLEDY 5/2019:

VÝBĚR ROZHODNUTÍ V OBLASTI CIVILNĚPRÁVNÍ

Převoditelnost podílu ve společnosti s ručením omezeným a zánik účasti společníka

Usnesení NS z 19. 9. 2017, sp. zn. 29 Cdo 5719/2016 (Rc 152/2018, PR 6/2018 s. 222)

Právní úprava převoditelnosti podílu ve společnosti s ručením omezeným není součástí práva upravujícího postavení osob ve smyslu § 1 odst. 2 ObčZ. Společníci se mohou ve společenské smlouvě odchýlit od pravidla vyjádřeného v § 207 odst. 1 ZOK i tak, že převod podílu na jiného společníka zcela vyloučí. Vyloučí-li současně i převod podílu na třetí osobu (§ 208 ZOK), bude podíl ve společnosti s ručením omezeným zcela nepřevoditelný.

PRÁVNÍ RÁDCE 06/2019:

Rodinná ústava, nový koncept v českém prostředí

Stanislav Servus, partner Eversheds Sutherland ČR

BULLETIN ADVOKACIE 6/2019:

Několik poznámek k formě a omezené převoditelnosti zaknihovaných akcií

JUDr. Radim Kříž, působí jako advokát a pedagog na VŠE v Praze

Komu patří prostor nad pozemkem a pod ním

JUDr. Eva Barešová, je právničkou, expertkou na katastrální právo ■

Rubriku zpracoval Mgr. Erik Mrzena, notář v Praze, člen redakční rady Ad Notam.

Zahájení a ukončení činnosti notářů

Ministryně spravedlnosti JUDr. Marie Benešová s účinností od 1. 7. 2019, na základě výsledku konkurzu, jmenovala notářského kandidáta **Mgr. Matěje Dubna** notářem do notářského úřadu v obvodu Okresního soudu Praha – západ, se sídlem v Praze.

Mgr. Matěj Duben

JUDr. Romana Postránecká

Dnem 1. 7. 2019 byla jmenována ministryní spravedlnosti, na základě výsledku konkurzu, notářská kandidátka **JUDr. Romana Postránecká (Lužná)** notářkou v obvodu Okresního soudu v Kladně, se sídlem ve Slaném. Ministryně spravedlnosti jmenovala ke dni 1. 9. 2019 notářskou kandidátku **Mgr. Ing. Janu Krejsovou** do funkce notářky notářského úřadu v obvodu Okresního soudu v Semilech, se sídlem v Semilech.

Mgr. Ing. Jana Krejsová

Mgr. Šárka Aschenbrennerová

K témuž dni, 1. 9. 2019, ministryně spravedlnosti jmenovala **Mgr. Šárku Aschenbrennerovou**, na základě výsledku konkurzu, notářkou v Českých Budějovicích a současně ji odvolala z funkce notářky v Jindřichově Hradci. Také od 1. 9. 2019 ministryně spravedlnosti jmenovala, na základě výsledku konkurzu, **Mgr. Davida Borského** do funkce notáře notářského úřadu v obvodu Okresního soudu Praha-východ, se sídlem v Praze a současně Mgr. Davida Borského odvolala z funkce notáře v Lounech. Na základě výsledku konkurzu dnem 1. 12. 2019 byl ministryní spravedlnosti jmenován notářský kandidát **Mgr. Karel Bareš** notářem notářského úřadu v obvodu Okresního soudu v Nymburce, se sídlem v Lysé nad Labem.

Novým notářkám a novým notářům přejeme hodně úspěchů v jejich pracovní činnosti.

Mgr. David Borský

Mgr. Karel Bareš

Ministryně spravedlnosti JUDr. Marie Benešová odvolala dnem 31. 12. 2019, na vlastní žádost, **Mgr. Evu Vymazalovou** z funkce notářky ve Valašském Meziříčí, **Mgr. Miluši Pavlíkovou** z funkce notářky v Tachově. Ke dni 31. 3. 2020 byl ministryní spravedlnosti odvolán, na vlastní žádost, JUDr. **Josef Tichý** z funkce notáře v Karlových Varech.

Za dlouholetou činnost ve prospěch notářství děkujeme a do dalšího života přejeme pevné zdraví a osobní spokojenost. ■

Redakce Ad Notam

Složení slibu do rukou ministryně spravedlnosti

Dne 17. června 2019 složily slib do rukou ministryně spravedlnosti JUDr. Marie Benešové, podle § 9 odst. 2 notářského řádu, notářské kandidátky Mgr. Petra Vránová, Mgr. Alena Konečná, JUDr. Romana Lužná a Mgr. Ing. Jana Krejsová.

Blahopřejeme a přejeme mnoho pracovních úspěchů v další činnosti. ■

Redakce Ad Notam

NOTÁŘSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY

vyhlašuje podle § 8 odst. 6 zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „notářský řád"), a podle § 2 odst. 1 předpisu Notářské komory České republiky o postupu při vyhlašování a organizaci konkurzu na obsazení notářského úřadu (konkurzní řád),

KONKURZ

na obsazení notářského úřadu

pro obvod Okresního soudu v Lounech se sídlem **v Lounech**.

Jde o uvolněný notářský úřad po notáři Mgr. Davidu Borském, který ukončí činnost notáře v tomto notářském úřadě ke dni 31. 8. 2019. Notářská komora České republiky přijímá přihlášky do konkurzu ve svém sídle v Praze 2, Apolinářská 12, nejpozději do 17. října 2019.
Jednání před konkurzní komisí se bude konat ve čtvrtek 14. listopadu 2019 v době od 9:00 hodin v sídle Notářské komory České republiky v Praze 2, Apolinářská 12.

Přehled předpokladů pro zařazení uchazeče do konkurzu ve smyslu § 7 odst. 1 notářského řádu:
1) státní občanství členského státu Evropské unie, jiného státu tvořícího Evropský hospodářský prostor nebo Švýcarské konfederace,
2) plná svéprávnost,
3) vysokoškolské vzdělání v oboru právo, získané
   a) v magisterském studijním programu právo a právní věda studiem na vysoké škole v České republice, nebo
   b) studiem na vysoké škole v zahraničí, pokud je takové vzdělání v České republice uznáváno za rovnocenné vzdělání uvedenému v písm. a) na základě mezinárodní smlouvy, kterou je Česká republika vázána, anebo pokud takové vzdělání bylo uznáno podle zvláštního právního předpisu, a současně takové vzdělání odpovídá obsahem a rozsahem obecnému vzdělání, které lze získat v magisterském studijním programu právo a právní věda v oboru právo na vysoké škole v České republice;
4) za vzdělání podle písm. a) se považuje také vysokoškolské vzdělání získané před 1. lednem 1999 na právnické fakultě vysoké školy se sídlem v České republice nebo jejích právních předchůdců,
5) bezúhonnost,
6) vykonání alespoň pětileté notářské praxe,
7) složení notářské zkoušky.

Přehled praxí považovaných ve smyslu § 7 odst. 2 notářského řádu za praxi notářskou:
Notářskou praxí se rozumí praxe notáře, notářského kandidáta a notářského koncipienta podle notářského řádu a praxe státního notáře a notářského čekatele podle dřívějších předpisů. Do notářské praxe Notářská komora České republiky započte zcela praxi soudce, prokurátora, státního zástupce, advokáta, komerčního právníka, soudního exekutora, soudce Ústavního soudu, asistenta soudce Ústavního soudu nebo Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu, exekutorského kandidáta, justičního čekatele, asistenta soudce, asistenta veřejného ochránce práv, asistenta státního zástupce, právního čekatele prokuratury, právního čekatele státního zastupitelství, advokátního koncipienta, exekutorského koncipienta nebo právního čekatele u komerčního právníka, činnost zaměstnance Ministerstva spravedlnosti, který získal vysokoškolské vzdělání v rámci magisterského studijního programu v oblasti práva na vysoké škole a který se samostatně podílí na tvorbě návrhů obecně závazných právních předpisů; do notářské praxe ministr spravedlnosti na návrh Notářské komory České republiky z jiné právní praxe může započítat nejvýše 2 roky.

Přehled zkoušek považovaných ve smyslu § 7 odst. 3 notářského řádu za zkoušku notářskou:
Notářskou zkouškou se rozumí notářská zkouška podle notářského řádu a notářská zkouška podle dřívějších předpisů. Za osobu, která složila notářskou zkoušku, se považuje i ten, kdo složil odbornou justiční zkoušku, soudcovskou zkoušku, jednotnou soudcovskou zkoušku, jednotnou soudcovskou a advokátní zkoušku, prokurátorskou zkoušku, odbornou závěrečnou zkoušku právních čekatelů, advokátní zkoušku, exekutorskou zkoušku a profesní zkoušku na komerčního právníka.

Podmínkou zařazení **uchazeče** do konkurzu je podání přihlášky a předložení těchto dokladů:
1) doklad o státním občanství,
2) prohlášení o plné svéprávnosti,
3) výpis z evidence Rejstříku trestů, a je-li uchazeč občanem jiného členského státu Evropské unie, nebo jiného státu tvořícího Evropský hospodářský prostor nebo Švýcarské konfederace, výpis z evidence trestů nebo rovnocenný doklad vydaný příslušným soudním nebo správním orgánem tohoto státu, nebo výpis z evidence Rejstříku trestů s přílohou obsahující informace, které jsou zapsané v evidenci trestů státu, jehož je občanem; tyto doklady nesmí být starší než 3 měsíce před podáním přihlášky,
4) doklad o vzdělání ve smyslu § 7 odst. 1 písm. b) notářského řádu,
5) doklad o složení notářské zkoušky nebo jiné zkoušky (§ 7 odst. 3 notářského řádu),
6) doklad o alespoň pětiletém trvání notářské praxe nebo jiné praxe (§ 7 odst. 2 notářského řádu),
7) osvědčení podle zákona č. 451/1991 Sb., kterým se stanoví některé další předpoklady pro výkon některých funkcí ve státních orgánech a organizacích České a Slovenské Federativní Republiky, České republiky a Slovenské republiky, ve znění pozdějších předpisů, jde-li o uchazeče narozeného před 1. 12. 1971,
8) doklad o zaplacení účastnického poplatku (kopie výpisu z účtu, kopie ústřižku poštovní poukázky, kopie příjmového dokladu Notářské komory České republiky).

Podmínkou zařazení **uchazeče – notáře** se sídlem v České republice do konkurzu je podání přihlášky a předložení dokladu uvedeného shora pod bodem 8).
Podmínkou zařazení **uchazeče – notářského kandidáta** do konkurzu je podání přihlášky a předložení dokladů uvedených shora pod body 6), 7), 8) a dokladu o tom, že je zapsán v seznamu kandidátů příslušné notářské komory.
Notářskou praxi dokládá potvrzením notářské komory o době zápisu v seznamu notářských koncipientů a seznamu notářských kandidátů a potvrzením notáře o době trvání pracovního poměru nebo jiným dokladem, z něhož je zjistitelná délka praxe.

Výše účastnického poplatku za podání přihlášky do konkurzu činí 12 000 Kč a je třeba jej zaplatit nejpozději při podání přihlášky do konkurzu. Poplatek se platí převodem nebo složením na účet Notářské komory České republiky u UniCredit Bank Czech Republik and Slovakia, a. s., č. ú. 45818009/2700, variabilní symbol rodné číslo uchazeče, převodem poštovní poukázkou nebo v hotovosti v sídle Notářské komory ČR v Praze 2, Apolinářská 12.
Na základě písemné žádosti uchazeče sdělí Notářská komora České republiky statistické údaje o výkonnosti uvolněného notářského úřadu za poslední ukončený kalendářní rok.
Notářská komora České republiky odešle účastníkům zařazeným do konkurzu nejpozději desátý den před jednáním konkurzní komise pozvánku k jednání na adresu uvedenou v přihlášce ke konkurzu.
Notářská komora České republiky předloží na základě výsledku konkurzu ministru spravedlnosti návrh na jmenování notáře do notářského úřadu.

NOTÁŘSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY

vyhlašuje podle § 8 odst. 6 zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „notářský řád“), a podle § 2 odst. 1 předpisu Notářské komory České republiky o postupu při vyhlašování a organizaci konkurzu na obsazení notářského úřadu (konkurzní řád),

KONKURZ

na obsazení notářského úřadu

pro obvod Okresního soudu v České Lípě se sídlem **v České Lípě**.

Jde o uvolněný notářský úřad po notářce Mgr. Janě Truhlářové, která zemřela dne 22. 6. 2019. Notářská komora České republiky přijímá přihlášky do konkurzu ve svém sídle v Praze 2, Apolinářská 12, nejpozději do 23. září 2019.
Jednání před konkurzní komisí se bude konat v úterý 22. října 2019 v době od 9:00 hodin v sídle Notářské komory České republiky v Praze 2, Apolinářská 12.

Přehled předpokladů pro zařazení uchazeče do konkurzu ve smyslu § 7 odst. 1 notářského řádu:
1) státní občanství členského státu Evropské unie, jiného státu tvořícího Evropský hospodářský prostor nebo Švýcarské konfederace,
2) plná svéprávnost,
3) vysokoškolské vzdělání v oboru právo, získané
   a) v magisterském studijním programu právo a právní věda studiem na vysoké škole v České republice, nebo
   b) studiem na vysoké škole v zahraničí, pokud je takové vzdělání v České republice uznáváno za rovnocenné vzdělání uvedenému v písm. a) na základě mezinárodní smlouvy, kterou je Česká republika vázána, anebo pokud takové vzdělání bylo uznáno podle zvláštního právního předpisu, a současně takové vzdělání odpovídá obsahem a rozsahem obecnému vzdělání, které lze získat v magisterském studijním programu právo a právní věda v oboru právo na vysoké škole v České republice;
4) za vzdělání podle písm. a) se považuje také vysokoškolské vzdělání získané před 1. lednem 1999 na právnické fakultě vysoké školy se sídlem v České republice nebo jejích právních předchůdců,
5) bezúhonnost,
6) vykonání alespoň pětileté notářské praxe,
7) složení notářské zkoušky.

Přehled praxí považovaných ve smyslu § 7 odst. 2 notářského řádu za praxi notářskou:
Notářskou praxí se rozumí praxe notáře, notářského kandidáta a notářského koncipienta podle notářského řádu a praxe státního notáře a notářského čekatele podle dřívějších předpisů. Do notářské praxe Notářská komora České republiky započte zcela praxi soudce, prokurátora, státního zástupce, advokáta, komerčního právníka, soudního exekutora, soudce Ústavního soudu, asistenta soudce Ústavního soudu nebo Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu, exekutorského kandidáta, justičního čekatele, asistenta soudce, asistenta veřejného ochránce práv, asistenta státního zástupce, právního čekatele prokuratury, právního čekatele státního zastupitelství, advokátního koncipienta, exekutorského koncipienta nebo právního čekatele u komerčního právníka, činnost zaměstnance Ministerstva spravedlnosti, který získal vysokoškolské vzdělání v rámci magisterského studijního programu v oblasti práva na vysoké škole a který se samostatně podílí na tvorbě návrhů obecně závazných právních předpisů; do notářské praxe ministr spravedlnosti na návrh Notářské komory České republiky z jiné právní praxe může započítat nejvýše 2 roky.

Přehled zkoušek považovaných ve smyslu § 7 odst. 3 notářského řádu za zkoušku notářskou:
Notářskou zkouškou se rozumí notářská zkouška podle notářského řádu a notářská zkouška podle dřívějších předpisů. Za osobu, která složila notářskou zkoušku, se považuje i ten, kdo složil odbornou justiční zkoušku, soudcovskou zkoušku, jednotnou soudcovskou zkoušku, jednotnou soudcovskou a advokátní zkoušku, prokurátorskou zkoušku, odbornou závěrečnou zkoušku právních čekatelů, advokátní zkoušku, exekutorskou zkoušku a profesní zkoušku na komerčního právníka.

Podmínkou zařazení **uchazeče** do konkurzu je podání přihlášky a předložení těchto dokladů:
1) doklad o státním občanství,
2) prohlášení o plné svéprávnosti,
3) výpis z evidence Rejstříku trestů, a je-li uchazeč občanem jiného členského státu Evropské unie, nebo jiného státu tvořícího Evropský hospodářský prostor nebo Švýcarské konfederace, výpis z evidence trestů nebo rovnocenný doklad vydaný příslušným soudním nebo správním orgánem tohoto státu, nebo výpis z evidence Rejstříku trestů s přílohou obsahující informace, které jsou zapsané v evidenci trestů státu, jehož je občanem; tyto doklady nesmí být starší než 3 měsíce před podáním přihlášky,
4) doklad o vzdělání ve smyslu § 7 odst. 1 písm. b) notářského řádu,
5) doklad o složení notářské zkoušky nebo jiné zkoušky (§ 7 odst. 3 notářského řádu),
6) doklad o alespoň pětiletém trvání notářské praxe nebo jiné praxe (§ 7 odst. 2 notářského řádu),
7) osvědčení podle zákona č. 451/1991 Sb., kterým se stanoví některé další předpoklady pro výkon některých funkcí ve státních orgánech a organizacích České a Slovenské Federativní Republiky, České republiky a Slovenské republiky, ve znění pozdějších předpisů, jde-li o uchazeče narozeného před 1. 12. 1971,
8) doklad o zaplacení účastnického poplatku (kopie výpisu z účtu, kopie ústřižku poštovní poukázky, kopie příjmového dokladu Notářské komory České republiky).

Podmínkou zařazení **uchazeče – notáře** se sídlem v České republice do konkurzu je podání přihlášky a předložení dokladu uvedeného shora pod bodem 8).
Podmínkou zařazení **uchazeče – notářského kandidáta** do konkurzu je podání přihlášky a předložení dokladů uvedených shora pod body 6), 7), 8) a dokladu o tom, že je zapsán v seznamu kandidátů příslušné notářské komory.
Notářskou praxi dokládá potvrzením notářské komory o době zápisu v seznamu notářských koncipientů a seznamu notářských kandidátů a potvrzením notáře o době trvání pracovního poměru nebo jiným dokladem, z něhož je zjistitelná délka praxe.

Výše účastnického poplatku za podání přihlášky do konkurzu činí 12 000 Kč a je třeba jej zaplatit nejpozději při podání přihlášky do konkurzu. Poplatek se platí převodem nebo složením na účet Notářské komory České republiky u UniCredit Bank Czech Republik and Slovakia, a. s., č. ú. 45818009/2700, variabilní symbol rodné číslo uchazeče, převodem poštovní poukázkou nebo v hotovosti v sídle Notářské komory ČR v Praze 2, Apolinářská 12.
Na základě písemné žádosti uchazeče sdělí Notářská komora České republiky statistické údaje o výkonnosti uvolněného notářského úřadu za poslední ukončený kalendářní rok.
Notářská komora České republiky odešle účastníkům zařazeným do konkurzu nejpozději desátý den před jednáním konkurzní komise pozvánku k jednání na adresu uvedenou v přihlášce ke konkurzu.
Notářská komora České republiky předloží na základě výsledku konkurzu ministru spravedlnosti návrh na jmenování notáře do notářského úřadu.

NOTÁŘSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY

vyhlašuje podle § 8 odst. 6 zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „notářský řád"), a podle § 2 odst. 1 předpisu Notářské komory České republiky o postupu při vyhlašování a organizaci konkurzu na obsazení notářského úřadu (konkurzní řád),

KONKURZ
na obsazení notářského úřadu

pro obvod Okresního soudu ve Vsetíně se sídlem **ve Valašském Meziříčí**.

Jde o uvolněný notářský úřad po notářce Mgr. Evě Vymazalové, která ukončí činnost notářky ke dni 31. 12. 2019. Notářská komora České republiky přijímá přihlášky do konkurzu ve svém sídle v Praze 2, Apolinářská 12, nejpozději do 4. listopadu 2019.
Jednání před konkurzní komisí se bude konat v úterý 3. prosince 2019 v době od 9:00 hodin v sídle Notářské komory České republiky v Praze 2, Apolinářská 12.

Přehled předpokladů pro zařazení uchazeče do konkurzu ve smyslu § 7 odst. 1 notářského řádu:
1) státní občanství členského státu Evropské unie, jiného státu tvořícího Evropský hospodářský prostor nebo Švýcarské konfederace,
2) plná svéprávnost,
3) vysokoškolské vzdělání v oboru právo, získané
   a) v magisterském studijním programu právo a právní věda studiem na vysoké škole v České republice, nebo
   b) studiem na vysoké škole v zahraničí, pokud je takové vzdělání v České republice uznáváno za rovnocenné vzdělání uvedenému v písm. a) na základě mezinárodní smlouvy, kterou je Česká republika vázána, anebo pokud takové vzdělání bylo uznáno podle zvláštního právního předpisu, a současně takové vzdělání odpovídá obsahem a rozsahem obecnému vzdělání, které lze získat v magisterském studijním programu právo a právní věda v oboru právo na vysoké škole v České republice;
4) za vzdělání podle písm. a) se považuje také vysokoškolské vzdělání získané před 1. lednem 1999 na právnické fakultě vysoké školy se sídlem v České republice nebo jejích právních předchůdců,
5) bezúhonnost,
6) vykonání alespoň pětileté notářské praxe,
7) složení notářské zkoušky.

Přehled praxí považovaných ve smyslu § 7 odst. 2 notářského řádu za praxi notářskou:
Notářskou praxí se rozumí praxe notáře, notářského kandidáta a notářského koncipienta podle notářského řádu a praxe státního notáře a notářského čekatele podle dřívějších předpisů. Do notářské praxe Notářská komora České republiky započte zcela praxi soudce, prokurátora, státního zástupce, advokáta, komerčního právníka, soudního exekutora, soudce Ústavního soudu, asistenta soudce Ústavního soudu nebo Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu, exekutorského kandidáta, justičního čekatele, asistenta soudce, asistenta veřejného ochránce práv, asistenta státního zástupce, právního čekatele prokuratury, právního čekatele státního zastupitelství, advokátního koncipienta, exekutorského koncipienta nebo právního čekatele u komerčního právníka, činnost zaměstnance Ministerstva spravedlnosti, který získal vysokoškolské vzdělání v rámci magisterského studijního programu v oblasti práva na vysoké škole a který se samostatně podílí na tvorbě návrhů obecně závazných právních předpisů; do notářské praxe ministr spravedlnosti na návrh Notářské komory České republiky z jiné právní praxe může započítat nejvýše 2 roky.

Přehled zkoušek považovaných ve smyslu § 7 odst. 3 notářského řádu za zkoušku notářskou:
Notářskou zkouškou se rozumí notářská zkouška podle notářského řádu a notářská zkouška podle dřívějších předpisů. Za osobu, která složila notářskou zkoušku, se považuje i ten, kdo složil odbornou justiční zkoušku, soudcovskou zkoušku, jednotnou soudcovskou zkoušku, jednotnou soudcovskou a advokátní zkoušku, prokurátorskou zkoušku, odbornou závěrečnou zkoušku právních čekatelů, advokátní zkoušku, exekutorskou zkoušku a profesní zkoušku na komerčního právníka.

Podmínkou zařazení **uchazeče** do konkurzu je podání přihlášky a předložení těchto dokladů:
1) doklad o státním občanství,
2) prohlášení o plné svéprávnosti,
3) výpis z evidence Rejstříku trestů, a je-li uchazeč občanem jiného členského státu Evropské unie, nebo jiného státu tvořícího Evropský hospodářský prostor nebo Švýcarské konfederace, výpis z evidence trestů nebo rovnocenný doklad vydaný příslušným soudním nebo správním orgánem tohoto státu, nebo výpis z evidence Rejstříku trestů s přílohou obsahující informace, které jsou zapsané v evidenci trestů státu, jehož je občanem; tyto doklady nesmí být starší než 3 měsíce před podáním přihlášky,
4) doklad o vzdělání ve smyslu § 7 odst. 1 písm. b) notářského řádu,
5) doklad o složení notářské zkoušky nebo jiné zkoušky (§ 7 odst. 3 notářského řádu),
6) doklad o alespoň pětiletém trvání notářské praxe nebo jiné praxe (§ 7 odst. 2 notářského řádu),
7) osvědčení podle zákona č. 451/1991 Sb., kterým se stanoví některé další předpoklady pro výkon některých funkcí ve státních orgánech a organizacích České a Slovenské Federativní Republiky, České republiky a Slovenské republiky, ve znění pozdějších předpisů, jde-li o uchazeče narozeného před 1. 12. 1971,
8) doklad o zaplacení účastnického poplatku (kopie výpisu z účtu, kopie ústřižku poštovní poukázky, kopie příjmového dokladu Notářské komory České republiky).

Podmínkou zařazení **uchazeče – notáře** se sídlem v České republice do konkurzu je podání přihlášky a předložení dokladu uvedeného shora pod bodem 8).
Podmínkou zařazení **uchazeče – notářského kandidáta** do konkurzu je podání přihlášky a předložení dokladů uvedených shora pod body 6), 7), 8) a dokladu o tom, že je zapsán v seznamu kandidátů příslušné notářské komory.
Notářskou praxi dokládá potvrzením notářské komory o době zápisu v seznamu notářských koncipientů a seznamu notářských kandidátů a potvrzením notáře o době trvání pracovního poměru nebo jiným dokladem, z něhož je zjistitelná délka praxe.

Výše účastnického poplatku za podání přihlášky do konkurzu činí 12 000 Kč a je třeba jej zaplatit nejpozději při podání přihlášky do konkurzu. Poplatek se platí převodem nebo složením na účet Notářské komory České republiky u UniCredit Bank Czech Republik and Slovakia, a. s., č. ú. 45818009/2700, variabilní symbol rodné číslo uchazeče, převodem poštovní poukázkou nebo v hotovosti v sídle Notářské komory ČR v Praze 2, Apolinářská 12.
Na základě písemné žádosti uchazeče sdělí Notářská komora České republiky statistické údaje o výkonnosti uvolněného notářského úřadu za poslední ukončený kalendářní rok.
Notářská komora České republiky odešle účastníkům zařazeným do konkurzu nejpozději desátý den před jednáním konkurzní komise pozvánku k jednání na adresu uvedenou v přihlášce ke konkurzu.
Notářská komora České republiky předloží na základě výsledku konkurzu ministru spravedlnosti návrh na jmenování notáře do notářského úřadu.

NOTÁŘSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY

vyhlašuje podle § 8 odst. 6 zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „notářský řád“), a podle § 2 odst. 1 předpisu Notářské komory České republiky o postupu při vyhlašování a organizaci konkurzu na obsazení notářského úřadu (konkurzní řád),

KONKURZ

na obsazení notářského úřadu

pro obvod Okresního soudu v Jindřichově Hradci se sídlem **v Jindřichově Hradci**.

Jde o uvolněný notářský úřad po notářce Mgr. Šárce Aschenbrennerové, která ukončila činnost notářky v tomto notářském úřadě ke dni 31. 8. 2019. Notářská komora České republiky přijímá přihlášky do konkurzu ve svém sídle v Praze 2, Apolinářská 12, nejpozději do 18. listopadu 2019.
Jednání před konkurzní komisí se bude konat v úterý 17. prosince 2019 v době od 9:00 hodin v sídle Notářské komory České republiky v Praze 2, Apolinářská 12.

Přehled předpokladů pro zařazení uchazeče do konkurzu ve smyslu § 7 odst. 1 notářského řádu:
1) státní občanství členského státu Evropské unie, jiného státu tvořícího Evropský hospodářský prostor nebo Švýcarské konfederace,
2) plná svéprávnost,
3) vysokoškolské vzdělání v oboru právo, získané
   a) v magisterském studijním programu právo a právní věda studiem na vysoké škole v České republice, nebo
   b) studiem na vysoké škole v zahraničí, pokud je takové vzdělání v České republice uznáváno za rovnocenné vzdělání uvedenému v písm. a) na základě mezinárodní smlouvy, kterou je Česká republika vázána, anebo pokud takové vzdělání bylo uznáno podle zvláštního právního předpisu, a současně takové vzdělání odpovídá obsahem a rozsahem obecnému vzdělání, které lze získat v magisterském studijním programu právo a právní věda v oboru právo na vysoké škole v České republice;
4) za vzdělání podle písm. a) se považuje také vysokoškolské vzdělání získané před 1. lednem 1999 na právnické fakultě vysoké školy se sídlem v České republice nebo jejích právních předchůdců,
5) bezúhonnost,
6) vykonání alespoň pětileté notářské praxe,
7) složení notářské zkoušky.

Přehled praxí považovaných ve smyslu § 7 odst. 2 notářského řádu za praxi notářskou:
Notářskou praxí se rozumí praxe notáře, notářského kandidáta a notářského koncipienta podle notářského řádu a praxe státního notáře a notářského čekatele podle dřívějších předpisů. Do notářské praxe Notářská komora České republiky započte zcela praxi soudce, prokurátora, státního zástupce, advokáta, komerčního právníka, soudního exekutora, soudce Ústavního soudu, asistenta soudce Ústavního soudu nebo Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu, exekutorského kandidáta, justičního čekatele, asistenta soudce, asistenta veřejného ochránce práv, asistenta státního zástupce, právního čekatele prokuratury, právního čekatele státního zastupitelství, advokátního koncipienta, exekutorského koncipienta nebo právního čekatele u komerčního právníka, činnost zaměstnance Ministerstva spravedlnosti, který získal vysokoškolské vzdělání v rámci magisterského studijního programu v oblasti práva na vysoké škole a který se samostatně podílí na tvorbě návrhů obecně závazných právních předpisů; do notářské praxe ministr spravedlnosti na návrh Notářské komory České republiky z jiné právní praxe může započítat nejvýše 2 roky.

Přehled zkoušek považovaných ve smyslu § 7 odst. 3 notářského řádu za zkoušku notářskou:
Notářskou zkouškou se rozumí notářská zkouška podle notářského řádu a notářská zkouška podle dřívějších předpisů. Za osobu, která složila notářskou zkoušku, se považuje i ten, kdo složil odbornou justiční zkoušku, soudcovskou zkoušku, jednotnou soudcovskou zkoušku, jednotnou soudcovskou a advokátní zkoušku, prokurátorskou zkoušku, odbornou závěrečnou zkoušku právních čekatelů, advokátní zkoušku, exekutorskou zkoušku a profesní zkoušku na komerčního právníka.

Podmínkou zařazení **uchazeče** do konkurzu je podání přihlášky a předložení těchto dokladů:
1) doklad o státním občanství,
2) prohlášení o plné svéprávnosti,
3) výpis z evidence Rejstříku trestů, a je-li uchazeč občanem jiného členského státu Evropské unie, nebo jiného státu tvořícího Evropský hospodářský prostor nebo Švýcarské konfederace, výpis z evidence trestů nebo rovnocenný doklad vydaný příslušným soudním nebo správním orgánem tohoto státu, nebo výpis z evidence Rejstříku trestů s přílohou obsahující informace, které jsou zapsané v evidenci trestů státu, jehož je občanem; tyto doklady nesmí být starší než 3 měsíce před podáním přihlášky,
4) doklad o vzdělání ve smyslu § 7 odst. 1 písm. b) notářského řádu,
5) doklad o složení notářské zkoušky nebo jiné zkoušky (§ 7 odst. 3 notářského řádu),
6) doklad o alespoň pětiletém trvání notářské praxe nebo jiné praxe (§ 7 odst. 2 notářského řádu),
7) osvědčení podle zákona č. 451/1991 Sb., kterým se stanoví některé další předpoklady pro výkon některých funkcí ve státních orgánech a organizacích České a Slovenské Federativní Republiky, České republiky a Slovenské republiky, ve znění pozdějších předpisů, jde-li o uchazeče narozeného před 1. 12. 1971,
8) doklad o zaplacení účastnického poplatku (kopie výpisu z účtu, kopie ústřižku poštovní poukázky, kopie příjmového dokladu Notářské komory České republiky).

Podmínkou zařazení **uchazeče – notáře** se sídlem v České republice do konkurzu je podání přihlášky a předložení dokladu uvedeného shora pod bodem 8).
Podmínkou zařazení **uchazeče – notářského kandidáta** do konkurzu je podání přihlášky a předložení dokladů uvedených shora pod body 6), 7), 8) a dokladu o tom, že je zapsán v seznamu kandidátů příslušné notářské komory.
Notářskou praxi dokládá potvrzením notářské komory o době zápisu v seznamu notářských koncipientů a seznamu notářských kandidátů a potvrzením notáře o době trvání pracovního poměru nebo jiným dokladem, z něhož je zjistitelná délka praxe.

Výše účastnického poplatku za podání přihlášky do konkurzu činí 12 000 Kč a je třeba jej zaplatit nejpozději při podání přihlášky do konkurzu. Poplatek se platí převodem nebo složením na účet Notářské komory České republiky u UniCredit Bank Czech Republik and Slovakia, a. s., č. ú. 45818009/2700, variabilní symbol rodné číslo uchazeče, převodem poštovní poukázkou nebo v hotovosti v sídle Notářské komory ČR v Praze 2, Apolinářská 12.
Na základě písemné žádosti uchazeče sdělí Notářská komora České republiky statistické údaje o výkonnosti uvolněného notářského úřadu za poslední ukončený kalendářní rok.
Notářská komora České republiky odešle účastníkům zařazeným do konkurzu nejpozději desátý den před jednáním konkurzní komise pozvánku k jednání na adresu uvedenou v přihlášce ke konkurzu.
Notářská komora České republiky předloží na základě výsledku konkurzu ministru spravedlnosti návrh na jmenování notáře do notářského úřadu.

NOTÁŘSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY

vyhlašuje podle § 8 odst. 6 zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „notářský řád"), a podle § 2 odst. 1 předpisu Notářské komory České republiky o postupu při vyhlašování a organizaci konkurzu na obsazení notářského úřadu (konkurzní řád),

KONKURZ
na obsazení notářského úřadu

pro obvod Okresního soudu v Karlových Varech se sídlem **v Karlových Varech**.

Jde o uvolněný notářský úřad po notáři JUDr. Josefu Tichém, který ukončí činnost notáře ke dni 31. 3. 2020.
Notářská komora České republiky přijímá přihlášky do konkurzu ve svém sídle v Praze 2, Apolinářská 12, nejpozději do 9. prosince 2019.
Jednání před konkurzní komisí se bude konat v úterý 7. ledna 2020 v době od 9:00 hodin v sídle Notářské komory České republiky v Praze 2, Apolinářská 12.

Přehled předpokladů pro zařazení uchazeče do konkurzu ve smyslu § 7 odst. 1 notářského řádu:
1) státní občanství členského státu Evropské unie, jiného státu tvořícího Evropský hospodářský prostor nebo Švýcarské konfederace,
2) plná svéprávnost,
3) vysokoškolské vzdělání v oboru právo, získané
   a) v magisterském studijním programu právo a právní věda studiem na vysoké škole v České republice, nebo
   b) studiem na vysoké škole v zahraničí, pokud je takové vzdělání v České republice uznáváno za rovnocenné vzdělání uvedenému v písm. a) na základě mezinárodní smlouvy, kterou je Česká republika vázána, anebo pokud takové vzdělání bylo uznáno podle zvláštního právního předpisu, a současně takové vzdělání odpovídá obsahem a rozsahem obecnému vzdělání, které lze získat v magisterském studijním programu právo a právní věda v oboru právo na vysoké škole v České republice;
4) za vzdělání podle písm. a) se považuje také vysokoškolské vzdělání získané před 1. lednem 1999 na právnické fakultě vysoké školy se sídlem v České republice nebo jejích právních předchůdců,
5) bezúhonnost,
6) vykonání alespoň pětileté notářské praxe,
7) složení notářské zkoušky.

Přehled praxí považovaných ve smyslu § 7 odst. 2 notářského řádu za praxi notářskou:
Notářskou praxí se rozumí praxe notáře, notářského kandidáta a notářského koncipienta podle notářského řádu a praxe státního notáře a notářského čekatele podle dřívějších předpisů. Do notářské praxe Notářská komora České republiky započte zcela praxi soudce, prokurátora, státního zástupce, advokáta, komerčního právníka, soudního exekutora, soudce Ústavního soudu, asistenta soudce Ústavního soudu nebo Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu, exekutorského kandidáta, justičního čekatele, asistenta soudce, asistenta veřejného ochránce práv, asistenta státního zástupce, právního čekatele prokuratury, právního čekatele státního zastupitelství, advokátního koncipienta, exekutorského koncipienta nebo právního čekatele u komerčního právníka, činnost zaměstnance Ministerstva spravedlnosti, který získal vysokoškolské vzdělání v rámci magisterského studijního programu v oblasti práva na vysoké škole a který se samostatně podílí na tvorbě návrhů obecně závazných právních předpisů; do notářské praxe ministr spravedlnosti na návrh Notářské komory České republiky z jiné právní praxe může započítat nejvýše 2 roky.

Přehled zkoušek považovaných ve smyslu § 7 odst. 3 notářského řádu za zkoušku notářskou:
Notářskou zkouškou se rozumí notářská zkouška podle notářského řádu a notářská zkouška podle dřívějších předpisů. Za osobu, která složila notářskou zkoušku, se považuje i ten, kdo složil odbornou justiční zkoušku, soudcovskou zkoušku, jednotnou soudcovskou zkoušku, jednotnou soudcovskou a advokátní zkoušku, prokurátorskou zkoušku, odbornou závěrečnou zkoušku právních čekatelů, advokátní zkoušku, exekutorskou zkoušku a profesní zkoušku na komerčního právníka.

Podmínkou zařazení **uchazeče** do konkurzu je podání přihlášky a předložení těchto dokladů:
1) doklad o státním občanství,
2) prohlášení o plné svéprávnosti,
3) výpis z evidence Rejstříku trestů, a je-li uchazeč občanem jiného členského státu Evropské unie, nebo jiného státu tvořícího Evropský hospodářský prostor nebo Švýcarské konfederace, výpis z evidence trestů nebo rovnocenný doklad vydaný příslušným soudním nebo správním orgánem tohoto státu, nebo výpis z evidence Rejstříku trestů s přílohou obsahující informace, které jsou zapsané v evidenci trestů státu, jehož je občanem; tyto doklady nesmí být starší než 3 měsíce před podáním přihlášky,
4) doklad o vzdělání ve smyslu § 7 odst. 1 písm. b) notářského řádu,
5) doklad o složení notářské zkoušky nebo jiné zkoušky (§ 7 odst. 3 notářského řádu),
6) doklad o alespoň pětiletém trvání notářské praxe nebo jiné praxe (§ 7 odst. 2 notářského řádu),
7) osvědčení podle zákona č. 451/1991 Sb., kterým se stanoví některé další předpoklady pro výkon některých funkcí ve státních orgánech a organizacích České a Slovenské Federativní Republiky, České republiky a Slovenské republiky, ve znění pozdějších předpisů, jde-li o uchazeče narozeného před 1. 12. 1971,
8) doklad o zaplacení účastnického poplatku (kopie výpisu z účtu, kopie ústřižku poštovní poukázky, kopie příjmového dokladu Notářské komory České republiky).

Podmínkou zařazení **uchazeče – notáře** se sídlem v České republice do konkurzu je podání přihlášky a předložení dokladu uvedeného shora pod bodem 8).
Podmínkou zařazení **uchazeče – notářského kandidáta** do konkurzu je podání přihlášky a předložení dokladů uvedených shora pod body 6), 7), 8) a dokladu o tom, že je zapsán v seznamu kandidátů příslušné notářské komory.
Notářskou praxi dokládá potvrzením notářské komory o době zápisu v seznamu notářských koncipientů a seznamu notářských kandidátů a potvrzením notáře o době trvání pracovního poměru nebo jiným dokladem, z něhož je zjistitelná délka praxe.

Výše účastnického poplatku za podání přihlášky do konkurzu činí 12 000 Kč a je třeba jej zaplatit nejpozději při podání přihlášky do konkurzu. Poplatek se platí převodem nebo složením na účet Notářské komory České republiky u UniCredit Bank Czech Republik and Slovakia, a. s., č. ú. 45818009/2700, variabilní symbol rodné číslo uchazeče, převodem poštovní poukázkou nebo v hotovosti v sídle Notářské komory ČR v Praze 2, Apolinářská 12.
Na základě písemné žádosti uchazeče sdělí Notářská komora České republiky statistické údaje o výkonnosti uvolněného notářského úřadu za poslední ukončený kalendářní rok.
Notářská komora České republiky odešle účastníkům zařazeným do konkurzu nejpozději desátý den před jednáním konkurzní komise pozvánku k jednání na adresu uvedenou v přihlášce ke konkurzu.
Notářská komora České republiky předloží na základě výsledku konkurzu ministru spravedlnosti návrh na jmenování notáře do notářského úřadu.

Střípky z historie 56.

Mezi freskami z cyklu *Život sv. Jana Křtitele* v milánském kostele sv. Mořice (*San Maurizio al Monastero Maggiore*) je i freska s názvem *Notář*. Ten je vyobrazen sedící na kostelní lavici s perem v pravé a papírem v levé ruce. Kostel sv. Mořice byl postaven na počátku 16. století pro ženský benediktinský klášter. Na jeho výzdobě se podíleli italští malíři Bernardino Luini (1481–1532), Antonio Campi (1523–1587) a Simone Peterzano (1540–1596). Autora zmiňované fresky literatura neuvádí. Kostel sv. Mořice dnes slouží pro bohoslužby řeckokatolické církve.

Freska s názvem *Notář* v milánském kostele sv. Mořice.

●

Pod titulem *Vykonatelnosť notářského spisu o smlouvě nájemní zřízeného?* rozebral soudní adjunkt Vilém Grešl v časopise Právník v roce 1905 rozhodnutí c. k. nejvyššího soudu ze dne 28. prosince 1904, č. 19.084 a jemu předcházející řízení. Jednalo se o otázku, zda svolení k vykonatelnosti lze v notářském zápisu udělit i ohledně nájemného, jež je splatné podle nájemní smlouvy v budoucnu. Okresní soud povolil *„exekuci zabavením veškerých v najatých pozemcích a budovách se nalézajících předmětů, jakož i movitých věcí dlužníku náležejících“*. K dlužníkovu rekursu c. k. zemský soud v Praze změnil *„usnesení první stolice“* tak, že návrh na exekuční zabavení věcí zamítl. C. k. nejvyšší soudu pak k revisnímu rekursu změnil usnesení rekursního soudu a obnovil usnesení okresního soudu s tím, že byl *„již v době zřízení spisu notářského založen číselně určený dluh zavázaného vůči pronajímateli, jehož splatnost nastává ovšem teprve v jednotlivých lhůtách čtvrtletních toho kterého roku nájemního a žádná ze stran smluvních neměla pochybnosti o výši ujednaného dluhu“*.

●

Notářem v Nýrsku se po bývalém německém ministru krajanovi ve vládě Richarda Bienertha a rovněž notáři Gustavu Schreinerovi (1847–1922) stal Karl Friedrich Rietsch (1858–1915). Tento sokolovský rodák byl synem tamějšího starosty a notáře Karla Leopolda Löwyho, stejně jako jeho bratr, hudební skladatel a profesor německé části Karlo-Ferdinandovy univerzity v Praze Heinrich Rietsch (1860–1927), převzal počátkem 80. let 19. století příjmení po matce. Karl Friedrich Rietsch mimo jiné připravil k vydání sokolovskou městskou knihu z let 1483–1528 [*Das Stadtbuch von Falkenau (1483–1528). Ein Beitrag zur Geschichte des deutschen Stadtrechtes in Böhmen*], která vyšla v roce 1895 nákladem vydavatelství Spolku pro dějiny Němců v Čechách (*Verein für Geschichte der Deutschen in Böhmen*), jehož byl nýrský notář členem.

●

O notářství v Moskvě se v době, kdy právě neválčil, ucházel i ruský generál Michal Grigorjevič Čerňajev. Podle časopisu Světozor z roku 1876 *„dne 28. listopadu 1867 složil vítěz taškentský u okresního soudu v Moskvě předepsanou zkoušku, aby směl konati veřejné práce notářské, a kauci 10.000 rublů chtěl zaň složiti kapitalista jemu nakloněný. Avšak vláda tomu nechtěla dopustiti, aby zařídil notářství v Moskvě.“* I díky tomu nabídl Čerňajev následně služby srbskému knížeti Milanu Obrenovičovi a bojoval ve válce proti Turkům, v níž *„převzal velitelství nad armádou moravskou, s níž dobyl znamenitých úspěchů“*.

●

Tuberkulóza patřila v 19. století k jedné z nejčastějších příčin úmrtí. Patnáct let předtím, než Robert Koch objevil a popsal bacil *Mycobacterium tuberculosis*, zemřela na tuto zákeřnou nemoc ve věku čtyřiadvaceti let dne 1. dubna 1867 v domě v dnešní Praze 1, Na Struze 4 choť notářského koncipienta Sabina Sykorová. Zprávu přinesly o dva dny později Národní listy. V šedesátých letech 19. století byla tuberkulóza s ohledem na znalosti tehdejší lékařské vědy neléčitelná, uvádí se, že v dubnu roku 1862 zemřelo v Praze ze 527 zesnulých 155 osob na tuberkulózu. Ve stejném věku jako Sabina Sykorová zemřel téhož dne na zánět mozkových blan ředitel pivovaru Jan Švertásek, který bydlel v sousedním domě. ■

JUDr. PhDr. Stanislav Balík,
člen redakční rady Ad Notam

Proč poslala pro notáře?

Americký autor Sherwood Anderson tvrdil, že „pravdivé dějiny života jsou dějinami okamžiků". Tuto myšlenku uplatnil i v povídce Úspěch jednoho modernisty aneb Pošlete pro notáře.[1] Jejím prostřednictvím autor mimo jiné naznačuje, že i v moderní době je důležitá literární přesvědčivost, jestliže hodláme dosáhnout určitého právního cíle, a činíme tak prostřednictvím písemnosti.

Povídka je psána v „ich formě" a hlavní hrdina v ní (po charakteristice sebe samého a s řadou myšlenkových odboček) uvádí tuto dějovou kostru příběhu: *„Když jsem dosáhl třicítky, tj. před dvěma lety, zdědil jsem po tetě, tedy po otcově sestře, přesně řečeno, jisté jměníčko, ke kterémužto dědictví se dlouhou dobu nesměle upínaly mé naděje. Tetu jsem v životě neviděl, ale už dávno jsem si říkával: ‚Měl bych zajet za tetou. Stará paní se na mě bude zlobit a neodkáže mi po smrti ani halíř.'… A pak jsem se naštěstí přece jen rozhoupal a rozjel se za ní krátce před její smrtí. Vydal jsem se na cestu z Chicaga rozhodnut splnit svůj úmysl, a nebylo mou vinou, že jsem s ní ten den nestrávil… Bydlela v Madisonu ve státě Wisconsin a já jsem tam přibyl v sobotu ráno. Dům byl zamčený, okenice zavřené. Naštěstí šel právě kolem listonoš, a když jsem mu řekl, že jsem tetin synovec, dal mi její adresu. …*

Odebral jsem se okamžitě do hotelu a napsal jsem jí, že jsem ji navštívil, a vylíčil jsem jí, jak jsem dokázal nejpůsobivěji, svůj zármutek nad tím, že jsem ji nezastihl. ‚Dlouho jsem tuto povinnost odkládal, ale když jsem se k tomu už jednou odhodlal, chci se jí zhostit se ctí,' říkal jsem si. Vjel mi do prstů takový pocit. Nevím vlastně ani přesně, co to bylo, ale jakmile jsem usedl k psaní, věděl jsem dobře, že budu výmluvný…

Předně jsem se zmínil o nebesích, jak se sluší v dopise dámě. ‚Na nebesích se kupí skvrny mraků,' tvrdil jsem. Pak – přiznám to cynicky otevřeně a bez zábran – jsem vylíčil, že jsem zcela zdrcen žalem. Po pravdě řečeno jsem sotva věděl, co činím. Zmocnila se mne horečná touha psát slova, víte? Sama mi plynula z pera… ‚Vykonal jsem dlouhou a trudnou pouť,' psal jsem, ‚k bydlišti své jediné ženské příbuzné,*' a na tomto místě jsem se zmínil o skutečnosti, že jsem sirotek. ‚Představte si,' psal jsem, ‚s jakým žalem a bezútěšností v srdci jsem patřil na prázdný dům a zabedněné okenice.'"*

V několika dalších odstavcích se vypravěč pyšní svým literárním výplodem, načež pokračuje: *„Když jsem byl pohovořil o spočinutí unavenou hlavou na tetiných prsech (umřela, chudák stará, aniž mě v životě spatřila), jal jsem se obecně popisovat – náhodou zcela upřímně a po pravdě – jak jistá bytost, spíše ještě chlapec, celý udivený a zmatený bloudí životem…".*

Hrdina povídky dále uvádí, že na dopis spotřeboval sedm hotelových papírů; zmiňuje se o sazbě poštovného a poeticky popisuje pochyby, které ho přepadly, když stanul s dopisem před poštovní schránkou: *„Zamýšlel jsem bezpochyby od samého začátku jej do schránky hodit. Vytvořil jsem umělecké dílo. Pravda, umělci často hovoří o tom, že svá díla zničí, leč málokdy to provedou… A tak dopis dutě dopadl do schránky a můj šťastný osud byl zpečetěn. Teta jej dostala ve chvíli, kdy ji poutala na lůžko osudná choroba – zřejmě trpěla ještě jiným neduhem kromě senné rýmy – a změnila poslední vůli v můj prospěch. Hodlala použít své jmění – sumičku vynášející ročně pět tisíc dolarů – k založení fondu pro výzkum léčebných postupů v boji proti senné rýmě, tedy je vlastně odkázat svým spolutrpitelům, chápete – ale místo toho je odkázala mně. Teta si někam založila brýle a ošetřovatelka – nechť jí bohové poskytnou mnoho šťastných dní a dobrého manžela – jí dopis přečetla nahlas. Obě ženy hluboce dojal a teta zaslzela…*

Hovořil jsem o tom později s tetinou ošetřovatelkou a ocenil jsem její účast na celé akci kavalírským dárkem. Když teta vyslechla můj dopis, zaplavily ji něžné city vůči mně. Obrátila se tváří ke zdi a ramena se jí chvěla. Nemyslete si, vždyť jsem také dojat, když to píši. ‚Chudák chlapec,' řekla teta ošetřovatelce. ‚Ulehčím mu život. Pošlete pro notáře.'"

Děj povídky především naznačuje, že vlídnost k zůstavitelům a zájem o ně, byť zájem někdy velmi opožděný či jen předstíraný, ovlivní obsah posledního pořízení často spolehlivěji, než to dokáže agresivní tlak na zůstavitele. Stejně tak autor předjímal současnou ekonomickou teorii, podle níž jsou naše činy ovlivněny spíše emocemi než racionální úvahou. V daném případě se v počínání zůstavitelky přece jen uplatnil racionální moment, spočívající v tom, že povolala notáře, když hodlala změnit závěť na smrtelném lůžku a za přítomnosti ošetřovatelky.

Andersonův text také poukazuje na dvě kategorie možných dědiců – na dobročinnou organizaci a příbuzného. K těmto eventuálním „soupeřům" o dědictví se obecněji a v jiných souvislostech vyjadřuje Matt Ridley, který v knize populárně odborné píše: *„Přemýšlejme například o fenoménu dědictví. Jedním z motivů, proč se lidé na celém světě snaží získat bohatství, je možnost odkázat ho potomkům. Jedná se o velice silný lidský instinkt: lidé se snaží zachovat své prostředky pro příští generace až na relativně málo výjimek, v nichž se rozhodnou věnovat je na dobročinné účely nebo se jich jednoduše zříci, a tak je po smrti rozdělit mezi neznámé lidi. Ekonomové tento všudypřítomný a každému zjevný zvyk akceptují a předpokládají, ale neumějí jej vysvětlit, protože nepřináší žádný prospěch jednotlivci. Pokud ale na lidi nahlížíme z pohledu jejich genů, stává se jejich altruismus zcela smysluplným, neboť peníze kráčejí za geny, i když jejich vlastník – jedinec umře."*[2] Dodávám jen, že teta a synovec mají geneticky mnoho společného, jak se také podává z dalších vědeckých zjištění. ■

prof. JUDr. Petr Hajn

1 In Sherwood Anderson, Smrt v lese. Soubor povídek, přeložila Eva Kondrysová. Praha – Mladá fronta, 1964, s. 46 až 51.

2 Ridley, M. Původ cnosti. O evolučních základech a zákonitostech nesobeckého jednání člověka. Přeložil Martin Konvička. Praha : Portál, 2000, s. 34

Čím více zákonů, tím zkaženější stát

V knihovně právnické fakulty v Praze stojí úplně vzadu v rohu, mimo přímé zraky návštěvníků, jeden regál, který o stavu našeho práva říká možná více než všechny ostatní právnické knihy dohromady. Do toho regálu je ukládána Sbírka zákonů Československé a České republiky. Pohled na ni mne vždy fascinoval. Zatímco v prvních letech existence našeho státu stačil na celý rok jeden svazek, objem pozdějších ročníků postupně narůstal a ty nejaktuálnější zabírají v mnoha svazcích celou polici.

Pokud měl Tacitus pravdu, že stát je tím zkaženější, čím více má zákonů, pak na tom asi moc dobře nejsme. Zatímco v době římské republiky bylo pýchou každého občana, že zná zákoník dvanácti desek nazpaměť, dnes se v celém právním řádu nevyznají ani právníci. Co tedy s „legislativní inflací"?

Do jisté míry je to přirozený proces, kterému se nedá vyhnout. Zatímco v devatenáctém století jsme se domnívali, že právo je umělý produkt vytvořený státem, století dvacáté přineslo poznatek, že právo je přirozenou a nezbytnou vlastností každé lidské společnosti. Čím složitější je společnost, tím složitější je její právo. Svoje vlastní, primitivní právo mají i lovci a sběrači v Amazonii, aniž by měli právníky, poslance, zákony, nebo vůbec svůj vlastní stát. Už první městské státy ale začaly pociťovat potřebu psaných zákonů, starověké Řecko přineslo právníky jako samostatné povolání a někdy v době římského císařství se začali právníci specializovat. Dnes žijeme v době tak složité, že běžný smrtelník jen stěží dokáže popsat dodavatelsko-odběratelský řetězec, který vedl k tomu, že si v obchodě koupil banán. Bylo by naivní domnívat se, že je možné ve své celistvosti pochopit právo, které celý ten nesmírně složitý svět reguluje.

Něco jiného než právo jsou ale zákony. Pokud jsou zákony složitější, než společnost potřebuje, vycházejí z užívání. V době úpadku římské říše stále platilo dokonalé římské právo. Lidé jej ale nepoužívali, jejich stále jednodušší společnost tak složité právo nepotřebovala. Pokud jsou naopak zákony tak jednoduché, že potřeby společnosti nepokrývají, stávají se nicneříkajícími. Soudy ale vždy musejí rozhodnout, i když jim zákon nedává odpověď, a většinu práva tak v takovém případě tvoří právě rozhodnutí vyšších soudů.

To jsme si zažili s občanským zákoníkem z roku 1964. Byl psaný tak, aby si jej mohla přečíst a pochopit každá uklízečka, aby se právo stalo dostupné lidem. To se vskutku povedlo, zákon to byl stručný a srozumitelný. Čtenáři ale málokdy poskytoval přímou odpověď na otázku, kdo je v právu. Pověstná uklízečka si jej přečetla a měla pocit, že mu rozumí, ve skutečnosti ale nevěděla nic.

Dobře psané a logicky strukturované zákony, kterých není ani málo, ani moc, mohou právo značně zlepšit a zpřehlednit. Zákony špatné, chybějící nebo nadbytečné naopak fungování práva podkopávají. To už není přirozený proces, to je v našich rukou. Zákony si tvoříme sami a sami si rozhodujeme, kolik jich budeme mít.

Chtělo by se říci, že o tom přece rozhodují naši poslanci a senátoři, ale jsme to my, občané, kteří jim dáváme mandát. My občané jim nahlas a zřetelně říkáme, jak moc si přejeme, aby jako všichni ostatní chodili každý den do svého zaměstnání v parlamentu, aby tam co nejméně mluvili a co nejusilovněji pracovali. A oni nás moc dobře slyší. Proto poslušně zdvihají ruku a schvalují nové a nové zákony přesně tak, jak to od nich chceme. Žádná politická strana nemůže vyhrát volby s programem, že nebude nic měnit. Ano, některé politické strany se sice holedbají tím, že budou zákony rušit, ale každý zákon se dá zrušit jen dalším zákonem. Počet zákonů zůstane stejný.

Kdybychom si skutečně přáli, abychom měli zákonů co nejméně, měli bychom chtít poslance, kteří co nejvíce času tráví mezi lidmi, kteří pozorně sledují, jak stávající zákony fungují v praxi, a pečlivě zvažují, co a zda vůbec je třeba měnit. Měli bychom si přát zákonodárce, kteří se v parlamentu sejdou třeba jen jednou do roka, ale když už to udělají a zdvihnou pro něco ruku, pak proto, že je to potřeba. Kdybychom si opravdu přáli co nejméně zákonů, netrestali bychom zákonodárce za jejich absence, ale naopak za prezenci. ■

Mgr. Šimon Klein,
člen redakční rady Ad Notam,
notář v Praze

CONTENTS

ARTICLES
Petr Šuk: Mandatory and default rules in Corporate Law – finding boarders ____ 3
Karel Wawerka: The psyche of Czech notaries ____ 13

CASE LAW
Denial of invalidity of the last will ____ 17
On settling of the marital property in the inheritance proceeding ____ 24

INTERVIEW
JUDr. Kateřina Šimáčková, Ph.D. ____ 29

REVIEW & ANNOTATION
Inheritance Law ____ 32

CURRENT EVENTS
Seminar in Kromeriz 2019 ____ 35
Moot Court Finals from the Inheritance Law ____ 40
Ceremonial reception of the Notarial Chamber of the Czech Republic on the occasion of the 30th anniversary of Velvet Revolution ____ 41
Vltava – Danube Meeting ____ 41

FROM ABROAD
One of the interesting French institutes of law: PACS ____ 42
Report from the Congress of French Notaries – Brussels ____ 43
UINL Advisory Committee and General Council Meeting in Veracruz/Mexico ____ 45
General Assembly of CNUE ____ 47
More protection for buyers of not yet built properties under Italian law ____ 48

WORTHY OF ATTENTION ____ 49

INFORMATION UPDATE FROM NOTARY CHAMBER
Commencement and termination of notary activity ____ 51
Competitions for filing of vacant Notarial Offices ____ 52

EXCERPTS FROM HISTORY
Stanislav Balík: Excerpts from history 56 ____ 57

FEATURE ARTICLE
Petr Hajn: Why did she send for a notary? ____ 58
Šimon Klein: The more laws, the more corrupted the state ____ 59

INHALTSVERZEICHNIS

ARTIKEL
Petr Šuk: Unabdingbares und abdingbares Gesellschaftsrecht – die Grenzen finden ____ 3
Karel Wawerka: Psyche der tschechischen Notare ____ 13

JURISPRUDENCE
Abweisung der Unwirksamkeit des Testaments ____ 17
Das eheliche Eigentum im Erbschaftsverfahren ____ 24

GESPRÄCH
JUDr. Kateřina Šimáčková, Ph.D. ____ 29

REZENSION & ANNOTATION
Das Erbrecht ____ 32

AKTUELL
Seminar in Kromeriz 2019 ____ 35
Finale vom Wettbewerb Moot Court aus Erbrecht ____ 40
Feierlicher Empfang der Notarkammer der Tschechischen Republik zum 30. Jahrestag der Samtenen Revolution ____ 41
Treffen Moldau – Donau ____ 41

AUS DEM AUSLAND
Eines der interessanten französischen Rechtsinstitute: PACS ____ 42
Bericht vom Kongress der französischen Notare – Brüssel ____ 43
UINL-Beirat und Generalratssitzung in Veracruz/Mexiko ____ 45
Generalversammlung von CNUE ____ 47
Mehr Schutz für Käufer von noch nicht gebauten Immobilien in italienischer Rechtsordnung ____ 48

WISSENSWERTES ____ 49

INFORMATIONEN AUS DER NOTARIATSKAMMER
Beginn und Ende der Tätigkeit von Notaren ____ 51
Stellenausschreibung zur Besetzung freier Notarämter ____ 52

GESCHICHTSSPLITTER
Stanislav Balík: Geschichtssplitter 56 ____ 57

FEUILLETON
Petr Hajn: Warum hat sie nach Notar geschickt? ____ 58
Šimon Klein: Je mehr Gesetze, desto korrupter der Staat ____ 59

CONTENU

ARTICLES
Petr Šuk: La cohérence et la disposition du droit des sociétés – trouver des frontières ____ 3
Karel Wawerka: Le psychisme des notaires tchèques ____ 13

LA JURISPRUDENCE
Le non-pourvoi en cassation de la caducité du testament ____ 17
Régler la propriété matrimoniale dans la procédure de succession ____ 24

ENTRETIEN
JUDr. Kateřina Šimáčková, Ph.D. ____ 29

RAPPORTS & ANNOTATIONS
Le droit des successions ____ 32

ACTUELLEMENT
Le séminaire à Kromeriz 2019 ____ 35
La finale du concours Moot Court du droit des successions ____ 40
La cérémonie de réception de la Chambre des notaires de la République tchèque du 30e anniversaire De Velvet Revolutions ____ 41
La rencontre Vltava – Danube ____ 41

À L'ÉTRANGER
Un des instituts français intéressants de droits: PACS ____ 42
Le Rapport du Congrès des notaires français – Bruxelles ____ 43
Le comité consultatif de l'UINL et réunion du conseil général à Veracruz / Mexique ____ 45
L'Assemblée générale du CNUE ____ 47
Plus de protection pour les acheteurs non encore construits propriété dans l'ordre juridique italien ____ 48

MÉRITE VOTRE ATTENTION ____ 49

INFORMATIONS DE LA CHAMBRE DE NOTAIRES DE LA RÉPUBLIQUE TCHÈQUE
Début et cessation d'activités des notaires ____ 51
Concours en vue d'occuper des études de notaires vacantes ____ 52

FRAGMENTS D'HISTOIRE
Stanislav Balík: Fragments d'histoire 56 ____ 57

FEUILLETON
Petr Hajn: Pourquoi a-t-elle fait venir des notaires? ____ 58
Šimon Klein: Plus il y a de lois, plus l'État est corrompu ____ 59

Poskytujeme klientům komplexní služby v oblasti pojištění a risk managementu již 25 let.

Jsme rodinná firma, která si cení profesionality, hodnot, individuálního a vstřícného přístupu ke klientům. Posoudíme možná rizika Vaší profese a přineseme efektivní řešení pojištění ve všech potřebných oblastech. Zároveň využijeme své velikosti a pozice největšího nezávislého pojišťovacího makléře k vyjednání těch nejlepších podmínek pro Vás.

- Vždy hájíme Vaše zájmy a hledáme to nejvýhodnější řešení
- K dispozici je Vám zkušený tým specialistů
- Pomůžeme Vám s likvidací pojistných událostí
- Zajistíme Vám výhodné profesní i soukromé pojištění
- Rádi pro Vás zpracujeme nezávaznou nabídku pojištění
- Více o exklusivních pojistných programech pro notáře, jejich zaměstnance a rodinné příslušníky naleznete na www.proklienty.cz/nkcr

RENOMIA

Vždy ve Vašem zájmu.
www.renomia.cz

Mám rád, když mé investice zrají jako víno.

Amundi Fund Solutions Buy & Watch High Income Bond 11/2024

25 % SLEVA ZE VSTUPNÍHO POPLATKU

Investujte co nejdříve. Upisovací období k nákupu nového fondu od Amundi probíhá pouze do 29. 10. 2019.

Tento fond je právě pro vás, pokud

- uvažujete o jednorázové 5leté investici s atraktivním výnosem v CZK
- chcete profitovat z výnosů nabízených firemními a státními dluhopisy
- dáváte přednost měnově zajištěným investicím do českých korun
- oceníte rozložení rizika do cca 160 státních a firemních dluhopisů

Kompetenční centrum pro svobodná povolání

tel.: 955 960 399
e-mail: kcsp@unicreditgroup.cz
www.unicreditbank.cz

Amundi ASSET MANAGEMENT

Banka pro všechno, na čem záleží. | UniCredit Bank

Investování do investičních nástrojů obsahuje riziko kolísání aktuální hodnoty investované částky a výnosů z ní. Není zaručena návratnost původně investované částky. Minulé výnosy nejsou zárukou výnosů budoucích. Očekávaná výkonnost není spolehlivým ukazatelem budoucí výkonnosti. Případné zdanění závisí na osobních poměrech investora a může se měnit.